

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:33

om livsmedelspolitiken (prop. 1984/85:166)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag och uttalanden i proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken samt 25 motioner som väckts med anledning av propositionen. I anslutning härtill behandlas också ett sextiotal motioner från allmänna motionstiden, berörande olika livsmedelspolitiska frågor.

De i propositionen framlagda förslagen till riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik tillstyrks till övervägande del av utskottet.

Utskottet biträder sålunda att de av riksdagen år 1984 fastlagda målen för livsmedelspolitiken bör gälla också i fortsättningen. Således bör huvudmålet för livsmedelspolitiken vara att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärrning och krig. Vissa preciseringar görs i fråga om målen.

Resurserna i jordbruket bör i stort sett överensstämma med vad som behövs för att trygga vår livsmedelsförsörjning och för de utfästelser Sverige gjort i det internationella samarbetet mot världssvälten. För de kostnader som uppstår till följd av att åkerarealen överstiger detta behov föreslås att samhället under en övergångsperiod tar ett delansvar. Samhällets kostnader för överskottsarealen bör enligt utskottets mening belasta statsbudgeten. Det bör i första hand ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassa produktionen.

Konsumentmålet, som innebär att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet och till rimliga priser anser utskottet böra ligga fast. Som inkomstmål för jordbrukarna bör som tidigare fastslagits gälla att dessa får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Därutöver föreslås som ett delmål att jordbruket och livsmedelsproduktionen måste ta hänsyn till kravet på en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser.

Ett prisstöd måste även i fortsättningen utgå till jordbruket vilket liksom hittills i huvudsak bör lämnas genom ett gränsskydd. Regleringen bör förlöpande ses över i syfte att förenkla och begränsa den. Ordningen med obundna överläggningar om priserna på jordbruksprodukter bör bibehållas.

I propositionen förordas att en översyn görs beträffande högt skuldsatta jordbrukares problem. Utskottet biträder detta förslag men anser att man i avvaktan på översynen bör vidta särskilda åtgärder för att rekonstruera särskilt skuldsatta jordbruksföretag för att underlätta de mest utsatta företagens

situation. Utskottet föreslår att 40 milj. kr. för nästa budgetår anslås för ändamålet.

Omfattningen av jordbruksproduktionen i norra Sverige bör bibehållas i ungefär nuvarande omfattning. Stödet till sagda jordbruk bör liksom hittills utgå i form av prisstöd och rationaliseringsstöd. En uppräknig av prisstödet föreslås ske den 1 juli 1985. Utskottet biträder förslaget om ändrad stödombildning men förordar att man ser över beräkningsunderlaget ytterligare, bl. a. när det gäller förhållandena i Norrlands inland. Utöver det anslagsbelopp som förordas i propositionen bör 60 milj. kr. anvisas till särskilt prisstöd till jordbruket i norra Sverige för uppräknig av örestalen på olika produkter. Vid fördelningen av dessa medel bör mjölkproducenternas situation beaktas. Utskottet anser att riksdagen bör uttala sig för en årlig justering av prisstödet baserad på förändringar i det s. k. PM-index. Utskottet framhåller vidare att budgetmedel bör användas för ökade insatser på hithörande område.

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen att jordbruksnäringen tar ett betydande ansvar i fråga om produktionens anpassning. Investeringsförbudet inom animalieproduktionen föreslås bli förlängt med ett år. I fråga om de differentierade avgifterna och pristilläggen inom ägg- resp. slaktsvinsproduktionen förordar utskottet att dessa t. v. bibehålls och, framför allt när det gäller pristilläggen, uppjusteras.

Förhållandena inom industri- och handelsleden bör utredas ytterligare. Likaså bör en samlad utvärdering ske av frågan om livsmedlens kvalitet. De kostförändringar som livsmedelskommittén förordat, dvs. främst minskad konsumtion av fett och socker och ökad konsumtion av spannmålsprodukter och potatis, bör beaktas inom livsmedelspolitiken. Ett förstärkt konsumentinflytande förordas inom jordbruks- och fiskprisregleringen.

I fråga om export av livsmedel förordar utskottet ett nära samarbete mellan jordbruksnäringen och industrin vid utformningen av exportpolitiken.

I propositionen betonas behovet av en ökad inhemsk produktion av ammoniak i syfte att trygga vår livsmedelsförsörjning i en kris. I anslutning härtill vill utskottet kraftigt understryka att frågan snarast får en lösning.

Utskottets ställningstagande till här behandlat regeringsförslag och motioner innebär sammanfattningsvis att utskottet med vissa ovan angivna jämkningar tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

Till betänkandet är fogat 49 reservationer och 5 särskilda yttranden.

Propositionen

Hemställan

I proposition 1984/85:166 föreslår regeringen (jordbruksdepartementet) riksdagen

dels att anta inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till

1. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss

tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag,

dels att

2. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om mål för livsmedelspolitiken,
3. godkänna vad i propositionen förordats om prisstöd och prisreglering på jordbrukets område,
4. godkänna vad i propositionen förordats om stödet till jordbruket i norra Sverige,
5. godkänna vad i propositionen förordats om åtgärder för produktionsanpassning.

Vidare bereder regeringen riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen i övrigt har anförts om livsmedelspolitiken, häribland den internationella bakgrunden, industri- och handelsleden i livsmedelskedjan, livsmedlens kvalitet, kost och hälsa, konsumentinflytande samt sårbarhets- och beredskapsfrågor.

Regeringen föreslår därjämte riksdagen att

6. medge att under budgetåret 1985/86 statsbidrag beviljas till jordbrukets rationalisering med sammanlagt högst 40 000 000 kr.,
7. till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.,
8. till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 352 000 000 kr.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik. Dessa grundar sig på förslag som avgetts av 1983 års livsmedelskommitté.

De av riksdagen år 1984 fastlagda målen för livsmedelspolitiken bör gälla också i fortsättningen. Således bör huvudmålet för livsmedelspolitiken vara att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärrning och krig. Vissa preciseringar görs i fråga om målen.

Resurserna i jordbruket bör i stort sett överensstämma med vad som behövs för att trygga vår livsmedelsförsörjning och för de utfästelser Sverige gjort i det internationella samarbetet mot världssvälten. För de kostnader som uppstår till följd av att åkerarealen överstiger detta behov föreslås att samhället under en övergångsperiod tar ett delansvar. Det bör i första hand ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassa produktionen.

Konsumentmålet, som innebär att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet och till rimliga priser ligger fast. Som inkomstmål för jordbrukarna bör som tidigare fastslagits gälla att dessa får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Därutöver föreslås som ett delmål att jordbruket och livsmedelsproduktionen måste ta hänsyn till kravet på en god

miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser.

Ett prisstöd måste även i fortsättningen utgå till jordbruket vilket liksom hittills i huvudsak bör lämnas genom ett gränsskydd. Regleringen bör förlöpande ses över i syfte att förenkla och begränsa den. Ordningen med obundna överläggningar om priserna på jordbruksprodukter bör bibehållas.

Omfattningen av jordbruksproduktionen i norra Sverige bör bibehållas i ungefär nuvarande omfattning. En uppräknig av prisstödet till jordbruket i norra Sverige föreslås ske den 1 juli 1985.

I propositionen föreslås att jordbruksnäringen tar ett betydande ansvar i fråga om produktionens anpassning. Investeringsförbudet inom animalieproduktionen föreslås bli förlängt med ett år. De differentierade avgifterna och pristilläggerna inom ägg- resp. slaktsvinsproduktionen föreslås tills vidare inte tillämpas.

Förhållandena inom industri- och handelsleden bör utredas ytterligare. Likaså bör en samlad utvärdering ske av frågan om livsmedlens kvalitet. De kostförändringar som kommittén förordat, dvs. främst minskad konsumtion av fett och socker och ökad konsumtion av spannmålsprodukter och potatis, bör beaktas inom livsmedelspolitiken. Ett förstärkt konsumentinflytande förordas inom jordbruks- och fiskprisregleringen.

I propositionen betonas behovet av en ökad inhemsk produktion av ammoniak i syfte att trygga vår livsmedelsförsörjning i en kris.

Lagförslaget

Regeringens lagförslag har följande lydelse.

Förslag till

Lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, vilken gäller till utgången av juni månad 1985,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni månad 1986,

dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä förbjuden intill utgången av juni månad 1985.

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä förbjuden intill utgången av juni månad 1986.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Motionerna*Motion väckt under allmänna motionstiden 1984*

I motion 1983/84:1025 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen uttalar sig för ökade forskningsinsatser om alternativa odlingsmetoder.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1985

I motion 1984/85:533 av Gösta Andersson och Agne Hansson (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukets stora betydelse för sysselsättning, lokal service och turism i Kalmar län.

I motion 1984/85:539 av Einar Larsson och Arne Fransson (båda c) yrkas

1. att riksdagen under innevarande riksmöte fattar ett principbeslut om att tillförsäkra landets mjölkproducenter möjlighet till fem veckors semester och att verksamheten organiseras enligt nuvarande ordning för avbytare.

2. att riksdagen beslutar att semesterverksamheten för mjölkproducenter byggs upp successivt med start om en veckas semester fr. o. m. budgetåret den 1 juli 1985—den 30 juni 1986.

I motion 1984/85:540 av Bengt Silfverstrand och Egon Jacobsson (båda s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om reduktion av fettvaruavgiften i syfte att befrämja produktutveckling på matfettområdet och en sundare kosthållning.

I motion 1984/85:633 av Kerstin Göthberg (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna jordbrukets stora betydelse för sysselsättning, turism och lokal service i Västmanlands län.

¹ Senaste lydelse 1984:86.

I motion 1984/85:637 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att frågan övervägs om en avgiftsfinansierad statskontroll av giftfri odling av jordbruks- och trädgårdsprodukter.

I motion 1984/85:645 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare utredning om industri- och handelsledet på jordbruks- och livsmedelspolitikens område.

I motion 1984/85:757 av Barbro Nilsson i Visby (m) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sockerbetsodlingen anpassas så att vår försörjningsgrad förblir ca 95 % av konsumtionen vid normalskörd,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det kommande avtalet mellan statens jordbruksnämnd och Sockerbolaget bör bli ett rullande femårsavtal,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad forskning.

I motion 1984/85:880 av Kerstin Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukets betydelse för Älvsborgs norra länsdel.

I motion 1984/85:924 av Lennart Brunander och Inger Josefsson (båda c) yrkas med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:918 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den svenska jordbrukspolitiken även i fortsättningen utformas så att den odlade jorden bevaras.

I motion 1984/85:1072 av Elving Andersson och Kjell Mattsson (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukets stora betydelse för sysselsättningen i Göteborgs och Bohus län.

I motion 1984/85:1073 av Bo Arvidson och Ingvar Eriksson (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införselavgifter för kött från vissa djurslag m. m.

I motion 1984/85:1077 av Egon Jacobsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i denna motion angående åtgärder för högt skuldsatta jordbrukare och åtgärder för att underlätta möjligheterna för nytillträdande jordbrukare.

I motion 1984/85:1079 av Bengt Kindbom m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen angetts om jordbrukets roll för regionalpolitiken i Skaraborgs län samt att åkerarealen bibehålls i nuvarande omfattning.

I motion 1984/85:1086 av Per Petersson m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att förbättra jordbrukets blockorganisation samt en utredning om stimulanser i syfte att öka de enskilda jordbrukens tillgång på reservelverk och lager av drivmedel.

I motion 1984/85:1090 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att öka den svenska exporten av livsmedel,

2. att riksdagen hos regeringen begär en undersökning av möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1984/85:1101 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1090,

1. att riksdagen hos regeringen anholder om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten av livsmedel.

I motion 1984/85:1394 av Stina Gustavsson och Rune Gustavsson (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukets stora regionalpolitiska betydelse i Kronobergs län.

I motion 1984/85:1401 av Bo Lundgren m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att självförsörjningsgraden vad beträffar socker skall vara minst 95 %.

I motion 1984/85:1414 av Nils Erik Wååg m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om att åtgärder vidtas för att få till stånd förädling av grönmassa, som en första åtgärd genom utveckling av verksamheten vid Karpalunds sockerbruk.

I motion 1984/85:1416 av Olle Östrand m. fl. (s) yrkas

1. att riksdagen beslutar att investeringsstoppet inom animalieproduktionen skall upphävas för Norrland,

2. att riksdagen beslutar att stödet till investeringar för fläskproduktionen i Norrland får öka när särskilda skäl föreligger.

I motion 1984/85:1502 av Ingemar Hallenius m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingsarbete för livsmedelsindustrin i Skaraborgs län.

I motion 1984/85:1509 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1505, att riksdagen som sin

mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående konkurrensbegränsningar inom jordbrukets förädlingsled.

I motion 1984/85:1524 av Jan Hyttring och Bertil Jonasson (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2), med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:1520,

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts för att livsmedelskommitténs förslag inte kan ligga till grund för den framtida jordbruks- och livsmedelspolitiken.

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om de skillnader som finns i prisstödet mellan Norrlands-länen och Värmlands mellanbygder.

I motion 1984/85:1527 av Anders Svärd och Britta Hammarbacken (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att all jordbruksmark skall bevaras.

I motion 1984/85:2007 av Bo Arvidson och Ingvar Eriksson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder avseende importen av lupinfrö för foderändamål.

I motion 1984/85:2010 av Gunhild Bolander (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna nödvändigheten av att det gotländska jordbruket ges minst samma förutsättningar till produktion som hittills för att därmed säkerställa sysselsättningen inom länet.

I motion 1984/85:2014 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär skyndsamma åtgärder för ökade möjligheter till export av dräktiga kvigor.

I motion 1984/85:2019 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s. m. c, vpk) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande områdesindelning för prisstöd till jordbruket i Jämtlands län.

I motion 1984/85:2025 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om inriktning av jordbrukspolitiken och jordbruks-politiska satsningar i vad gäller Västerbottens län.

I motion 1984/85:2028 av Kersti Johansson och Rune Backlund (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående jordbrukets stora betydelse för sysselsättning, lokal service och turism i Jönköpings län.

I motion 1984/85:2029 av Larz Johansson m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om etableringskontroll av anläggningar för animalieproduktion,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om avveckling av s. k. djurfabriker.

I motion 1984/85:2031 av Stig Josefson m. fl. (c) yrkas att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att få till stånd en importreglering av kött från åsna, mula, mulåsna, buffel, vildsvin och get.

I motion 1984/85:2040 av Sven Munke m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nya användningsområden för fermenterad mjölk och den här redovisade metodens betydelse för hanteringen av det svenska mjölköverskottet.

I motion 1984/85:2168 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1-3 och 11),

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om återgång till kompenationssystem enligt PM-index,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt prisstöd till jordbruket i norra Sverige,

3. att riksdagen upphäver lagen om tillfälligt förbud mot byggande av djurstallar,

11. att riksdagen anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. minskat anslag till Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m. på 45 milj. kr.

I motion 1984/85:2240 av Stig Josefson m. fl. (c) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:2238, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jordbruks- och trädgårdsnäringen samt naturvården i Malmöhus län.

I motion 1984/85:2304 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen begär utredning om den svenska ammoniakförsörjningen i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1984/85:2577 av Gösta Andersson och Agne Hansson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att en 95-procentig självförsörjningsgrad bör gälla för den svenska sockerproduktionen.

I motion 1984/85:2581 av Bo Arvidson m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående dels en ökad odling av proteingrödor, dels ökade satsningar på export av högfärdlade livsmedel och behovet av ökade medel härför till Swedish Food Promotion.

I motion 1984/85:2582 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om de speciella problem som jordbruket har i Gävleborg.

I motion 1984/85:2584 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts

angående förändrade regler för "mjölkpension".

I motion 1984/85:2585 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om former för ekonomiskt utnyttjande av investerade resurser inom fläskproduktionen och dess vidareförädling.

I motion 1984/85:2586 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om den svenska sockerbetsodlingens och sockernäringsens omfattning i enlighet med sockernäringskommitténs förslag.

I motion 1984/85:2587 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om prisstödet till slaktsvinsproduktionen.

I motion 1984/85:2593 av Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till omställningsstöd till lantbrukare och handelsträdgårdsmästare som önskar övergå till odlingsformer utan användning av kemiska bekämpningsmedel och handelsgödsel.

I motion 1984/85:2595 av Ingrid Hemmingsson (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Jämtlands län bör jämföras med Norrbottens län när det gäller prisstöd för potatisodlingar.

I motion 1984/85:2598 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar stödja utforskning och utveckling av potatisodling i norra Sverige i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1984/85:2605 av Einar Larsson och Sigvard Persson (båda c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om exportfrämjande åtgärder för hästaveln.

I motion 1984/85:2607 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast vidtar åtgärder så att lupiner ingår i jordbruksregleringen.

I motion 1984/85:2617 av Alf Wennerfors och Allan Åkerlind (båda m) yrkas att riksdagen uttalar sig för en förändring av livsmedelspolitikens inriktning i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1984/85:2699 av Martin Olsson och Sven-Erik Nordin (båda c) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:2697, att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utformning av jordbrukspolitik och prisstöd så att livsmedelsproduktionen bibehålles i minst nuvarande omfattning i Västernorrlands län.

I motion 1984/85:2700 av Eric Jönsson m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 2), att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelsindustrin i Skåne.

I motion 1984/85:2743 av Karin Israelsson och Pär Granstedt (båda c) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:2742, att riksdagen som sin mening ger regeringen i uppdrag att komplettera LMK med en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan.

I motion 1984/85:2745 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga, med hänvisning till vad som anförts i motion 1984/85:2744 (yrkande 1), att riksdagen hos regeringen begär att jordbruksproduktionen i länet upprätthålls för att garantera sysselsättningen inom jordbruk och livsmedelsindustri.

I motion 1984/85:2748 av Rosa Östh och Sture Korpås (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen angetts om jord- och skogsbrukets roll för sysselsättningen i Uppsala län och att därmed åkerarealen bibehålls i nuvarande omfattning.

Motioner väckta med anledning av proposition 1984/85:166

I motion 1984/85:3087 av Anita Bråkenhielm m. fl. (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av undervisningen vid våra lantbruksskolor.

I motion 1984/85:3088 av Birgitta Hambræus (c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att jordbruksförhandlingarna enbart bör röra råvaruproduktionen för att minska prispressen och underlätta övergången till alternativ odling.

I motion 1984/85:3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar uttala att all brukningsvärd åkerareal bör utnyttjas för jordbruksproduktion,

2. att riksdagen beslutar att ansluta sig till i motionen anförda utgångspunkter och mål för jordbruks- och livsmedelspolitiken,

3. att riksdagen beslutar att ansluta sig till vad som i motionen anförts om prisstöd och prisreglering på jordbrukets område,

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om styrmedel för att uppnå produktionsanpassning,

5. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukets försörjning av produktionsmedel i krissituationer,

6. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående Norrlandsstödet,

7. att riksdagen beslutar anslå 432 milj. kr. till Prisstöd för jordbruket i norra Sverige, för budgetåret 1985/86.

I motion 1984/85:3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag på 432 milj. kr.,
2. att riksdagen beslutar att finansieringen av prisstödet i sin helhet skall ske via särskilda budgetmedel,
3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om rationaliseringsstöd,
4. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till sortprovning m. m.

I motion 1984/85:3091 av Karin Israelsson (c) och Tore Nilsson (m) yrkas

1. att riksdagen avvisar den i proposition 1984/85:166 föreslagna områdesindelningen för prisstödet till jordbruket i norra Sverige,
2. att riksdagen uttalar sig för att uppräknings av prisstödet görs enligt nu gällande områdesindelning med samma procentsats för de olika stödområdena.

I motion 1984/85:3092 av Jens Eriksson m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen beslutar att fisket skall ingå i beredskapsplaneringen på samma sätt som jordbruket,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande fiskets betydelse som livsmedel.

I motion 1984/85:3093 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppräknings av matsubventionerna,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om spannmålsodlingen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inkomstfördelning inom jordbruket,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö och resursmål,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om investeringsförbudet inom animalieproduktionen,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om differentierade avgifter och pristillägg,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansiering av de föreslagna åtgärderna.

I motion 1984/85:3094 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen med ändring i proposition 1984/85:166 beslutar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall beräknas till 80 000 000 kr. utöver regeringens förslag,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prisstödet finansiering,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om rationaliseringsstödet till jordbruket i norra Sverige,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om tvåprissystemet på mjölk,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om ökning av resurserna till lantbruksuniversitetets avdelning i Röbäcksdalen,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om slakteri- och mejeriverksamheten i norra Sverige.

I motion 1984/85:3095 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en arealanpassad animalieproduktion.

I motion 1984/85:3096 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående den framtida jordbruks- och livsmedelspolitiken.

I motion 1984/85:3097 av Bo Arvidson och Sven Eric Lorentzon (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående

1. spannmålsproduktionens inriktning på högkvalitativa specialprodukter,
2. utveckling av proteingrödor,
3. forsknings- och försöksverksamhet kring energigrödor,
4. livsmedelsforskningens betydelse för kvalitet, utveckling och avsättning,
5. utnyttjande av jordbrukets råvaror inom industriella områden,
6. utbildningens och rådgivningens medverkan för att stimulera kvalitetsproduktion och prövning av alternativa grödor.

I motion 1984/85:3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen godkänner vad i motionen förordas angående mål för livsmedelspolitiken,
2. att riksdagen godkänner vad i motionen förordas angående val av kompensationsmodell,
3. att riksdagen med avslag på propositionens förslag beslutar att prisstödet till jordbruket skall utgå av budgetmedel,
4. att riksdagen avslår förslaget om fortsatt giltighet för lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä,
5. att riksdagen med avslag på propositionens förslag beslutar att prisstödsområdena i Norrlandsstödet ej bör förändras,
6. att riksdagen till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret

1985/86 anvisar ett förslaganslag av 380 milj. kr.,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts i fråga om prispolitikens utformning för att undvika att familj jordbruken missgynnas,

8. att riksdagen som sin mening begär initiativ i jordbruksnämnden för att undvika konkurrensbegränsande avgifter på substitut till jordbruksprodukter,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående vikten av konkurrens i förädlingsledet,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljö- och naturvårdsaspekter i jordbrukspolitiken,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående sambandet mellan livsmedelsöverskottet och svälten i världen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för en internationell sanering av stödet till jordbrukssektorn.

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdrag till nästa jordbruksutredning att utreda möjligheterna att minska jordbruksregleringen.

I motion 1984/85:3099 av Nils Åsling (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige för budgetåret 1985/86 anvisa ett med 80 milj. kr. uppräknat förslagsanslag på 432 milj. kr.,

2. att riksdagen beslutar att finansieringen av prisstödet i sin helhet skall ske via särskilda budgetmedel,

3. att riksdagen avvisar den i proposition 1984/85:166 föreslagna områdesindelningen för prisstödet till jordbruket i norra Sverige för mjölk, kött, fläsk och modersuggor,

4. att riksdagen beslutar uttala sig för att uppräknningen av prisstödet görs enligt nu gällande områdesindelning med samma procentsatser för de olika stödområdena.

I motion 1984/85:3101 av Bertil Jonasson och Jan Hyttring (båda c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelning av anslaget till stödet till jordbruket i norra Sverige.

I motion 1984/85:3102 av Gunhild Bolander (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om investeringsstöd m. m. för alternativ odling inom trädgårdsnäringen.

I motion 1984/85:3103 av Mona Saint Cyr (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av meritvärdering av de konsumentekonomiska specialkurserna samt om ökad

uppmärksamhet åt utbildning i kost- och näringskunskap, särskilt i ungdomsskolan.

I motion 1984/85:3104 av Ulf Adelson m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen beslutar att budgetmedel motsvarande 40 % av exportkostnaderna för normalskörd årligen skall tillskjutas svensk spannmålshandel ekonomisk förening u. p. a.,
2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett utökat svenskt katastrofbistånd,
3. att riksdagen beslutar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige finansieras med budgetmedel som inte påverkar prisregleringen,
4. att riksdagen beslutar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige årligen skall ses över,
5. att riksdagen beslutar att jordbrukspriserhandlingarna skall grundas på produktionsmedelsindex,
6. att riksdagen beslutar att avslå förslaget om förlängning av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä,
7. att riksdagen beslutar att ett system med differentierade avgifter och pristillägg inom ägg- resp. slaktsvinsproduktion tills vidare skall få tillämpas.

I motion 1984/85:3105 av Per-Richard Molén m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen uttalar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall bli föremål för årliga justeringar utifrån utvecklingen av PM-index,
2. att riksdagen beslutar att utöver av regeringen föreslaget belopp om 352 000 000 kr. anvisa ytterligare 80 000 000 kr. och att dessa medel, som nämnts i motionen, tas från de regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska anslagen,
3. att riksdagen uttalar att prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall finansieras via särskilda budgetmedel,
4. att riksdagen begär att regeringen under hösten 1985 återkommer med förslag om nya regler för rationaliserings- och finansieringsstöd till jordbruket i norra Sverige,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt i motionen anförts.

I motion 1984/85:3106 av Ivar Franzén (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om konsumentdelegationens roll som rådgivande organ.

I motion 1984/85:3107 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c) yrkas att riksdagen uttalar sig för att Bjurholms och Vindelns församlingar skall överföras till område 1.

I motion 1984/85:3108 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att inom

ramen för bidraget till jordbrukets rationalisering skall 12 milj. kr. anslås till Västerbottens län för budgetåret 1985/86.

I motion 1984/85:3109 av Lennart Brunander och Kerstin Andersson (båda c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om sociala åtgärder för jordbrukare i syfte att underlätta en omställning av animalieproduktionen,

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående trygghetspaket för renskötare.

I motion 1984/85:3110 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) yrkas att riksdagen beslutar att prisstödet till norra Sverige och Gävleborg utformas med beaktande av motionens synpunkter.

I motion 1984/85:3111 av Barbro Nilsson i Visby (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning rörande förändringar av stödet till jordbruket i norra Sverige så att även Gotland kan omfattas av stödet.

Inhämtat yttrande m. m.

Näringsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken jämte motioner i de delar som avser industri- och handelsleden. I sitt yttrande har näringsutskottet även behandlat ett antal motioner om livsmedelsindustriella frågor, som vid årets början remitterats till näringsutskottet. Ifrågavarande motioner, 1984/85:645, 1101, 1502, 2700 yrkande 2 och 2743 har samtidigt överlämnats till jordbruksutskottet för fortsatt beredning. Näringsutskottets yttrande (NU 1984/85:10 y) är fogat som *bilaga* till detta betänkande.

Uppvaktningar, hearing, skrivelser m. m.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har vid en uppvaktning inför utskottet under ledning av förbundsordföranden Sven Tågmark anfört synpunkter på föreliggande regeringsförslag om livsmedelspolitiken. Från LRF:s sida har betonats att riksdagen bör slå fast att familj jordbruket skall vara den dominerande företagsformen och att den nuvarande åkerarealen bör behållas i stort sett oförändrad. Från riksförbundets sida har även framhållits att investeringsförbudet inom animalieproduktionen bör finnas kvar tills en tillfredsställande balanssituation uppnåtts inom fläsk- och äggproduktionen. Enligt LRF:s mening bör även strukturstödet för svinproduktionen liksom differentierade avgifter för höns behållas. Bland övriga förslag kan nämnas en uppräknig av Norrlandsstödet med 80 milj. kr. utöver regeringens förslag. I fråga om spannmålsregleringen är man från jordbrukets sida beredd att i ett inledningsskede svara för 40 % av spannmålsöverskottets kostnader.

Representanter för länsstyrelserna och lantbruksnämnderna i Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län under ledning av landshövding Sven Johansson i Umeå har inför utskottet anfört synpunkter på föreliggande proposition i fråga om det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige. Vid uppvaktning har önskemål framförts dels om en ordentlig höjning av prisstödet, dels en vidgad ram för det regionala rationaliseringsstödet. Vidare har framförts krav på omedelbara stödåtgärder för att hjälpa företag med hög skuldsättning.

En uppvaktning under ledning av landshövding Sven Heurgren, Östersund, har framfört synpunkter på behovet av förbättrade villkor för jordbruket i Jämtlands län.

Malmöhus läns hushållningssällskap och Centralstyrelsen för Malmöhus läns försöks- och växtskyddsringar har genom en särskild delegation under ledning av hushållningssällskapets ordförande, f. landshövdingen Nils Hörjel, framlagt förslag rörande möjligheterna att på olika sätt utnyttja en del av landets åkerareal för annan produktion än spannmålsodling.

Sekreteraren i kommittén för översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige, förste lantbrukskonsulenten Jan Ingemansson, har lämnat utskottet en närmare redogörelse för kommitténs beräkningsmetoder m. m. i vad avser prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

Till utskottet har vidare inkommit ett antal skrivelser i anslutning till förevarande ärende. Svenska samernas riksförbund har sålunda hemställt att riksdagen i samband med en höjning av prisstödet till jordbruket i norra Sverige inberäknar ett belopp om 2 milj. kr. för rennäringens ändamål och att fördelningen av detta belopp får bestämmas vid överläggningar mellan näringen och staten. Förutsättningar skulle härigenom skapas att införa ett trygghetspaket för renskötare.

Sveriges industriförbund tar i en skrivelse upp frågan om prisregleringens förhållande till nya produkter och uttalar sig bl. a. för att den tillverkningsavgift som för närvarande utgår på vissa fettemulsioner snarast bör avvecklas.

Skrivelser har vidare inkommit i ärendet från vissa lokala och regionala jordbrukarorganisationer med yrkanden om bl. a. förstärkt stöd till jordbruket i norra Sverige.

Utskottet

Inledning

Riktlinjer för jordbrukspolitiken fastställdes av riksdagen år 1977 (prop. 1977/78:19, JoU 10, rskr. 103). Utvecklingen av samhällsekonomin under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet medförde emellertid att jordbrukspolitiken inte längre fungerade på det sätt som riksdagen förutsatte när den fattade sitt beslut år 1977. Samtidigt hade det blivit alltmer angeläget att

sätta in jordbrukspolitiken i ett samlat livsmedelspolitiskt sammanhang. Med stöd av regeringens bemyndigande den 9 december 1982 tillkallade jordbruksministern därför en kommitté med uppgift att utforma en livsmedelspolitik.

Kommittén, 1983 års livsmedelskommitté, lade i oktober 1983 fram betänkandet (Ds Jo 1983:10) Vissa jordbrukspolitiska förtursfrågor.

Riksdagen fastställde i februari 1984 övergripande mål för en samlad livsmedelspolitik och antog en ny ordning för överläggningarna om jordbruksprisregleringen (prop. 1983/84:76, JoU 20, rskr. 141). Den nya ordningen med obundna överläggningar har tillämpats under regleringsåret 1984/85.

Livsmedelskommittén avlämnade den 9 november 1984 sitt huvudbetänkande (SOU 1984:86) Jordbruks- och livsmedelspolitik. Betänkandet har remissbehandlats.

I proposition 1984/85:166 lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik. Förslagen bygger i allt väsentligt på livsmedelskommitténs betänkanden och däröver avgivna remissyttranden. Förutom mål och medel för livsmedelspolitiken tar regeringen i propositionen upp frågor bl. a. beträffande den internationella bakgrunden, industri- och handelsleden i livsmedelskedjan, livsmedlens kvalitet, kost och hälsa, konsumentinflytande samt sårbarhets- och beredskapsfrågor.

Utskottet följer i fortsättningen den disposition som använts i propositionen och koncentrerar sig därvid i huvudsak på propositionens huvuddrag och de yrkanden som förts fram i motionerna. Propositionen har i de delar som ej tas upp i betänkandet inte föranlett någon erinran eller i övrigt något uttalande från utskottets sida.

Allmänna utgångspunkter

I ett inledande avsnitt av sitt anförande redogör jordbruksministern i stora drag för utvecklingen inom livsmedelssektorn under de senaste årtiondena.

Som redovisas i propositionen sysselsätter den del av vårt näringsliv som producerar, förädlar och distribuerar våra livsmedel och de insatsvaror som behövs härför i dagens Sverige ungefär en halv miljon människor. Sammantaget utgör livsmedelssektorn en betydande del av det svenska näringslivet. Konsumtionen av livsmedel uppgår till ca 80 miljarder kronor, dvs. runt 20 % av den totala privata konsumtionen av varor och tjänster.

Livsmedelssektorn brukar ofta beskrivas som en kedja med olika led. Livsmedelskedjans första led är *råvaruledet* som främst omfattar jordbruket, fisket och trädgårdsnäringen. Sedan följer *industri- eller förädlingsledet*, *handelsledet* med både parti- och detaljhandel samt sist men inte minst *hushållsledet* som dels lagrar, dels tillagar livsmedlen så att de kan konsumeras. Hushållsledet består inte bara av enskilda hushåll utan också av offentliga och privata storhushåll, dvs. främst sjukhus och skolbetspisingar resp. restauranger.

Längs hela livsmedelskedjan finns företag som förser kedjans olika led med de insatsvaror som behövs, t. ex. handelsgödsel och maskiner till jordbruket och trädgårdsnäringen, redskap och utrustning till fisket, maskiner och förpackningar till livsmedelsindustrin och handeln samt kylskåp och hushållsmaskiner till hushållen. Alla leden förbrukar också energi i form av t. ex. drivmedel och elström.

Av jordbruksministrernas redogörelse framgår att utvecklingen inom livsmedelssektorn har inneburit att en allt mindre del av resurserna i samhället tas i anspråk för livsmedelsproduktionen. De frigjorda resurserna har kunnat användas för produktion av andra varor och tjänster som behövs och efterfrågas i samhället och har på så sätt bidragit till välstandsökningen. Att livsmedelssektorn i sin helhet är rationell och effektiv är självfallet ett intresse för hela samhället, inte minst för producenter och konsumenter.

Samtidigt har det särskilt under senare år blivit uppenbart att utvecklingen inom livsmedelssektorn också har lett till förhållanden som inte i alla avseenden är positiva. I propositionen pekar jordbruksministern på en rad problem. Vissa produktionsformer i jordbruket och förädlingsindustrin främjar inte en god livsmedelskvalitet och kan i vissa fall medföra risker för hälsa och miljö. Den starka koncentrationen i förädlings- och handelsleden medför risker för konkurrensbegränsningar, ökar vår sårbarhet och försämrar den regionala balansen. Bruket av konserveringsmedel, andra livsmedelstillsatser och bekämpningsmedel som både är en förutsättning för och en följd av moderna distributionsformer oroar konsumenterna. De växande överskotten pressar jordbrukets lönsamhet och leder på sikt till ökade priser för konsumenterna.

Flera av de problem som jordbruksministern har berört är gemensamma för flera led i livsmedelskedjan. Livsmedlens kvalitet beror t. ex. på åtgärder genom hela livsmedelskedjan.

På motsvarande sätt beror konsumentpriset på livsmedel på effektiviteten i alla leden. En åtgärd som sänker kostnaderna i ett led i livsmedelskedjan kan "ätas upp" av otillräcklig konkurrens eller överkapacitet i ett annat led. Enligt jordbruksministrernas mening är det mot denna bakgrund nödvändigt att se livsmedelskedjan som en helhet. Samhällets åtgärder, som hittills har varit inriktade på vissa delar av denna kedja, måste på ett bättre sätt samordnas och inriktas på hela livsmedelssektorn. Uppmärksamheten måste enligt jordbruksministrernas mening mera än hittills riktas mot samspelet och beroendet mellan de olika leden i livsmedelskedjan när det gäller framställningen och distributionen av våra livsmedel. Vad som således behövs är enligt jordbruksministrernas mening en samlad syn på livsmedelssektorn, en livsmedelspolitik.

Utskottet anser i likhet med jordbruksministern att samhällets syn på produktionen och distributionen av livsmedel och de samhälleliga åtgärder som berör livsmedelssektorn bör samordnas i en gemensam livsmedelspolitik.

Den internationella bakgrunden

Liksom vid tidigare jordbrukspolitiska ställningstaganden bör, anser jordbruksministern, den internationella situationen på livsmedelsområdet tillmätas betydelse vid utformningen av vår egen livsmedels- och jordbrukspolitik. Även om denna politik siktar till att bibehålla en hög självförsörjningsgrad och en hög grad av internationellt oberoende på detta område är det ofrånkomligt att utvecklingen på det jordbrukspolitiska området i vår omvärld får betydelse också för vår egen livsmedelspolitik – en betydelse som ökat i takt med det växande överskott som under senare år fått avsättas på exportmarknaderna.

Under senare år har de jordbrukspolitiska frågorna alltmer hamnat i centrum för såväl den handelspolitiska som den utvecklingspolitiska utvecklingen. Spänningarna mellan skyddade och i många fall starkt subventionerade hemmamarknader och de fria världsmarknaderna har vuxit och lett till alltmer öppna motsättningar mellan olika ländergrupper. Samtidigt har skillnaden mellan den industrialiserade världen och u-världen i fråga om situationen på livsmedelsområdet blivit alltmer drastisk.

Jordbruksfrågorna spelar därför en allt större roll i det internationella förhandlingsarbetet. Olikheterna i stödsystem har t. ex. föranlett ett tilltagande antal konflikter som måste finna sin lösning under de närmaste åren. Den växande överproduktionen av såväl animaliska som vegetabiliska livsmedel i länder som skyddar och/eller subventionerar sin egen jordbruksproduktion har lett till allvarliga störningar på världsmarknaden.

Enligt jordbruksministerns mening är det i dag svårt att säga vart utvecklingen kommer att leda. En sak torde dock vara klar, nämligen att de ekonomiska och handelspolitiska förutsättningarna för livsmedelsproduktionen internationellt sett kommer att förändras under de närmast framförliggande åren.

Den svenska livsmedelspolitiken måste därför läggas upp på ett sådant sätt att man har en flexibel beredskap inför vad som kan bli resultatet av många olika internationella diskussioner och förhandlingar som nu pågår eller som kan komma att inledas inom kort.

Den globala livsmedelsförsörjningen

När det gäller den globala livsmedelsförsörjningen framhåller jordbruksministern följande. Den enda varaktiga lösningen på livsmedelsproblemet i u-länderna är, som också kommittén påpekar, att dessa länders förmåga att producera sina egna livsmedel ökar. Detta ställer stora krav på u-landsregeringarnas vilja och förmåga att politiskt prioritera jordbruk och landsbygdsutveckling. Detta ställer också krav på större insatser från den rika världen för utbildning och uppbyggnad av infrastrukturer m. m. för utveckling av jordbruk och landsbygd.

Av detta resonemang följer att Sverige på sikt inte bör bevara och utveckla kapacitet för omfattande livsmedelshjälp och u-landsexport. Icke desto mindre kommer det även under de närmaste åren att behövas livsmedelsbistånd både för att avhjälpa akuta svältkatastrofer som dem vi har bevittnat i Afrika och för att stödja utvecklingsprojekt i de allra fattigaste länderna. Liksom kommittén anser jordbruksministern att en viss ökning av livsmedelsbiståndet kan förutses för resten av 1980-talet.

I detta sammanhang understryker jordbruksministern att livsmedelsbiståndet måste ges under starkt hänsynstagande till det lokala jordbrukets situation och ges en sådan utformning att det inte motverkar strävandena att bygga upp u-ländernas egen livsmedelsproduktion.

Utskottet delar i huvudsak jordbruksministerns bedömningar såvitt avser den globala livsmedelsförsörjningen.

Som bl. a. framhållits av styrelsen för internationell utveckling är det inte orimligt att räkna med ett ökande utnyttjande av svenska livsmedel, främst vete och vegetabiliska oljor, för katastrofärendamål. Någon kraftig ökning av livsmedelsbiståndet torde dock inte bli aktuell. De i motion 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) resp. 3104 av Ulf Adelson m. fl. (m) gjorda uttalandena om sambandet mellan livsmedelsöverskottet och möjligheterna till utökat svenskt katastrofbistånd står enligt utskottets mening i samklang med dessa bedömningar. Angivna motioner synes inte påkalla någon riksdagens vidare åtgärd, såvitt nu är i fråga (yrkande 11 resp. 2).

Världsmarknaden för jordbruksråvaror och livsmedel

I fråga om utvecklingen av den internationella marknaden för jordbruksprodukter och livsmedel delar jordbruksministern i huvudsak livsmedelskommitténs bedömningar. Som kommittén har framhållit utgör världshandeln med jordbruksprodukter i de flesta fall endast en mindre del av produktionen. Den internationella prisbildningen påverkas starkt av detta förhållande liksom av de subventioner som utgår i de flesta länder, antingen direkt på produktionen eller vid export av överskott. Övervägande skäl talar därför för att världsmarknadspriserna även i framtiden normalt torde komma att ligga under de svenska priserna. En fortsatt stor instabilitet kan emellertid också förväntas och därför kan det inte uteslutas att priserna på världsmarknaden vid vissa tillfällen kan bli högre än i Sverige.

Världsmarknaden för spannmål synes, som kommittén har påpekat, långsiktigt kunna komma att utvecklas något gynnsammare för exportländerna än motsvarande marknader för animalieprodukter.

Utskottet finner ingen anledning till erinran mot i propositionen gjorda uttalanden i här berörda avsnitt. Liksom jordbruksministern vill utskottet samtidigt understryka att de ökande internationella motsättningarna förstärker osäkerheten i de bedömningar som görs i dag. Detta gäller också med hänsyn till de diskussioner som pågår i USA om en omläggning av jord-

brukspolitiken samt att jordbruksfrågorna förväntas bli centrala i den förutsedda nya förhandlingsrundan inom GATT.

Utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden

I likhet med livsmedelskommittén och ett flertal remissinstanser anser jordbruksministern att Sverige bör fortsätta att stödja de ansträngningar som görs för att liberalisera den internationella handeln, så långt detta kan ske utan att det grundläggande målet om försörjningstrygghet rubbas. Sådana ansträngningar måste emellertid inte bara gälla gränsskydd och direkt stöd till exporten. De måste även omfatta andra former av stöd till jordbruket vilka har samma verkan som exportstöd. Om de internationella ansträngningar som nu berörts skulle bli framgångsrika finns det enligt studier av bl. a. OECD teoretisk möjlighet till en sådan internationell prisnivå att de nationella regleringarna efter hand skulle kunna minskas. Liksom kommittén och flera remissinstanser bedömer jordbruksministern emellertid att en ensidig avveckling av skyddet för det svenska jordbruket inte är möjlig. En sådan avveckling skulle få allvarliga konsekvenser för näringen och för landets försörjningsförmåga i en kris.

Med hänsyn till bl. a. livsmedelsberedskapens krav måste enligt jordbruksministrernas uppfattning den helt övervägande delen av de livsmedel som konsumeras inom landet härröra från svenskt jordbruk. Inte minst av hänsyn till konsumenternas berättigade krav på goda valmöjligheter bör en import av livsmedel och jordbruksråvaror upprätthållas även i framtiden. En viss import kan också främja en sund konkurrens inom livsmedelsindustrin och är vidare naturlig om vi vill främja exporten av svenska livsmedel. Vidare kan andra länder, inte minst u-länderna, ställa berättigade krav på tillträde till den svenska marknaden.

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till den i propositionen sålunda redovisade bedömningen.

Mot bakgrund av de uttalanden som gjorts i sammanhanget finner utskottet att syftet med yrkande 12 i motion 3098 (fp) om åtgärder för en internationell sanering av stödet till jordbrukssektorn kan väntas bli beaktat i det fortsatta arbetet med hithörande frågor utan något särskilt påpekande från riksdagens sida. Motionsyrkandet bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

I propositionen redovisas i förevarande sammanhang vissa uttalanden av livsmedelskommittén om förutsättningarna för svensk export av jordbruksråvaror och livsmedel. Det framhålls i samband härmed att relativt goda exportförutsättningar föreligger för vissa mera förädlade livsmedel till marknaderna inom EG och EFTA. Kommittén understryker vikten av att alla möjligheter tillvaratas för att främja en på sikt lönsam export av jordbruksråvaror och livsmedel och att åtgärder härför övervägs. Denna uppfattning delas av ett stort antal remissinstanser.

Frågan om stöd till svensk export av högförädlade livsmedel, framför allt på animalieområdet, berörs i några vid årets början väckta motioner. I motion 1090 av Sten Svensson och Sven Eric Lortenzon (båda m) begärs sålunda ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel. Möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket bör enligt motionärernas mening också undersökas. I motion 1101 av samma motionärer (m) framförs önskemål om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av nyssnämnda livsmedel. Vidare yrkas på näringspolitiska åtgärder för att öka livsmedelsexporten. I motion 2581 av Bo Arvidson m. fl. (m) förs bl. a. fram förslag om ökade satsningar på export av högförädlade livsmedel. Motionärerna framhåller i samband härmed behovet av medel härför till Swedish Food Promotion. Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) anvisar i motion 2585 vissa vägar för ekonomiskt utnyttjande av investerade resurser inom fläskproduktionen och dess vidare förädling. I motionen pekas på möjligheterna att använda överskottsspannmål för produktion av fläsk och produkter därav för export.

Riksdagen har tidigare flera gånger behandlat motioner av motsvarande innebörd (senast JoU 1983/84:37). Därvid har bl. a. hänvisats till vissa under senare år vidtagna förstärkningar av Sveriges exportråds resurser för ändamålet. Vad gäller åtgärder i övrigt i syfte att främja en ökad förädlingsgrad på livsmedelsområdet, bl. a. i fråga om forskningsinsatser, har utskottet erinrat om att forskningen inom livsmedelsområdet tillhör det som särskilt prioriterats i de allmänna riktlinjer för forskningsverksamheten m. m. inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde som angavs i proposition 1981/82:106 om forskning m. m. Utskottet anslöt sig därvid också till synpunkten att forskningsplaneringen i ökad utsträckning borde avse hela kedjan från råvaran via förädlingsindustrin till marknaden osv. Motionerna har mot bakgrund av det anförda inte ansetts påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet vill med anledning av de ånyo väckta motionerna i frågan erinra om att regeringen i proposition 1984/85:121 om livsmedelsforskning redovisat vissa riktlinjer i fråga om sådan forskning, innebärande en inriktning mot en mera uttalad helhetssyn på livsmedelskedjan.

Frågan om utrikeshandelns roll för vår livsmedelsförsörjning har intagit en framträdande plats i livsmedelskommitténs arbete. I direktiven till utredningen sades sålunda att det var en viktig uppgift för kommittén att beakta våra handelspolitiska intressen och åtaganden vid utformningen av livsmedelspolitiken. Detta kunde bl. a. ske genom en livsmedelspolitik som inte leder till överskott som måste avsättas till priser som av andra länder kan uppfattas som subventionerade. Ett viktigt led i detta sammanhang utgör också ett aktivt tillvaratagande av möjligheterna till export av bearbetade varor. Kommittén har därför haft till uppgift att med beaktande av internationella handelspolitiska regler analysera möjligheterna från olika utgångspunkter att främja exporten av högförädlade livsmedel.

Som anförs i propositionen har livsmedelskommitténs närmare behandling av frågan om åtgärder för att främja exporten av vissa livsmedel redovisats i ett särskilt betänkande. Betänkandet, Ds Jo 1985:1 Export av livsmedel, har efter remissbehandling varit föremål för prövning inom regeringens kansli.

Näringsutskottet som överlämnat motion 1101 (m) till jordbruksutskottet har i yttrande i samband härmed (NU 1984/85:10 y) kort angivit huvuddragen i det förslag som livsmedelskommittén lagt fram.

Näringsutskottet vill för sin del understryka vikten av att en ökad export av livsmedel kan komma till stånd. För att den nuvarande obalansen mellan produktion och konsumtion av jordbruksprodukter skall rättas till måste, som framhålls i propositionen, både konsumtionen öka och produktionen minska. Ökad export kan ses som ett alternativ till konsumtion inom landet och är alltså en angelägen utvecklingsväg. Stabilitet i de svenska företagens leveransförmåga är, som framhålls i bl. a. föreliggande motion, en förutsättning för att exportsatsningarna skall lyckas. Om varaktig framgång skall kunna nås får exporten därför inte bli beroende av fluktuationer i den inhemska produktionsvolymen. Med hänsyn till vad som i nu föreliggande proposition sägs om åtgärder på det internationella handelspolitiska planet och med beaktande bl. a. av livsmedelskommitténs förslag till åtgärder för att främja exporten av livsmedel finner näringsutskottet att det inte är nödvändigt att riksdagen hos regeringen begär sådana utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja denna export som i motion 1101 påyrkas (yrkande 1).

Jordbruksutskottet delar näringsutskottets uppfattning. Såväl de frågor som berörts i nu nämnda motion som i övriga nyss redovisade motioner som rör exporten av livsmedel kan väntas i allt väsentligt bli beaktade i det fortsatta arbetet utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att riksdagen snart får tillfälle att återkomma till frågan om åtgärder för att främja exporten av livsmedel i samband med behandlingen av proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på jordbruksprodukter m. m. Motionsyrkandena i fråga synes därför inte böra föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Ej heller bör motion 2605 av Einar Larsson och Sigvard Persson (båda c) med yrkande om vissa exportfrämjande åtgärder för hästaveln föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. I detta sammanhang erinras om att riksdagen år 1984 fattade beslut om (prop. 1983/84:100 bil. 11, JoU 1983/84:25, rskr. 1983/84:209) att huvudmannskapet för hästavelsarbetet och det direkta ansvaret för hästkontrollen överfördes från staten till näringen. Vidare kan nämnas att regeringen för närvarande prövar en framställning av föreningen för hästkontroll om att få disponera vissa medel från fonden för främjande av export av avelsdjur.

Vad gäller det i motion 1101 (m) begärda tillkännagivandet om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten (yrkande 2) anför näringsutskottet följande.

Det faller utanför näringsutskottets beredningsområde att gå in i en närmare diskussion om utformningen av regleringspolitiken på jordbruksområdet. Utifrån intresset av att industri- och exportföretagen ges goda utvecklingsmöjligheter vill utskottet emellertid allmänt anföra följande.

Det är självfallet viktigt att företag som arbetar med vidareförädling och export av livsmedelsprodukter får arbeta på villkor som är likartade med dem som gäller för andra sektorer av näringslivet. Konkurrenshämmande och utvecklingshinder faktorer hänförliga till livsmedelsindustrin själv eller till jordbrukspolitiken bör därför så långt möjligt undanröjas. Det som i propositionen (s. 60) sägs om att jordbruksprisregleringen inte skall vara så utformad att den försvårar eller hindrar utvecklingen av nya produkter och införandet av dessa på marknaden står i överensstämmelse med denna princip. Ett ökat inflytande från industrin vid den praktiska tillämpningen av jordbrukspolitiken kan vidare enligt näringsutskottets mening vara värt att överväga.

För att det skall vara möjligt att upparbeta och behålla nya marknader måste, som nyss nämdes, exportpolitiken bygga på långsiktighet. Detta är nödvändigt för att ett förtroende hos utländska köpare skall kunna byggas upp.

Näringsutskottet anser att riksdagen, i enlighet med önskemålen i motion 1984/85:1101 (m) genom ett särskilt uttalande till regeringen bör ansluta sig till det nu sagda.

Jordbruksutskottet anser i likhet med näringsutskottet att exportpolitiken måste bygga på långsiktighet om det skall vara möjligt att upparbeta och behålla nya marknader för livsmedelsexporten. Ett nära samarbete mellan jordbruksnäringens och industrins företrädare är givetvis önskvärt vid utformningen av sagda politik.

Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att regeringen i sin nyligen framlagda proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. redovisat förslag till åtgärder för att stimulera exporten av livsmedel. Vad där sägs synes i allt väsentligt tillgodose önskemålen i motion 1101 (m).

Livsmedelskedjan och dess olika led, m. m.

Innan jordbruksministern redovisar sina ställningstaganden i olika frågor lämnar han en närmare redogörelse för livsmedelskedjan och dess olika led. Hans redovisning bygger på den belysning av förhållandena och utvecklingen inom livsmedelskedjan som kommittén har gjort. Belysningen visar det nära samband och det ömsesidiga beroende som finns mellan de olika leden. Den visar också att livsmedelssektorn sammantaget har stor betydelse både värdemässigt och från sysselsättningssynpunkt. Under ett avsnitt Staten och livsmedelssektorn lämnas vidare en redogörelse för den hitillsvarande jordbrukspolitiken liksom för övrig livsmedelspolitik och annan politik av betydelse för livsmedelspolitiken.

Propositionen har i angivna delar inte föranlett något särskilt uttalande från utskottets sida.

Mål för livsmedelspolitiken

Som nämnts i det föregående fattade riksdagen våren 1984 beslut om övergripande mål för en samlad livsmedelspolitik (prop. 1983/84:76, JoU 20, rskr. 141).

Riksdagens beslut innebär att huvudmålet för en samlad livsmedelspolitik och därmed också för jordbrukspolitiken skall vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärning och krig. Detta skall ske genom en långsiktig och planerad hushållning med de naturresurser som utnyttjas i jordbruket och under hänsynstagande till miljön. Som likställda delmål under det nyss angivna huvudmålet skall gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard.

Enligt riksdagsbeslutet skall inkomstmålet i första hand avse heltidssysselsätta vid rationellt drivna jordbruksföretag. Som hittills skall det gälla i alla delar av landet. Det är enligt riksdagsbeslutet angeläget att främja en bättre och mer solidarisk inkomstfördelning mellan olika kategorier jordbrukare. Inte minst gäller detta inkomstfördelningen mellan nyetablerade och äldre jordbrukare. Samtidigt skall en önskvärd rationalisering främjas. Familj jordbruket kommer också framöver att vara den dominerande företagsformen inom ramen för en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Den roll som jordbruket spelar för sysselsättningen i bygder där det råder brist på andra arbetstillfällen understryks.

För att konsumentmålet skall uppnås krävs att jordbruksproduktionen bedrivs rationellt. En fortlöpande rationalisering av jordbruksnäringen är därför nödvändig. Rationaliseringspolitiken skall syfta till att bygga upp och vidmakthålla effektiva jordbruksföretag. Olika former av samverkan mellan jordbrukare, t. ex. gemensamt utnyttjande av maskiner, som innebär lägre kostnader, liksom sambruk skall främjas. Konsumentmålet skall också innefatta goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, varför möjligheter till produktutveckling bör tas till vara. Kvalitetskravet innefattar enligt riksdagsbeslutet givetvis att livsmedlen är fullgoda från kost- och närings synpunkt.

Övergripande mål

Jordbruksministern anser för sin del att de mål för livsmedelspolitiken som riksdagen fastställde år 1984 bör gälla också i fortsättningen. Vissa preciseringar bör emellertid nu göras.

Inom det ekonomiska försvaret studeras för närvarande olika typer av krissituationer inför 1987 års försvarsbeslut. Härvid har begreppet avspärning kommit att anses alltför onyanserat som beskrivning av de olika störningar i utrikeshandeln som kan förekomma. Beteckningen kriser, som täcker in olika situationer, allt ifrån en total avspärning till lättare störningar i vår

utrikeshandel ger däremot en mera nyanserad beskrivning av tänkbara störningar och har därför kommit att användas inom det ekonomiska försvaret i övrigt.

I avvaktan på kommande försvarsbeslut bör dock uttrycket avspärning användas i detta sammanhang.

Ett huvudmål för livsmedelspolitiken bör således vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärning och krig. Ur detta försörjningsmål bör härledas produktionsmål för viktigare produktionsgrenar inom jordbruket. Som likställda delmål under det nyss angivna huvudmålet bör vidare gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Verksamheten i livsmedelskedjans alla led bör bedrivas så effektivt och rationellt som möjligt samtidigt som andra viktiga samhällsliga krav beaktas. Jordbruket och livsmedelsproduktionen måste således liksom all annan verksamhet ta hänsyn till kravet på en god miljö och till behovet av en långsiktig och planerad hushållning med våra naturresurser. Konsumenterna måste vidare kunna lita på att de produktionsmetoder som används inte innebär några risker för livsmedlens kvalitet eller för människors hälsa. För att främja en god regional balans och med hänsyn till den betydelse som jordbruket har för sysselsättningen i bygder där det råder brist på andra arbetstillfällen, bör jordbruket liksom hittills bedrivas i hela landet. Härigenom får vi också en god försörjningsberedskap. Jordbruksministern vill även understryka att familjejordbruket också i framtiden kommer att vara den dominerande företagsformen i jordbruket.

Flertalet av de mål som jag nu har berört gäller livsmedelskedjans alla led. Inkomstmålet bör emellertid endast gälla jordbruket.

Jordbruksministern erinar om att jordbrukspolitik hittills har definierats som statliga åtgärder som påverkar jordbrukets förhållanden. Med livsmedelspolitik bör som kommittén har föreslagit i analogi härmed avses åtgärder från samhällets sida som berör livsmedelssektorn helt eller delvis. Livsmedelspolitik har därmed ett vidare syfte än att enbart påverka jordbrukets förhållanden. Redan av målbeskrivningen framgår att syftet är att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning. I livsmedelspolitiken står konsumenten i centrum. Det är konsumentens krav på säker tillgång till fullgoda och hälsosamma livsmedel till rimliga priser som skall tillgodoses. Samtidigt skall jordbrukarnas krav på en med andra jämförbara grupper likvärdig standard väga lika tungt.

Jordbrukspolitik kommer med detta synsätt att i huvudsak ingå som en del i livsmedelspolitiken. Jordbruksministern vill emellertid understryka att ett jordbruksföretag också kan omfatta verksamhet som ligger utanför livsmedelssektorn, t. ex. skogsbruk. I många sammanhang måste självfallet detta förhållande liksom hittills beaktas.

I centerns partimotion 3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. konstateras att den nu framlagda propositionen inte kan ge oss en samlad livsmedelspolitik och

att den inte ens är ett steg på vägen mot ett samlat program för en sådan politik. Även som jordbrukspolitiskt dokument anser motionärerna propositionen tunn. I motionen erinras bl. a. om att jordbrukspolitiken, på samma sätt som den ingår som ett viktigt led i livsmedelspolitiken, har nära anknytning till andra områden, t. ex. miljö-, regional-, bistånds-, skogs- och naturresurspolitiken. Genom att enbart se jordbruket som ett led i livsmedelskedjan förloras enligt motionärernas mening den helhetssyn som är nödvändig för en riktig bedömning av jordbrukets roll i samhällsekonomin och i samhällssystemet i stort. Motionärerna anser att jordbruks- och livsmedelspolitiken bör ha till huvudsyfte och mål att i alla lägen med hög säkerhet trygga vårt folks försörjning med livsmedel och andra jordbruksbaserade varor. Politiken bör därvid utformas så att den positivt bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen under beaktande av jordbrukets roll för bl. a. regional balans, sysselsättning, resurshushållning och samhällsekonomin samt av effekterna på bl. a. miljö, ekosystem och landskapsbild. En utgångspunkt för politiken bör bl. a. vara att familjelantbruket skall vara den dominerande företagsformen (yrkande 2 delvis).

Även folkpartiet hävdar i sin partimotion 3098 av Bengt Westerberg m. fl. att enskilt ägda familjejordbruk bör vara den dominerande ägandeformen. Enligt motionen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att prispolitiken inte bör utformas så att familjejordbruket missgynnas (yrkande 7).

Utskottet har för sin del inte något att invända mot den övergripande målbestämning för livsmedelspolitiken som angetts i propositionen. Det livsmedelspolitiska synsätt som där föreslås innebär att de traditionella jordbrukspolitiska medlen får samverka med samhällets insatser i förhållande till industri- och handelsleden, med konsumentpolitiken i övrigt, t. ex. kost- och näringsfrågor samt med beredskapsplanering och andra åtgärder till en samlad livsmedelspolitik i syfte att trygga vår försörjning med fullgoda och hälsosamma livsmedel.

I likhet med jordbruksministern vill utskottet understryka att det livsmedelspolitiska synsätt som redovisas i propositionen inte innebär att samhället tar på sig något ansvar för t. ex. inkomsterna i leden efter primärproduktionen. Det innebär således inte att jordbruksprisregleringen utvidgas när det gäller efterföljande led. I stället innebär förslagen på flera punkter avregleringar och förenklingar i jordbruksprisregleringen.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att familjejordbruket också i framtiden kommer att vara den dominerande företagsformen i jordbruket. Familjejordbruket har enligt all hittillsvarande erfarenhet visat sig vara den mest ändamålsenliga formen för bedrivande av ett effektivt jordbruk i vårt land. Någon anledning att förmoda att det under överblickbar tid skulle bli någon ändring i nämnda hänseende finns enligt utskottets mening inte.

Under hänvisning till vad nu anförts föreslår utskottet att riksdagen god-

känner vad i propositionen förordats i fråga om övergripande mål för livsmedelspolitiken. De i sammanhanget behandlade yrkandena i motion 3089 (c) bör i enlighet härmed inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Inte heller motion 3098 (fp) synes påkalla något särskilt initiativ från riksdagens sida.

Livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter

Jordbruksministern framhåller att vi när vi fastställer produktionsmål för jordbruket måste ta hänsyn till bl. a. livsmedelsberedskapens krav. Det råder ett nära samband mellan vår försörjningsberedskap och produktionsmål för jordbruket. Som en utgångspunkt för sina överväganden rörande produktionsmål tar jordbruksministern därför upp den allmänna inriktningen av vår försörjningsberedskap på livsmedelsområdet och vissa frågor som hänger samman härmed.

I propositionen erinras om att inriktningen i stort av det ekonomiska försvaret och därmed av livsmedelsberedskapen senast fastställdes av riksdagen i samband med 1982 års försvarsbeslut (prop. 1981/82:102, FöU 1981/82:18, rskr. 374 och 403). Beslutet innebär bl. a. att minimibehovet av livsmedel måste kunna tillgodoses med hög säkerhet även i långvariga försörjningskriser.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet anför jordbruksministern att 1982 års försvarsbeslut innebär en delvis ny inriktning av det ekonomiska försvaret. Inom ett fåtal prioriterade områden, av vilka livsmedelsområdet är ett, skall beredskapsåtgärder vidtas i fred för att med hög säkerhet trygga befolkningens överlevnad och samhällets funktion i kriser och krig genom att tillgången på oundgängligen nödvändiga förnödenheter och tjänster säkerställs. Det uttalas särskilt att minimibehovet av livsmedel måste kunna tillgodoses med hög säkerhet även i långvariga försörjningskriser.

I likhet med livsmedelskommittén anser jordbruksministern att försörjningen med livsmedel även i fortsättningen i enlighet med 1982 års försvarsbeslut bör inriktas på att ge hög säkerhet även vid långvariga kriser.

Utskottet finner ingen anledning till erinran mot vad jordbruksministern anfört i nu berört avseende.

Det påpekas i propositionen att det i fråga om animalieproduktionen främst är mjölkproduktionens storlek som har betydelse för livsmedelsberedskapen. Kommitténs analyser visar, med vissa antaganden om avkastningen per ko, att antalet kor efter omställning bör uppgå till 600 000 för att den mjölkproduktion som behövs för kriskosten skall kunna uppnås. Detta förutsätter att tillgången på främst kvävegödselmedel och proteinfodermedel är tillräcklig. Kommitténs expertgrupp för sårbarhetsfrågor har beräknat att koantalet i fred på längre sikt inte bör understiga 550 000 för att det i en kris skall vara möjligt att öka antalet till 600 000.

Kommitténs beräkningar accepteras eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. ÖEF anser emellertid att det med hänsyn till mjölkens stora betydelse i kriskosten vore önskvärt med ett större fredstida koantal än 550 000. LRF anser att koantalet i fred inte bör tillåtas understiga 625 000.

För egen del vill jordbruksministern erinra om att vi för närvarande har ca 660 000 kor. Det överstiger det antal som kommittén bedömt behövas för att klara mjölkförsörjningen under en krissituation.

I likhet med flera remissinstanser betonar jordbruksministern vidare vikten av en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Härigenom får vi också en god försörjningsberedskap. Vidare är det av vikt att vi kan trygga vår försörjning med produktionsmedel i en kris. Detta gäller särskilt för kvävegödselmedel. Jordbruksministern vill också i likhet med vissa remissinstanser understryka den betydelse som odlingen av potatis, oljeväxter och baljväxter har för vår livsmedelsberedskap.

Vänsterpartiet kommunisterna framhåller i sin partimotion 3093 av Lars Werner m. fl. att de i likhet med ÖEF anser det önskvärt med ett större fredstida koantal än 550 000. I motionen pekas vidare på att flera remissinstanser, bl. a. ÖB, ÖEF och vissa länsstyrelser också tar upp behovet av regional balans i livsmedelsproduktionen. Motionärerna delar deras uppfattning av flera skäl. För det första är en sådan balans nödvändig av beredskapsskäl, men det är också en fråga om livsmedlens kvalitet. Motionärerna föreslår därför att regeringen omgående utreder frågan om en mer regional spridning av livsmedelsproduktionen samt med det snaraste återkommer till riksdagen med förslag. Härvid bör särskilt beaktas de norra delarna av vårt land (yrkande 2).

Även i folkpartimotion 3098 berörs frågan om det fredstida koantalet. Mot bakgrund av de i propositionen redovisade uppgifterna finner motionärerna för sin del att en minskning av antalet mjölkkor från nuvarande antal av ca 660 000 kor är angelägen och anser att riksdagen bör uttala sig härför (yrkande 1 delvis).

Utskottet kan för sin del i allt väsentligt ansluta sig till vad jordbruksministern anfört rörande sambandet mellan vår försörjningsberedskap och produktionsmål för jordbruket och om utgångspunkterna för hans överväganden rörande sagda mål.

Som framhålls i propositionen är det av animalieprodukterna främst mjölkproduktionens storlek som har betydelse för livsmedelsberedskapen. Gjorda undersökningar visar att antalet kor efter omställning bör uppgå till 600 000 för att erforderlig mjölkproduktion skall kunna uppnås under en krissituation. För närvarande har vi ca 660 000 kor. Dessa uppgifter bör i och för sig vara tillräckliga som underlag för hanteringen av hithörande frågor i fortsättningen. Någon närmare precisering av lämpligt antal kor under fredstid finner utskottet inte erforderlig.

Utskottet vill i likhet med jordbruksministern betona vikten av en geo-

grafiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Förhållandena i norra Sverige förtjänar härvidlag särskild uppmärksamhet. Utskottet återkommer i det följande med förslag om särskilda insatser i sistnämnda hänseende. Med hänsyn till de uttalanden som görs i propositionen utgår utskottet från att hithörande frågor kommer att särskilt beaktas även i fortsättningen av regeringen och berörda myndigheter och att förslag om eventuellt erforderliga åtgärder kommer att föreläggas riksdagen utan att riksdagen behöver göra något särskilt påpekande härom.

Det anförda innebär att utskottet inte har någon erinran mot vad jordbruksministern under här förevarande avsnitt förordat. Utskottet föreslår att motion 3093 (vpk) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd av riksdagen. Det samma gäller motion 3098 (fp) yrkande 1 i förevarande del.

Produktionsmål för jordbruket

I fråga om *jordbruksproduktionens omfattning* anför jordbruksministern att vi även i fortsättningen bör ha en fredstida jordbruksproduktion i vårt land som i stort sett motsvarar den inhemska konsumtionen. Resurserna i jordbruket bör i stort sett överensstämma med vad som behövs för vår fredstida konsumtion, vår livsmedelsberedskap i enlighet med 1982 års försvarsbeslut och för de utfästelser Sverige gjort i det internationella samarbetet mot världssvälten.

Enligt motion 3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) bör produktionsmålet utformas som delmål för olika produkter, varvid utgångspunkten bör vara den fredstida konsumtionen och behovet av fodermedel inom landet, exportmöjligheterna, konsumenternas önskemål om varierat utbud, kostnaderna för överskott och produktionsvärde från beredskapssynpunkt (yrkande 2 delvis).

Enligt motion 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) bör med utgångspunkt i det grundläggande försörjnings- eller beredskapsmålet produktionsmål fastläggas för olika jordbruksprodukter (yrkande 1 delvis). Av de analyser som livsmedelskommittén gjort och i vilka flertalet remissinstanser instämt, bl. a. ÖEF, anser motionärerna det dock framgå att det i regel saknas skäl att sätta upp andra produktionsmål än dem som följer av en produktion som svarar mot inhemsk fredstida konsumtion.

Utskottet tillstyrker för sin del jordbruksministerns förslag rörande jordbruksproduktionens totala omfattning. Som anføres i propositionen måste näringen själv bära kostnaderna för en produktion utöver den samhällsekonomiskt motiverade. Därför bör näringen i princip ges en stor frihet att producera den volym som utifrån näringens utgångspunkter framstår som fördelaktig. Det är viktigt att alla möjligheter tillvaratas att främja en lönsam export av jordbruksråvaror och livsmedel. Det måste också finnas utrymme för viss import i första hand av kompletteringskaraktär men även en viss utbytesexport. I likhet med jordbruksministern anser utskottet att det liksom hittills torde bli nödvändigt att staten medverkar i en marknadsreglering.

Statens medverkan bör även fortsättningsvis bl. a. avse regleringsverksamhet och avgiftsuppbörd. Detta ingick också i 1967 och 1977 års jordbrukspolitiska beslut.

Motionerna 3089 (c) och 3098 (fp) bör mot bakgrund av vad utskottet anfört i nyss berörda delar inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Vad gäller *animaliska produkter* innebär jordbruksministerns förslag att mjölkproduktionen på sikt bör, under hänsynstagande till den produktion som behövs för att klara försörjningen med mjölk och mejeriprodukter i en kris, anpassas till en nivå som ungefärligen motsvarar konsumtionsutrymmet för mjölk och mejeriprodukter i fred samt lönsam export. En geografiskt väl differentierad mjölkproduktion är angelägen. För en produktion utöver våra egna behov bör jordbruket och berörd livsmedelsindustri själva ha ansvaret.

I fråga om övriga animalieprodukter bör enligt propositionen någon mera exakt produktionsvolym inte anges. Liksom hittills bör näringen själv bära kostnaderna för en produktion av kött, fläsk, ägg och broiler utöver den samhällsekonomiskt motiverade. Näringen bör då enligt jordbruksministerns mening ha frihet att producera den volym som är fördelaktig utifrån näringens egna utgångspunkter. Anpassningen av produktionen bör ske under hänsynstagande till den enskildes sociala och ekonomiska trygghet.

Utskottet tillstyrker en anpassning av animalieproduktionen i enlighet med regeringens förslag. Detta innebär bl. a. att utskottet inte biträder yrkandet i centerns partimotion 3089 om fastställande av vissa produktions-siffror för att kunna möta säsongvariationerna inom produktion och konsumtion (yrkande 2 delvis). Motionen bör således avslås i förevarande del.

Enligt det av utskottet förordade produktionsmålet för mjölkproduktionen bör jordbruket och berörd livsmedelsindustri själva ha ansvaret för en produktion utöver våra egna behov. I överensstämmelse härmed anser utskottet att det bör ankomma på näringen att t. ex. undersöka möjligheterna att vidga användningsområdet för mjölk genom s. k. fermentering som föreslås i motion 2040 av Sven Munke m. fl. (m). Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd. Det kan i sammanhanget nämnas att SMR enligt vad utskottet erfarit också haft frågan uppe till prövning.

I ett särskilt avsnitt beträffande produktionsmålet behandlas *protein- och oljeväxter samt energigrödor*. Enligt jordbruksministerns uppfattning är det angeläget att produktionen av proteinfoder inom landet ökar. Frågan bör därför ägnas större uppmärksamhet inom ramen för jordbruksprisregleringen och i rådgivningen till jordbruket. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag på denna punkt.

I propositionen riktas uppmärksamheten på att importen av lupinfrö under senare år har ökat kraftigt vilket utgör ett allvarligt hot mot den inhemska proteinfoderproduktionen, särskilt foderärter och bönor. Lupinfrö användes ursprungligen som utsäde men kan efter förädling nu utnyttjas som foder.

Importen av lupinfrö beläggs inte med införselavgift eftersom Sverige har gjort ett åtagande om tullfrihet i GATT.

I två motioner från allmänna motionstiden, 2007 av Bo Arvidson och Ingvar Eriksson (båda m) och 2607 av Einar Larsson m. fl. (c) begärs att riksdagen hos regeringen begär åtgärder i syfte att begränsa importen av lupinfrö.

Utskottet delar för sin del uppfattningen att importen av lupinfrö tenderat att bli ett allvarligt hot mot vår inhemska proteinproduktion. Som framgår av propositionen har man emellertid från regeringens och berörda myndigheters sida sin uppmärksamhet riktad på problemet. Den 1 mars 1985 infördes sålunda övervakningslicens vid import av lupinfrö. Detta ger goda möjligheter att följa utvecklingen av importen. Utvecklingen får som anförts i propositionen utvisa i vad mån överläggningar inom ramen för GATT om detta åtagande behöver initieras. Utskottet finner mot angiven bakgrund inte skäl att nu påkalla någon vidare åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna 2007 (m) och 2607 (c).

Enligt motion 2581 av Bo Arvidson m. fl. (m) bör riksdagen uttala sig för att en omläggning av växtodlingen bör inriktas mot en ökad odling av proteingrödor. Likaså måste man i förädlings sammanhang och vid import och försäljning av utsäde mycket starkare prioritera spannmål med högre proteinhalt. Detta gäller såväl spannmål för human konsumtion som till foderändamål. Mot bakgrund av de uttalanden som görs i propositionen, och vilka utskottet ställt sig bakom, synes motionen inte påfordra någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

I fråga om *socker och potatis* föreslår jordbruksministern att frågan om produktion av socker och andra sötmedel, sprit samt stärkelse utreds. Det ankommer på regeringen att ta ställning i denna fråga. Behovet av matpotatis bör liksom hittills täckas av inhemsk produktion. Jordbruksministerns förslag överensstämmer med vad livsmedelskommittén förordat.

Sockerbetsodlingens omfattning behandlas i ett antal motioner väckta under årets början. I motion 757 av Barbro Nilsson i Visby (m), 1401 av Bo Lundgren m. fl. (m), 2577 av Gösta Andersson och Agne Hansson (båda c) och 2586 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) föreslås att riksdagen fastställer att en självförsörjningsgrad av ca 95 % även i fortsättningen bör gälla för vår sockerproduktion. Förslaget, som överensstämmer med vad sockernäringskommittén lade fram år 1982, har även förts fram i centerns partimotion 3089 med anledning av nu föreliggande proposition (yrkande 2 delvis). Åtgärder för utveckling av nya produkter ur betmassa förs bl. a. fram i nyssnämnda motion 757 samt i motion 1414 av Nils Erik Wååg m. fl. (s). Yrkandena, såvitt avser den svenska sockerproduktionens önskvärda omfattning, ställs bl. a. mot bakgrund av vissa uttalanden år 1983 från regeringens sida om att sockerimporten på sikt borde kunna ökas till 10–15 % av behovet.

Utskottet vill för sin del anföra följande. Enligt beslut av 1977 och 1978 års

riksdagar skall den inhemska sockerbetsarealen avpassas så att den vid normalskörd ger ett importutrymme på 10–15 % av vår totala sockerkonsumtion. Detta skall ses som ett riktmärke för de genomsnittliga förhållandena under en följd av år. Importutrymmet har särskild betydelse för sockerproducerande u-länder.

Sockerbetsarealen för nu löpande prisregleringsperiod fastställdes av riksdagen våren 1983. Beslutet innebär en areal år 1985 på högst 51 500 ha, vilket vid normalskörd för närvarande beräknas motsvara 95 % självförsörjningsgrad.

Produktion av sötmedel ur andra svenska råvaror än sockerbetor (främst vete) är aktuell i Sverige. Betydande tekniska framsteg har gjorts på detta område under senare år. Man kan också räkna med ytterligare framsteg framöver. Därvid kan konkurrenssituationen för sockerbetor som råvara för sötmedel komma att förändras till sockerbetornas nackdel. Sådana förändringar av sockerbetsodlingens förutsättningar kan få stor betydelse för berörda regioner.

Vad gäller fabrikspotatisodlingen kan de förändringar av odlingens förutsättningar som kan komma att bli följderna av konkurrens från andra råvaror vid sprit- och stärkelsestillverkning komma att leda till en minskning av fabrikspotatisodlingen. Mot denna bakgrund bör, som jordbruksministern har föreslagit, hela frågan om framställning av socker och andra sötmedel, sprit samt stärkelse göras till föremål för en särskild utredning. Utskottet delar således jordbruksministerns uppfattning i denna fråga.

Enligt utskottets mening är det angeläget att utredningen snarast tillsätts och att utredningsarbetet kommer att bedrivas skyndsamt. I avvaktan på den kommande översynen bör motionerna 757 (m), 1401 (m), 1414 (s), 2577 (c), 2586 (m) och 3089 (c) yrkande 2 i denna del lämnas utan riksdagens vidare åtgärd.

När det gäller *åkerarealen och spannmålsodlingen* redovisas i propositionen uppgifter av livsmedelskommitténs experter enligt vilka den åkerareal som – med hänsyn tagen till skördevariationer – på sikt behövs för vår livsmedelsförsörjning uppgår till 2,6 miljoner ha. Detta förutsätter att tillgången på kvävegödselmedel och bekämpningsmedel i en kris är tillräcklig. Den för närvarande brukade åkerarealen i landet uppgår till sammanlagt drygt 2,9 miljoner ha.

Jordbruksministern föreslår att en produktion på överskottsarealen tills vidare liksom hittills bör utgöras av spannmål.

Samhället bör ta ett delansvar för överskottsarealens kostnader. Andelen för samhället bör vara 40 %, medan näringen svarar för 60 %, räknat vid normalskörd. Samhällets kostnader beräknas första året bli 160 milj. kr. för att därefter minska. En uppskattning av kostnaderna beräknas för en femårsperiod till 600 milj. kr.

Enligt propositionen bör det i första hand ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassningsåtgärderna på vegetabilieområdet leder till

att samhällets delansvar i finansieringen av överskottsproduktionen kan upphöra. En utvärdering av anpassningsåtgärderna bör ske efter femårsperiodens slut, varvid en bedömning görs om uppställda anpassningsmål uppnåtts också beträffande kostnadsansvaret.

En totalfinansiering av samhällets kostnader skall ske. Denna bör ske inom jordbrukssektorns ram.

Föreliggande förslag innebär slutligen att de kvantiteter av spannmål som behövs för våra internationella utfästelser i kampen mot svälten i världen bör ingå i den prisreglerade volymen.

I fråga om den närmare finansieringen av överskottsarealens kostnader avser jordbruksministern att återkomma i sin anmälan av proposition om reglering av priserna på vissa jordbruksprodukter, m. m.

Centerpartiet vänder sig i partimotion 3089 bestämt emot livsmedelskommitténs beräkningar rörande åkerarealen, vilka utan invändning återgivits i propositionen. Enligt motionen kan praktiskt taget all åkerjord, som nu brukas, betraktas som långsiktigt brukningsvärd. Motionärerna yrkar därför på att riksdagen uttalar sig för att all brukningsvärd åkerareal utnyttjas för jordbruksproduktionen (yrkande 1). I följande c-motioner väckta vid årets början uttrycker motionärerna samma tanke speciellt i vad avser de olika regioner som de närmast representerar.

<i>Motion</i>	<i>Motionärer</i>	<i>Region (motsv.)</i>
533	Gösta Andersson och Agne Hansson	Kalmar län
633	Kerstin Göthberg	Västmanlands län
880	Kerstin Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors	Älvsborgs norra länsdel
924	Lennart Brunander och Inger Josefsson	Sjuhäradsbygden
1072	Elving Andersson och Kjell Mattsson	Göteborgs och Bohus län
1079	Bengt Kindbom m. fl.	Skaraborgs län
1394	Stina Gustavsson och Rune Gustavsson	Kronobergs län
1524:1	Jan Hyttring och Bertil Jonasson	Värmlands län
1527	Anders Svärd och Britta Hammarbacken	Örebro län
2010	Gunhild Bolander	Gotland
2025	Börje Hörnlund och Karin Israelsson	Västerbottens län
2028	Kersti Johansson m. fl.	Jönköpings län
2240	Stig Josefson m. fl.	Malmöhus län

2699	Martin Olsson och Sven-Erik Nordin	Västernorrlands län
2745:1	Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle	Gävleborgs län
2748	Rosa Östh och Sture Korpås	Uppsala län

Beträffande ansvaret för överskottsarealens kostnader anser centerpartiet enligt motion 3089 att staten bör bära kostnadsansvaret för det överskott som uppkommer för spannmål vid normalskörd. Statens andel bör enligt motionärerna kunna anges till 400 milj. kr. per år vid normala världsmarknadspriser. Om volymerna ökar till följd av att animalieproduktionen minskar bör statens tillskott till spannmålsregleringen öka. Vänsterpartiet kommunisterna tillstyrker i sin partimotion 3093 (yrkande 3) ett delat kostnadsansvar men anser att samhällets andel bör motsvara 60 %, medan näringen svarar för 40 %. Samhällets kostnader bör enligt motionärernas mening tas över budgeten. Moderata samlingspartiet och folkpartiet accepterar i sina partimotioner, 3104 (yrkande 1) resp. 3098 (yrkande 3) regeringens förslag till fördelning av kostnaderna mellan samhället och jordbruksnäringen, men anser även de att samhällets kostnader bör belasta statsbudgeten.

Utskottet anser i likhet med jordbruksministern att en produktion på överskottsarealen tills vidare liksom hittills bör utgöras av spannmål. Utskottet vill dock understryka vad som nämnts i propositionen att överskottsarealen kan komma till en mera lönsam användning för andra ändamål, t. ex. energigrödor, men att det torde dröja några år innan en rad ekonomiska och tekniska frågor inom detta område har klarlagts. Frågan om åkerarealens storlek bör inte ses enbart från vår egen försörjning med livsmedel, utan flera alternativa användningsområden för åkermarken bör vägas in i bilden. Även restriktioner i användningen av handelsgödsel och växtskyddsmedel, åkerarealens betydelse för landskapsbilden, sysselsättning och regionalpolitik måste också vägas in när det gäller den nuvarande åkerarealens användning.

Det förslag till fördelning av ansvaret för överskottsarealens kostnader mellan samhället och näringen som läggs fram i propositionen finner utskottet för sin del väl avvägt och kan därför biträda detsamma. Andelen för samhället bör sålunda vara 40 % medan näringen svarar för 60 %. Utskottet har heller ingen erinran mot de i propositionen gjorda kostnadsberäkningarna i sammanhanget.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det i första hand bör ankomma på jordbruket att aktivt arbeta för att anpassningsåtgärderna på vegetabilieområdet leder till att samhällets delansvar i finansieringen av överskottsproduktionen kan upphöra. Som sägs i propositionen bör en utvärdering av anpassningsåtgärderna ske efter en femårsperiod.

Vad här anförts innebär bl. a. att utskottet avstyrker de förslag om längre

gående kostnadsansvar från samhällets sida som lagts fram i motionerna 3089 (c) och 3093 (vpk).

Utskottets ställningstagande innebär också att utskottet ej funnit sig böra förorda någon riksdagens åtgärd med anledning av de olika motionsyrkandena av regional natur som i det föregående redovisats.

I propositionen framkastas tanken att en totalfinansiering av samhällets kostnader bör ske inom jordbrukssektorns ram, t. ex. genom minskade livsmedelssubventioner eller prispåslag med avräkning av mervärdeskatteeffekterna på prishöjningarna, såsom antyds i propositionen. Enligt utskottets mening kan åtskilliga invändningar riktas mot förslaget, bl. a. av principiell natur. Utskottet kan därför inte biträda regeringens förslag i förevarande avseende utan föreslår för sin del att samhällets andel av överskottsarealens kostnader får belasta statsbudgeten. Därvidlag har utskottet således samma åsikt som den som redovisas i de fyra partimotionerna 3089 (c), 3093 (vpk), 3098 (fp) och 3104 (m) vilka alltså tillstyrks i berörda delar.

Som bl. a. visats i livsmedelskommitténs analyser minimeras den samhälls-ekonomiska kostnaden för spannmålsöverskotten om de tas ut i-form av spannmål. Som kommittén också framhållit kan emellertid överskottsarealen komma till en lönsammare användning för andra ändamål, t. ex. energigrödor. Enligt experternas bedömning torde det dröja några år innan en rad ekonomiska och tekniska frågor rörande detta område kan klarläggas. Vad kommittén här anfört rörande osäkerheten kan också sägas gälla de s. k. alternativa odlingsformerna.

Utskottet har valt att i förevarande sammanhang ta upp några vid föregående och detta riksmöte väckta motioner med förslag till åtgärder i syfte att på olika sätt främja en ökad användning av alternativa odlingsformer och *alternativ användning av åkerarealen*. Enligt den vid riksmötet 1983/84 väckta motionen 1025 av Lars Werner m. fl. (vpk) bör riksdagen sålunda uttala sig för ökade forskningsinsatser om *alternativa odlingsmetoder* (yrkande 1). Motionärerna framhåller att ny forskning måste stimuleras för att man skall få fram nya metoder för biologisk bekämpning av ogräs och skadeinsekter. I den under årets allmänna motionstid väckta motionen 637 begär Nils Erik Wååg m. fl. (s) att frågan om en avgiftsfinansierad statskontroll av giftfri odling av jordbruks- och trädgårdsprodukter övervägs. Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) hemställer i motion 2593 om förslag till omställningsstöd till lantbrukare och handelsträdgårdsmästare som önskar övergå till odlingsformer utan användning av kemikaliska bekämpningsmedel och handelsgödsel. I den i detta ärende väckta följdmotionen 3087 av Anita Bråkenhielm m. fl. (m) hemställs att undervisningen vid våra lantbruksskolor inriktas så att den bidrar till att lämpliga ersättningsgrödor utprovas. Enligt motion 3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) bör alternativ produktion, t. ex. energigrödor, och ny miljövänlig teknik stimuleras. Vidare bör forskning och försök inriktas på att finna alternativ användning av våra jordbruksgrödor (yrkande 4 delvis). I motion 3097 pekar Bo Arvidson och Sven Eric

Lorentzon (båda m) på en rad åtgärder för att komma till rätta med över-skottsproblematiken. Bland förslagen märks en ökad inriktning av spannmålsproduktionen på högkvalitativa specialprodukter, utveckling av proteingrödor samt forsknings- och försöksverksamhet kring energigrödor. Motionärerna pekar också på livsmedelsforskningens betydelse för kvalitet, utveckling och avsättning, möjligheterna att utnyttja jordbrukets råvaror inom industriella områden samt vikten av utbildningens och rådgivningens medverkan för att stimulera kvalitetsproduktion och prövning av alternativa grödor. I motion 3102 av Gunhild Bolander (c) uppmärksammas slutligen trädgårdsnäringsens möjligheter att utnyttja åkermark till alternativ odling. Enligt motionärens mening är det viktigt att investeringsstöd i form av lån och bidrag kan ställas till förfogande härför.

Vad gäller energigrödor vill utskottet erinra om att kommittén för utredning av förutsättningarna för låginblandning av motoralkoholer i drivmedel m. m. som tidigare berörts fått i uppdrag att bl. a. bedöma förutsättningarna för produktion av alternativa drivmedel ur jordbruksprodukter. Kommittén skall även överväga förutsättningarna för användning av energigrödor för andra ändamål inom energiområdet än produktion av motoralkoholer (dir. 1985:14).

Utskottet vill vidare erinra om att frågan om alternativa produktionsformer var en av dem som ägnades ingående uppmärksamhet i samband med 1984 års forskningspolitiska riksdagsbeslut, såvitt avsåg jordbruksutskottets område. Det framhölls i nämnda sammanhang att de problem vi står inför när det gäller de nuvarande produktionsformernas risker för hälsa och miljö är av den art och omfattning att vi allvarligt måste överväga möjligheterna till sådana produktionsformer som med bibehållande av hög effektivitet motverkar dessa risker. Som beslutsunderlag måste vi bl. a. skaffa oss ökade och bättre kunskaper om alternativ till dagens produktionsformer. Det borde ske genom en samlad och medveten satsning på FoU-arbete rörande sådana alternativ.

Denna satsning på en integrerad forsknings- och utvecklingsverksamhet om alternativa produktionsmetoder på jordbrukets och trädgårdsnäringsens områden bör enligt riksdagens beslut åstadkommas inom ett sammanhållet program. Huvudansvaret för att upprätta ett sådant program och att stödja FoU-verksamheten inom detta borde läggas på SJFR som hade att samråda med bl. a. SLU och naturvårdsverket.

Den 11 juli 1984 fick SJFR i uppdrag att lägga fram ett sammanhållet forskningsprogram med utgångspunkt i de riktlinjer som angavs i 1984 års forskningsproposition. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni i år. Avsikten med forskningsprogrammet är att få forskningsområdet närmare definierat. Programmet skall vidare kunna ge underlag för en bedömning av var angelägna önskemål om förstärkta resurser är mest motiverade.

I sammanhanget bör vidare hågkommas att SJFR i överensstämmelse med föregående års forskningspolitiska beslut fr. o. m. nästa budgetår får en sam-

manhållande funktion inom livsmedelsforskningen, varvid rådet bl. a. getts ansvaret för grundläggande forskning av betydelse för livsmedelsområdet. För att möjliggöra angelägen kunskapsuppbyggnad och stöd till livsmedelsforskningen har särskilda medel tilldelats SJFR (prop. 1984/85:121, JoU 1984/85:27, rskr. 1984/85:224).

Utskottet finner sig i avvaktan på resultatet av här redovisade åtgärder inte berett förorda någon vidare riksdagens åtgärd med anledning av motion 1983/84:1025 yrkande 1 samt motionerna 1984/85:637, 2593, 3087, 3089 yrkande 4 delvis, 3097 och 3102.

Konsumentmål

I propositionen framhålls att det år 1984 fastlagda konsumentmålet, som innebär att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet och till rimliga priser, ligger fast och även fortsättningsvis skall vara ett med inkomstmålet för jordbruket likställt delmål under livsmedelspolitikens huvudmål. Konsumentmålet innefattar vidare att konsumenterna skall ges goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag och att livsmedlen är fullgoda från kost- och näringssynpunkt.

Enligt centerns partimotion 3089 bör jordbruks- och livsmedelspolitiken ha till syfte och mål att tillgodose berättigade konsumentintressen i fråga om effektivitet i produktionen i samtliga led i livsmedelskedjan och hög kvalitet till rimliga priser.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det av riksdagen förra året godtagna konsumentmålet inom livsmedelspolitiken bör ligga fast. Det är enligt utskottets mening tillfredsställande att konsumentintressena härigenom har getts en ökad tyngd.

För att konsumentmålet skall kunna uppfyllas förutsattes enligt 1984 års riksdagsbeslut att jordbruksproduktionen bedrivs rationellt. Det är naturligtvis, som bl. a. livsmedelskommittén framhållit, nödvändigt att rationell produktion bedrivs i alla livsmedelskedjans led. Alla möjligheter måste tas till vara för att på olika sätt tillgodose konsumenternas berättigade intresse av att livsmedelspriserna hålls på en rimlig nivå. Olika former av kvalitetspåverkan på livsmedel inom livsmedelskedjans olika led måste också följas med uppmärksamhet.

Mot nu angiven bakgrund kan utskottet inte ställa sig bakom den utformning av konsumentmålet som förordats i motion 3089. Denna avstyrks således i förevarande del (yrkande 2 delvis).

Utskottet tar i detta sammanhang upp det i vpk-motionen 3093 framlagda förslaget om ökning av livsmedelssubventionerna med 3 miljarder kronor (yrkande 1) och det i samma motion framförda önskemålet om ett uttalande av riksdagen rörande sättet för finansiering av höjda subventioner, samhällets kostnad för spannmålsöverskottet samt förstärkta resurser till jordbruket i norra Sverige (yrkande 8). Enligt motionärernas mening bör denna finan-

siering ske genom skärpta skatter på stora förmögenheter och bolagsvinster samt genom höjd moms på aktiehandeln.

Förslagen är enligt utskottets mening av sådan allmänt statsfinansiell och skatteteknisk natur att de synes falla utom ramen för det ärende som utskottet nu behandlar. Utskottet vill därför föreslå att motionen i berörda delar icke föranleder någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Inkomst mål för jordbruket

Som inkomst mål för jordbrukarna bör som föregående år fastslagits gälla att dessa får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Vid inkomstjämförelser bör hänsyn tas till att jordbruket skall bära kostnaderna för produktion utöver den samhällsekonomiskt motiverade.

Enligt centerpartimotion 3089 bör jordbruks- och livsmedelspolitiken ha till syfte och mål att tillförsäkra dem som arbetar inom jordbruket i alla delar av landet en med andra jämförbara grupper likvärdig ekonomisk och social standard. Inkomst målet bör som hittills i första hand avse heltidssysselsatta inom familjelantbruket. Det bör innefatta såväl inkomst- och standardnivå som följsamhet med utvecklingen för andra grupper. Jämförelserna bör avse grupper med motsvarande utbildning, arbetsinsatser och ansvar. Hänsyn bör också tas till arbetstiden och dess förlängning. Inkomst följsamheten bör baseras på jämförelser med utvecklingen för stora löntagarkollektiv. Inkomst målet bör innefatta ett lönsamhetsmål, som inriktas på att ge jordbruksproduktionen sådana villkor att fullgod företagsekonomisk lönsamhet uppnås vid rationellt skötta familjeföretag. Införandet av inkomst målet bör enligt motionärernas mening inte kopplas till exportkostnaderna på sätt som föreslås.

Utskottet ansluter sig till den formulering av inkomst målet som gjorts i propositionen. Således biträder utskottet bl. a. regeringens förslag i fråga om att kostnaderna för överskotten skall beaktas vid inkomst jämförelserna och därmed bäras av jordbruket.

I propositionen pekas på de svårigheter som finns när det gäller att göra jämförelser mellan jordbrukarnas och andra gruppers inkomst- och levnadsstandardförhållanden. Den analys som utförts ger inte heller någon entydig bild av de skillnader som i dessa avseenden kan finnas. Utskottet anser, i likhet med jordbruksministern, att man översiktligt och fortlöpande får göra avstämningar av dessa förhållanden i efterhand och då material föreligger.

Vad nu anförts innebär att utskottet inte biträder den i motion 3089 framförda åsikten om hur inkomst målet bör formuleras. Motionen avstyrks sålunda i nämnda del (yrkande 2 delvis).

Under en särskild rubrik i detta avsnitt tar jordbruksministern upp frågan om *inkomst fördelningen inom jordbruket*. Enligt jordbruksministerns me-

ning är det angeläget med en bättre och mer solidarisk inkomstfördelning mellan olika kategorier jordbrukare. I detta syfte bör

- leveranstillägget för mjölk kvarstå
- de sociala stödformerna vara kvar
- stöd kunna lämnas till jordbrukare som är mycket bundna, t.ex. mjölkproducenter, så att dessa kan ta ut längre sammanhängande ledighet.

Vidare bör en utvärdering ske av etableringsstödet samt en översyn göras beträffande högt skuldsatta jordbrukares problem.

Utskottet delar i allt väsentligt jordbruksministrernas mening i nu berörda avseenden.

Räntestöd är ett särskilt stöd som utgår till jordbrukare med särskilt höga räntekostnader. Räntekostnaden är för jordbrukaren en kostnad som skiljer sig från de flesta andra produktionskostnader genom att höga räntekostnader vanligen inte motsvaras av en högre produktion. Under perioder med räntehöjningar kommer därför jordbrukare med höga kostnader för lånat kapital inte att genom generellt prisstöd erhålla full kompensation för dessa kostnader. Räntestödet, som infördes år 1980 som en tillfällig åtgärd i syfte att hjälpa jordbrukare som råkat i svårigheter till följd av de mycket starka räntehöjningarna i slutet av 1970-talet, har utvärderats av lantbruksstyrelsen. Detta stöd håller nu på att avvecklas.

Vänsterpartiet kommunisterna välkomnar i motion 3093 av Lars Werner m. fl. förslaget om en översyn beträffande högt skuldsatta jordbrukares problem, men motsätter sig att räntestödet avvecklas. Detta stöd bör enligt motionärernas mening vara kvar i avvaktan på den översyn som skall ske.

Utskottet vill nämna att lantbruksstyrelsen vid sin förra året genomförda utvärdering av räntestödet fann att flera jordbruksföretag även fortsättningsvis hade behov av stöd, varför det kunde diskuteras att förlänga stödformens giltighet för vissa företag. Enligt utskottets mening torde det få förutsättas att de stödgivande organen beaktar de möjligheter som alltjämt finns att utnyttja räntestödet som ett instrument i ansträngningarna att i förekommande fall hjälpa en jordbrukare. Utskottet vill i sammanhanget nämna att proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. bl. a. innehåller ett förslag om ett års förskjutning av avvecklingen av stödet för norra Sverige. Någon ytterligare riksdagens åtgärd på grund av motion 3093 i förevarande del (yrkande 4) anser utskottet inte erforderlig.

Vad gäller den nyss berörda översynen har som nämnts i propositionen livsmedelskommittén inte gjort någon närmare analys av den utsatta situation som vissa nyetablerade och högt skuldsatta jordbrukare befinner sig i. För att åstadkomma en nödvändig förbättring för dessa kategorier jordbrukare bör enligt kommittén övervägas om möjligheterna till finansiell rekonstruktion av företagen kan ökas ytterligare. Problemen är enligt kommitténs mening av en sådan omfattning att det därutöver är angeläget att det snarast

görs en särskild översyn av de utsatta jordbrukarnas situation. Översynen bör även omfatta hur man i framtiden med risk för stigande kapitalkostnader skall få till stånd en nyetablering utan tillgång till ett mycket stort eget kapital.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på att vissa lantbruksföretag på grund av sin skuldsättning har hamnat i särskilda svårigheter i den ekonomiska utveckling som följde under senare delen av 1970-talet trots att de etablerats i enlighet med de statliga myndigheternas rådgivning och stöd och i övrigt är välskötta.

Lantbruksstyrelsen har på regeringens uppdrag inventerat behovet av särskilda åtgärder för att dessa företag skall kunna bestå och på sikt bli lönsamma.

På basis av denna inventering föreslår utskottet att 40 milj. kr. skall anvisas för sådana insatser. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att finna lämpliga former för dessa åtgärder. Skulle på grund av inträffade justeringar av räntenivån ytterligare företag råka i farozonen bör också dessa kunna omfattas av åtgärderna.

Lantbruksstyrelsen bör följa utvecklingen och till regeringen redovisa behovet av åtgärder.

Utskottet återkommer senare till hithörande frågor.

Enligt motion 1077 av Egon Jacobsson m. fl. (s) bör riksdagen begära att åtgärder snarast vidtas för att dels underlätta för nyetablerade och högt skuldsatta jordbruksföretag, dels underlätta för nya brukare att överta driften av redan befintliga jordbruksföretag. Utskottet finner mot bakgrund av vad i det föregående anförts att syftet med motionen synes bli tillgodosett utan någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Enligt motion 539 av Einar Larsson och Arne Fransson (båda c) bör riksdagen under innevarande riksmöte fatta ett principbeslut om att tillförsäkra landets mjölkproducenter möjlighet till fem veckors semester. Semesterverksamheten bör byggas ut successivt med start instundande budgetår.

Regeringens av utskottet nyss biträdda förslag innebär som i det föregående angetts att stöd skall kunna lämnas till jordbrukare som är mycket bundna, t. ex. mjölkproducenter, så att dessa kan ta ut längre sammanhängande ledighet. Livsmedelskommittén som också behandlat denna fråga anser att ett sådant stöd torde få ges genom en omfördelning mellan olika jordbrukargrupper. Kommittén anser att det bör ankomma på berörda parter i jordbruksprisöverläggningarna att vid behov ta upp frågan om ett sådant stöd. Utskottet delar liksom jordbruksministern denna uppfattning. Med hänsyn till vad nu anförts anser sig utskottet böra avstyrka föreliggande motion.

Miljö- och resursmål

Att trygga alla människors rätt till en god livsmiljö och att bevara och hålla med naturens resurser är viktiga mål för de samhälleliga strävandena.

Det råder bred enighet i vårt land om att all verksamhet i samhället måste så långt möjligt ta hänsyn till detta mål, även om det innebär vissa kortsiktiga uppoffringar.

Enligt jordbruksministrernas mening är det nödvändigt att så långt det är möjligt och rimligt väga in miljö- och resurshushållningsaspekter i jordbruks- och livsmedelspolitiken.

Utskottet finner för sin del vad som regeringen i propositionen förordat i nu nämnda hänseende väl avvägt och kan därför ställa sig bakom regeringens uttalanden. Jordbruket bör således i möjlig utsträckning använda miljövänliga odlingsmetoder som också bidrar till en god hushållning med mark, vatten och växtnäring. I rimlig utsträckning bör jordbruket bedrivas så att det bidrar till att bevara genetisk variation och värdefulla delar av fauna och flora i odlingslandskapet.

Något ytterligare uttalande i enlighet med vad som anges i folktopartimotion 3098 (yrkande 10) finner utskottet inte nödvändigt. Motionen bör således inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd i denna del.

Ej heller finner utskottet erforderligt att i nu förevarande sammanhang påkalla någon särskild åtgärd till följd av önskemålet i vpk-motion 3093 (yrkande 5) om en särskild studie av frågan om användandet av kemiska medel och konstgödsel. Utskottet vill härvid bl. a. peka på det tidigare berörda uppdraget till skogs- och jordbrukets forskningsråd att upprätta ett samhället forskningsprogram rörande alternativa produktionsformer inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Även detta motionsyrkande bör därför lämnas utan bifall.

Medel för livsmedelspolitiken

Prisstöd och jordbruksprisreglering

Under förevarande avsnitt behandlar jordbruksministern först *behovet av prisstöd*. Han framhåller därvid att ett ekonomiskt stöd även fortsättningsvis måste lämnas till det svenska jordbruket. Stödet bör liksom nu lämnas som ett prisstöd i huvudsak genom ett gränsskydd som vid behov kompletteras med marknadsreglerande åtgärder (jordbruksprisreglering). Regleringen bör fortlöpande ses över i syfte att förenkla och begränsa den.

Utskottet kan för sin del ansluta sig till jordbruksministrernas förslag, som överensstämmer med vad livsmedelskommittén förordat. Kommittén har liksom tidigare jordbruksutredningar även diskuterat andra vägar för att lämna erforderligt stöd, t. ex. genom övergång till s. k. världsmarknadsprislinje där jordbrukarna av skattemedel eller genom avgifter på konsumtionen garanteras en viss inkomst, t. ex. i form av areal- eller pristillägg. Jordbruksministern delar kommitténs bedömning att förutsättningarna för att övergå till en sådan prislinje inte är större nu än tidigare. Såväl statsfinansiella skäl som behovet av omfattande regleringar för själva jordbruksföretagen talar

mot en världsmarknadsprislänje. Jordbruksministern erinrar om att det allt emellanåt reses krav på en avreglering av det svenska jordbruket. Han välkomnar en fortlöpande diskussion om de medel som används inom jordbrukspolitiken, av vilka prisregleringen är ett.

Utskottet vill i likhet med jordbruksministern och flera remissinstanser understryka att de möjligheter som kan finnas att förenkla och begränsa jordbruksprisregleringen måste tillvaratas. Jordbruksnämnden bör liksom tidigare fortlöpande se över regleringen i detta syfte. Det kan också finnas skäl att göra särskilda granskningar för vissa produktområden.

Med nu angivna uttalanden bör motion 2617 av Alf Wennerfors och Allan Åkerlind (båda m) om livsmedelspolitikens inriktning i väsentlig utsträckning kunna anses besvarad. Motionen torde därför ej påkalla någon vidare åtgärd från riksdagens sida. Detsamma gäller det i folkpartimotion 3098 framförda förslaget att ge en framtida utredning i uppdrag att undersöka möjligheterna att minska jordbruksregleringen (yrkande 13).

Utskottet har i samband härmed funnit sig böra ta upp några motioner från årets början vari föreslås avgiftsbeläggning eller andra åtgärder vid import av vilt kött av åsna, mula, mulåsna, buffel, vildsvin och get. För närvarande utgår ingen införselavgift för dessa köttslag. Motionärerna, Bo Arvidson och Ingvar Eriksson (båda m) och Stig Josefson m. fl. (c), anser enligt motion 1073 resp. 2031, att det starkt kan ifrågasättas om det finns anledning att ha avgiftsbefrielse från någon köttimport. Enligt vad som anförs i motionerna har från jordbrukets företrädare påtalats att import av nyssnämnda produkter försvårat avsättningen av svensk köttvara.

Med anledning av föreliggande yrkanden vill utskottet erinra om, såsom också anges i motionerna, att befrielsen från införselavgift vid import av nu ifrågavarande köttslag är reglerad i en GATT-överenskommelse av år 1967. För införande av införselavgift eller annan importreglerande åtgärd i fråga om dessa varor torde sålunda krävas en omförhandling inom ramen för GATT, vid vilken givetvis kan komma att föras fram krav på kompenserande åtgärder.

Livsmedelskommittén har för sin del noterat att Sverige helt saknar gränsskydd för vissa produkter som direkt konkurrerar med de inhemska produkterna eller annan avgiftsbelagd import. Detta gäller bl. a. fiskmjöl och kött av åsna, buffel och get. Enligt kommitténs mening är det därför angeläget att pröva möjligheterna till en reglering av denna import.

Enligt utskottets mening rör förevarande motioner frågor som bör, om så befinns motiverat, kunna tas upp inom ramen för prisöverläggningarna. I sammanhanget vill utskottet dock fästa uppmärksamheten på att kött från inhemska vilda djurslag för närvarande ej omfattas av prisregleringen. Motionerna 1073 (m) och 2031 (c) bör i övrigt inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Beträffande *val av prisregleringsled* innebär föreliggande regeringsförslag att prisregleringen för jordbruksprodukter liksom för närvarande i huvudsak

bör avse partiledet för animalieprodukter och odlarledet för vegetabilieprodukter. Inom ramen för den nuvarande regleringen bör enligt propositionen följande åtgärder genomföras.

- Som ett första steg bör företag med integrerad produktion snarast möjligt dela upp redovisningen mellan verksamhet inom och utom jordbruksprisregleringen.
- Som ett andra steg bör berörd förädlingsindustri frivilligt pröva möjligheterna att dela upp verksamheten i fristående juridiska enheter.
- Vid jordbruksprisöverläggningarna bör i fortsättningen anges hur mycket producentpriserna kan förväntas stiga till följd av den föreslagna parti-prishöjningen.
- Uppföljningen av de föreslagna åtgärderna bör åläggas statens jordbruksnämnd.

I motion 3088 anför Birgitta Hambraeus (c) att jordbruksförhandlingarna enbart bör röra råvaruproduktionen. Detta skulle ge goda möjligheter att minska prispressen och samtidigt göra det möjligt för bönderna att driva jordbruket med alternativa metoder utan handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel, men med en mera arbetsintensiv teknik.

Utskottet vill erinra om att prisregleringsledet är det led där priserna bestäms i jordbruksprisöverläggningarna. För animalieprodukter bestäms priserna i huvudsak i partiledet och för vegetabilieprodukter i allmänhet i odlarledet. Prisregleringen för animalieprodukter omfattar därför också en viss del av förädlingen. Skälet till valet av prisregleringsled är bl. a. att möjligheterna att fastställa ett korrekt gränsskydd underlättas av om regleringen ligger i det led där internationell handel mot jordbruksprodukter sker. Mot denna utformning av prisregleringen har riktats kritik. Livsmedelskommittén har därför dels analyserat ett alternativ där priserna regleras i producentledet, dels diskuterat ett alternativ med förändringar inom ramen för nuvarande reglering.

Som anförs i propositionen är prisstödet i första hand avsett för jordbrukarna, och förädlingen borde därför i största möjliga utsträckning hållas utanför regleringen. Principiella skäl talar för en flyttning av regleringen. Utskottet delar dock den bedömning som gjorts av kommittén och flertalet remissinstanser och som biträtts av jordbruksministern att det nu bör vara möjligt att komma till rätta med en stor del av problemen genom åtgärder inom den nuvarande regleringen. I nuvarande system får konsumenterna vid prisöverläggningarna en förhållandevis stor insyn i förädlingsindustrins verksamhet genom att kostnaderna särredovisas och granskas för sig. Som har påtalats av bl. a. konsumentdelegationen och LO skulle en flyttning av regleringen kunna leda till ökade kostnader för konsumenterna bl. a. på grund av den bristande konkurrensen i första förädlingsledet. Det är dessutom tveksamt om några förenklingar skulle uppnås vid en flyttning av regleringen eftersom gränsskyddet även i detta alternativ måste avse förädlade produkter.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag att prisregleringen för jordbruksprodukter liksom för närvarande i huvudsak bör avse partiledet för animalieprodukter och odlarledet för vegetabilieprodukter. Motion 3088 (c) bör i enlighet härmed avslås.

Som anförs i propositionen har bl. a. hävdats att företag som bedriver verksamhet såväl inom som utom nuvarande prisreglering får konkurrensfördelar gentemot företag som enbart verkar utanför regleringen.

För att komma till rätta med de olägenheter som diskuteras i samband med nuvarande utformning av regleringen anser jordbruksministern att en uppdelning snarast möjligt bör ske av redovisningen på reglerad resp. icke reglerad verksamhet inom företag med integrerad produktion i likhet med de riktlinjer som gäller i den uppgörelse som har träffats mellan NO och Sveriges slakteriförbund.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning i denna fråga. Genom den förordade omläggningen av redovisningen bör man som framhålls i propositionen få en bild av hur kostnaderna fördelar sig mellan reglerad och icke reglerad verksamhet.

Det av regeringen förordade andra steget innebärande att berörd förädlingsindustri frivilligt prövar möjligheterna att dela upp verksamheten i förstnämnda enheter möter inte någon invändning från utskottets sida. En uppdelning av verksamheten i enlighet med förslaget bör som anförs i propositionen vara ägnat att eliminera en misstro såväl inom som utom jordbruksprisregleringen.

Om en uppdelning eller särredovisning inte kommer till stånd i önskvärd omfattning och man finner att verkningarna av sådana uteblivna åtgärder från allmän synpunkt har skadlig verkan får vid senare tidpunkt övervägas om andra åtgärder med anledning härav behöver vidtas.

Centerpartiet avvisar i motion 3089 bestämt varje åtgärd som syftar till tvångsmässig uppdelning av företag i skilda juridiska enheter. Enligt motionärernas mening vore det en allvarlig kränkning av den kooperativa företagsformen om de lantbrukskooperativa företagen skulle tvingas välja en annan företagsform, dvs. aktiebolag, för viss del av verksamheten. Man motsätter sig varje form av uttalande från riksdagen som kan tolkas som påtryckning eller hotelse för att tvinga fram en lösning i av regeringen angiven riktning (yrkande 3 delvis). Även i moderata samlingspartiets motion 3104 avvisar man förslag om en eventuell senare tvångsmässig företagsuppdelning, vilken regeringen enligt motionen antyder. Enligt motionärernas mening strider en sådan mot vedertagna principer för svenskt företagande.

Enligt utskottets mening gör motionärerna en alltför långtgående tolkning av de uttalanden som görs i propositionen. Utskottet anser för sin del att med företagets medverkan bör en till prisregleringen mera anpassad kostnadsredovisning kunna åstadkommas så att en mera rättvis kostnadskompensation för berörd produktion kan uppnås. Utskottet har i övrigt inte något att

erinra mot vad jordbruksministern anført i nu förevarande hänseenden. Till följd härav anser utskottet att motion 3089 (c) inte påkallar någon särskild riksdagens åtgärd i förevarande del.

I fråga om *kompensationsmetod* föreslår regeringen att den av riksdagen år 1984 fastställda ordningen med obundna överläggningar om priserna på jordbruksprodukter bibehålls.

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag.

Övergången till denna ordning skall ses som ett led i regeringens strävan att bekämpa inflationsutvecklingen och minska riskerna för en ur jordbrukets synvinkel ogynnsam kostnadsutveckling på produktionsmedel. I sådana överläggningar kan även andra faktorer än kostnadsutvecklingen beaktas, t. ex. marknadsförhållandena och förhållandena i jordbruket och samhälls-ekonomi i övrigt. Hänsyn kan också tas till angelägenheten av att kunna begränsa jordbrukets starka beroende av importerade produktionsmedel för att därigenom minska sårbarheten vid en avspärning.

Det här sagda innebär att utskottet tar avstånd från de förslag om återgång till tidigare system med fastställande av kostnadskompensation enligt utvecklingen av PM-index som läggs fram i partimotionerna 2168 och 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), 3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) och 3104 av Ulf Adelsohn m. fl. (m). Nämnade motioner avstyrks således i berörda avsnitt (yrkande 1, yrkande 2, yrkande 3 i motsvarande del resp. yrkande 5).

När det gäller *prisregleringens förhållande till nya produkter* innebär propositionen att jordbruksprisregleringen bör utformas så att den inte försvårar eller hindrar utvecklingen av nya produkter och att de införs på marknaden.

I motion 540 hävdar Bengt Silfverstrand och Egon Jacobsson (båda s) att vår nuvarande jordbruksprisreglering i praktiken verkar starkt hämmande på utvecklingen av nya produkter. Som ett exempel härpå anges den s. k. fettvaruavgiften som motionärerna anser ha verkat som ett hinder för en utveckling av nya produkter på matfettområdet, som skulle vara av stor betydelse för konsumenten. Enligt motionärernas mening bör fettvaruavgiften reduceras i syfte att befrämja produktutveckling på matfettområdet och en sundare kosthållning.

Ett yrkande i samma riktning läggs fram i partimotion 3098 från folkpartiet som anser att riksdagen hos regeringen bör begära initiativ i jordbruksnämnden för att undersöka konkurrensbegränsande avgifter på substitut till jordbruksprodukter (yrkande 8).

Enligt centerpartiets motion 3089 bör introduktionen av nya produkter, som inte är baserade på svenska jordbruksråvaror, ske under sådana former att möjligheterna att uppnå de jordbrukspolitiska målen, bl. a. målet för livsmedelsberedskapen och inkomstmålet, ej minskar. En ny produkt bör inte ges fördelar framför en konkurrerande produkt, som av marknadsmässiga, jordbrukspolitiska eller andra skäl t. ex. är belagd med avgift.

Det är enligt utskottets mening ett självklart intresse för konsumenterna

att det finns utrymme för nya produkter och metoder på livsmedelsområdet. Till följd av den snabba utvecklingen inom biokemin och livsmedelstekniken kan jordbruksråvaror nu användas i fler produkter än tidigare. Detta ställer krav på en anpassning av jordbruksprisregleringen. Utskottet delar den i propositionen uttryckta uppfattningen att en positiv inställning bör intas till nya produkter och att det bör finnas så få restriktioner som möjligt. Jordbruksprisregleringen bör därför vara utformad så att den inte försvårar eller hindrar utvecklingen av nya produkter och att de införs på marknaden.

Introduktionen av nya produkter kan medföra att prissättningen inom jordbruksprisregleringen behöver modifieras. Utskottet delar jordbruksministerns ståndpunkt att sådana modifieringar av gällande priser och avgifter bör kunna göras som ett led i prisöverläggningarna på jordbrukets område. Som livsmedelskommittén anfört rymms inom detta också att det bör finnas möjligheter för etablerade produkter att möta nya produkter genom en skälig priskonkurrens.

Utskottet föreslår med hänvisning till vad som nu anförts att riksdagen lämnar motionerna 540 (s), 3089 (c) yrkande 3 delvis och 3098 (fp) yrkande 8 utan vidare åtgärd från riksdagens sida.

Stödet till jordbruket i norra Sverige

Utgångspunkten för stödet till jordbruket i norra Sverige bör enligt propositionen vara att jordbruksproduktionen i norra Sverige bibehålls i ungefär nuvarande omfattning. Stödet till jordbruket i norra Sverige bör liksom hittills utgå i form av prisstöd och rationaliseringsstöd.

Utskottet delar uppfattningen att det med hänsyn till jordbrukets stora betydelse för befolkning, sysselsättning, service, miljö m. m. i norra Sverige finns anledning att även fortsättningsvis behålla ett regionalpolitiskt motiverat stöd för näringen i denna del av landet. Detta är betydelsefullt även från försörjningsberedskapssynpunkt.

Som framhålls i propositionen är det viktigt att de speciella förhållanden som råder i norra Sverige särskilt beaktas vid jordbrukspolitikens utformning. Det finns flera skäl som talar för en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion av i stort sett nuvarande storlek i norra Sverige.

I likhet med jordbruksministern anser utskottet det däremot inte möjligt att, som framhållits från regionalt håll, för närvarande ha som mål att ytterligare öka jordbruksproduktionen i norra Sverige. Det är inte heller möjligt att, med hänsyn till bl. a. den fortsatta rationaliseringen som sker i jordbruket, garantera att en viss resursmängd bibehålls i jordbruket inom detta område.

Vad här anförts innebär att utskottet i fråga om utgångspunkterna för Norrlandsstödet har samma synsätt som regeringen.

Regeringen föreslår att *prisstödet* i huvudsak bör vara utformat som för närvarande. En viss ändring bör ske av prisstödområdena. Prisstöd bör även

utgå för potatis. En uppräknig av prisstödet bör ske från den 1 juli 1985.

I ett antal motioner riktas kritik mot föreliggande förslag beträffande såväl den allmänna utformningen av prisstödet som gränserna för prisstödsområdena. Flera motionärer hävdar att den förordade ändringen i områdesindelningen missgynnar jordbruket i inre Norrland. Särskilt anses områdena i Jämtlands län i nämnda sammanhang ha blivit felaktigt klassificerade. Även i fråga om andra delar av det norrländska stödområdet ifrågasätts ändringar i regeringens förslag. I fyrpartimotion 2019 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s, m, c, vpk) föreslås sålunda beträffande mjölkproduktionen en höjning av stödnivån i de centrala delarna av Jämtlands län. Beträffande kött, fläsk och modersuggor anser motionärerna att nuvarande inledning av länet bör bibehållas. Ingrid Hemmingsson (m) föreslår i motion 2595 att Jämtlands län jämföras med Norrbottens län när det gäller prisstöd för potatisodlingar. Enligt motion 3099 av Nils Åsling (c) bör riksdagen avvisa den i propositionen föreslagna områdesindelningen för prisstöd till mjölk, kött, fläsk och modersuggor. I motionerna 2582 och 3110 riktar Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) kritik mot bl. a. föreslagen utformning av prisstödet i Gävleborgs län. Förslaget bygger enligt motionärernas mening på felaktiga grunder. Bertil Jonasson och Jan Hyttring (båda c) yrkar i motionerna 1524 (yrkande 2) och 3101 bl. a. på en ändring av områdesgränserna för prisstöd med särskilt sikte på förhållandena i Värmlands län. I motion 3091 av Karin Israelsson (c) och Tore Nilsson (m) avvisas den i propositionen föreslagna områdesindelningen med bl. a. den motiveringen att regeringens förslag är ägnat att drabba inlandsjordbruket särskilt hårt genom försämringar av prisstödet på mjölk. Även folkpartiet vänder sig i sin partimotion 3098 mot propositionens förslag och anser att riksdagen bör besluta att prisstödsområdena i Norrlandsstödet ej bör förändras (yrkande 5). Slutligen kan i sammanhanget nämnas att Barbro Nilsson i Visby (m) enligt motion 3111 anser att Gotland bör infogas i föreliggande regionala stöd och att en utredning bör undersöka möjligheterna härför.

Utskottet får för egen del anföra följande i fråga om områdesindelningen för prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

Regeringens förslag innebär att prisstödet liksom nu bör utgå till mjölk, kött av nötkreatur och får, fläsk, smågrisproduktion samt getskötsel. Prisstöd föreslås också utgå till potatisodling i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län.

Stödet till jordbruket i norra Sverige har hittills differentierats på olika områden så att stödet ökar successivt längre norrut och är högst i nordligaste Sveriges inland. De geografiska gränserna vid denna differentiering bygger på produktionskostnads kalkyler för olika områden. Det i propositionen framförda förslaget till områdesindelning överensstämmer med livsmedelskommitténs förslag som i sin tur ansluter sig till vad den år 1981 tillkallade Norrlandskommittén förordade.

Som framgår av den föregående redogörelsen riktas i ett antal motioner kritik mot föreliggande förslag rörande gränserna för prisstödsområdena och stödnivåerna. Bl. a. har i flera motioner påpekats att ett genomförande av den föreslagna förändringen i områdesindelningen allvarligt försämrar förhållandena för jordbruket i Norrlands inland. Speciellt beträffande Jämtlands län framhålls att det finns uppenbara brister i beräkningsunderlaget för framtagnandet av de produktionsresultat som legat till grund för regeringens förslag. Enligt motionärernas mening bör nu gällande områdesindelning bibehållas som en grund för stödberäkningen. Önskemål om ändringar i områdesindelningen eller andra justeringar har som ovan redovisats framförts i motioner rörande bl. a. Västerbottens och Gävleborgs län.

Den förordade ändringen i områdesindelningen är avsedd att träda i kraft den 1 juli i år. Utskottet har för sin del inte tillräckligt underlag för att nu kunna avgöra om de erinringar som görs mot propositionen i något avseende motiverar en ändring av områdesindelningen i förhållande till regeringsförslaget. Det är i och för sig naturligt att det kan föreligga olika uppfattningar från företrädare för de olika länen om hur områdesindelningen skall utformas. Man måste, som bl. a. livsmedelskommittén framhållit, inse att någon absolut rättvisa aldrig kan åstadkommas vid fördelning av stödet. Emellertid bör beaktas att Norrlandskommitténs beräkningar, på vilka föreliggande förslag bygger, redovisades i ett betänkande år 1982. Självfallet kan omständigheter därefter ha inträffat som ändrat förutsättningarna för stödberäkningen i något avseende. Utskottet understryker att det är viktigt att målet att jordbruksproduktionen i norra Sverige bör bibehållas i ungefär nuvarande omfattning verkligen uppfylls och att jordbrukarna ges erforderliga förutsättningar härför. Då bör det heller inte råda något tvivel om att produktionskalkyler och övrigt beräkningsunderlag är så aktuellt och rättvisande som möjligt. Den oro för att så inte skulle vara fallet som ges uttryck för i motionerna och som även manifesteras i uttalanden och uppvaktningar från företrädare för jordbruksnäringen i berörda delar av landet bör härvidlag tas på allvar.

Utskottet har vid beaktande av de olika omständigheterna i ärendet ej funnit tillräckliga skäl att motsätta sig att den förordade ändringen av prisstödsområdena genomförs i enlighet med regeringens förslag. Mot bakgrund av vad nyss anförts vill utskottet emellertid förorda att regeringen låter se över beräkningsunderlaget ytterligare, bl. a. när det gäller förhållandena i Norrlands inland, framför allt inom Storsjöområdet, där beräkningarna rönt särskild kritik. Regeringen bör lämpligen uppdra åt statens jordbruksnämnd att företa en sådan översyn. Utskottet utgår från att berörda frågor relativt snabbt klarläggs och att en redogörelse för resultatet samt eventuella förslag till förändringar sedan föreläggs riksdagen snarast möjligt. Utskottet har under angiven förutsättning sålunda inte något att invända mot att prisstödet, såvitt avser stödområden och produkter, tills vidare utformas på i propositionen föreslaget sätt.

Utskottet hemställer att riksdagen godkänner vad utskottet här anført med anledning av regeringens förslag och motionerna 1524 (c) yrkande 2, 2019 (s, m, c, vpk), 2582 (c), 2595 (m), 3091 (c) yrkande 1, 3098 (fp) yrkande 5, 3099 (c) yrkande 3, 3101 (c), 3107 (c) samt 3110 (c) i förevarande del.

I vad avser lokala förändringar i områdesindelningen bör det liksom hittills få ankomma på jordbruksnämnden att pröva hithörande frågor.

Vad gäller det i motion 3111 framförda förslaget att infoga Gotland i det område som omfattas av prisstödet till jordbruket i norra Sverige vill utskottet anföra följande. Mark- och klimatförhållanden är självfallet mycket olikartade på Gotland i förhållande till de förhållanden som präglar nuvarande stödområde i norra Sverige. Däremot företer jordbruket på Gotland i andra avseenden otvivelaktigt vissa drag som överensstämmer med dem som råder inom stödområdet. Sålunda föreligger på Gotland särskilda transportproblem, med ökade kostnader i förhållande till det närliggande fastlandet. Svårigheter föreligger i vissa avseenden för det gotländska jordbruket att tillgodose förädlingsindustri med erforderligt underlag för verksamheten etc. Gotlands särprägel i nu förevarande avseende belyses också i den tidigare berörda motionen 2010 av Gunhild Bolander (c).

Dessa omständigheter bör enligt utskottets mening beaktas i samband med överläggningarna rörande priserna. Så sker för övrigt också när det gäller sockerregleringen. Att som föreslås i motion 3111 låta utreda frågan om att införa ett stöd motsvarande prisstödet i norra Sverige för Gotland anser utskottet emellertid inte motiverat. Motionsyrkandet härom bör därför lämnas utan ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Medelsbehovet för prisstödet beräknas vid oförändrad produktionsvolym i propositionen bli ca 340 milj. kr. för budgetåret 1985/86. Härutöver tillkommer prisstödet till rennäringsen med drygt 12 milj. kr. Detta innebär att medelsbehovet skulle överstiga det för närvarande anvisade anslaget för ändamålet med 22 milj. kr.

I flera motioner framhålls att den föreslagna uppräkningsen av stödet är helt otillräcklig om målsättningen om bibehållande av ett jordbruk i norra Sverige i ungefär nuvarande omfattning skall kunna uppfyllas. Det påpekas i flera av motionerna att jordbruket i norra Sverige kommit i en svår ekonomisk situation bl. a. till följd av att man under senare år inte fått full kompensation för kostnadsutvecklingen. Detta motiverar enligt motionärernas mening en betydligt högre stödnivå än den som anges i propositionen. I motionerna 3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), 3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c), 3094 av Lars Werner m. fl. (vpk), 3099 av Nils Åsling (c) och 3105 av Per-Richard Molén m. fl. (m) yrkas på en uppräkningsen av den sammanlagda ramen för prisstödet för nästa budgetår med 80 milj. kr. utöver regeringens förslag. I motion 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) föreslås att Norrlandsstödet justeras upp med 50 milj. kr., eller med 28 milj. kr. utöver vad som föreslås i propositionen. Även i motion 2168 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) framhålls behovet av fortsatt ökat stöd.

Utskottet har i det föregående understrukit att det är viktigt att målet att jordbruksproduktionen i norra Sverige bör bibehållas i ungefär nuvarande omfattning verkligen uppfylls och att jordbrukarna ges erforderliga förutsättningar härför. Även utskottet är mot bl. a. denna bakgrund berett att förorda en förstärkning av prisstödet som går längre än regeringens förslag. Utskottet finner för sin del skäligt att ytterligare 60 milj. kr. anvisas för ändamålet. Detta belopp bör användas för särskilt prisstöd till jordbruket i norra Sverige i form av uppräknig av örestalen på olika produkter. Enligt utskottets mening bör regeringen kunna uppdra åt statens jordbruksnämnd att fördela beloppet på olika produkter. Vid fördelningen bör mjölkproducenternas situation beaktas. Vad utskottet här anfört med anledning av regeringens förslag och motionerna 2168 (fp) yrkande 2, 3089 (c) yrkande 7, 3090 (c) yrkande 1, 3094 (vpk) yrkande 1, 3099 (c) yrkande 1, 3105 (m) yrkande 2 och 3098 (fp) yrkande 6 återkommer utskottet till i det följande vid behandlingen av anslagsfrågor för nästa budgetår.

Livsmedelskommittén föreslog i sitt betänkande att prisstödet borde justeras en gång per år. Justeringen borde enligt kommitténs mening kunna baseras på förändringar av PM-index, varvid dock borde beaktas att det förekommer en fortgående rationalisering i jordbruket. Detta innebär att PM-index i regel inte borde slå igenom fullt ut vid justeringen. Vid den årliga justeringen borde även beaktas produktionsutvecklingen i olika områden.

Kommitténs förslag har inte tagits upp i propositionen. I partimotioner från moderata samlingspartiet, centerpartiet, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna liksom i flera enskilda motioner ställer man emellertid sig bakom förslaget om en årlig justering av prisstödet.

Det påpekas i flera av motionerna att det för jordbrukarna och andra som är beroende av jordbruksproduktionen i norra Sverige är angeläget att få klarlagt vilka villkor som kommer att gälla för produktionen på längre sikt. En av de väsentliga faktorerna i detta sammanhang är vilka principer som skall ligga till grund för eventuella förändringar av prisstödet i framtiden. Klara besked om principerna för de framtida förändringarna av prisstödet är enligt motionärerna en förutsättning för de långsiktiga satsningar som behövs för att bibehålla i stort sett nuvarande produktion i denna del av landet.

Utskottet delar den i motionerna framförda uppfattningen och biträder alltså förslagen om att riksdagen gör ett uttalande till förmån för en årlig justering av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Utskottet tillstyrker i enlighet härmed motionsyrkandena 3091 av Karin Israelsson (c) och Tore Nilsson (m) yrkande 2, 3104 (m) yrkande 4, 3089 (c) yrkande 6 i förevarande del, 3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) yrkande 2 i förevarande del, 3094 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 2 i förevarande del, 3098 (fp) yrkande 5 i förevarande del, 3099 av Nils Åsling (c) yrkande 4, 3105 av Per-Richard Molén m. fl. (m) yrkande 1 samt 3110 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) i förevarande del.

Enligt propositionen bör finansieringen av det ökade prisstödet till norra

Sverige ske genom en minskning av vissa budgetmedel som anslagits till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Jordbruksministern avser att återkomma till detta i sin anmälan till proposition om reglering av priserna på vissa jordbruksprodukter m. m.

I partimotionerna 3089 (c), 3094 (vpk) och 3104 (m) vänder man sig mot regeringens uttalanden i finansieringsfrågan. Motionärerna framhåller att prisstödet till jordbruket bör finansieras med särskilda medel över budgeten, vilka inte påverkar prisregleringen. I huvudsak samma uppfattning hävdas i motionerna 3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c), 3099 av Nils Åsling (c) och 3105 av Per-Richard Molén m. fl. (m).

Utskottet vill understryka att stödet till jordbruket i norra Sverige och då framför allt prisstödet bör ses som ett regionalpolitiskt stöd. Utskottet delar för sin del uppfattningen att budgetmedel bör användas för ökade insatser på hithörande område. Utskottet biträder så till vida de förslag härom som framförts i motionerna 3089 (c) yrkande 6 i förevarande del, 3090 (c) yrkande 2 i förevarande del, 3094 (vpk) yrkande 2 i förevarande del, 3099 (c) yrkande 2, 3104 (m) yrkande 3 samt 3105 (m) yrkandena 2 och 3.

Vad utskottet här anfört bör riksdagen godkänna.

Utöver prisstöd till enskilda produkter och produktionsgrenar får av anslaget för prisstöd till jordbruket i norra Sverige årligen användas högst 20 000 kr. för sortprövning av växtslag som är speciellt lämpade för norra Sverige. Detta har redovisats i livsmedelskommitténs betänkande utan att något direkt förslag har framlagts. Ej heller propositionen innehåller några synpunkter i ämnet.

Frågan har uppmärksamats i några motioner som yrkar på att nu utgående stöd till sortprövning inom ramen för prisstödet till jordbruket i norra Sverige bibehålls och även räknas upp. I motion 3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) påpekas sålunda att växtodlingen utgör grunden för animalieproduktionen i norra Sverige. Om inte växtodlingen i detta område förbättras i samma takt som i övriga delar av landet fruktar motionärerna att skillnaderna i produktionskostnader mellan norra och mellersta Sverige kommer att öka kraftigt. Det är därför angeläget att samhället avsätter tillräckliga resurser för växtförädling och sortprövning inom området. Motsvarande synpunkter förs fram i motionerna 3094 av Lars Werner m. fl. (vpk) och 3110 av Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c).

Utskottet anser att det närmast torde ankomma på regeringen och berörda myndigheter att i samband med den årliga budgetbehandlingen undersöka förutsättningarna för ett bibehållande av ifrågavarande stöd. Någon anledning för riksdagen att nu ta något särskilt initiativ i frågan finner utskottet inte föreligga. Motionerna 3090 (c) yrkande 4, 3094 (vpk) yrkande 5 i förevarande del och 3110 (c) i förevarande del bör därför inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Delvis i sammanhang med förenämnda fråga har i motion 3094 (vpk) yrkande 5 framförts förslag om att ökade resurser tillförs lantbruksuniversite-

tets avdelning i Röbbäcksdalen vid Umeå. Motionärerna, som framhåller behovet av en utbyggd agrar forsknings- och försöksverksamhet utifrån de specifika förhållanden som råder inom det norrländska jordbruket, anser att regeringen bör ta initiativ till en snabb översyn rörande vilka resurser som behövs.

Utskottet vill erinra om att det ankommer på ifrågavarande forskningsorgan, i detta fall närmast lantbruksuniversitetet och skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), att inom ramen för anvisade medel svara för den närmare fördelningen av resurserna på olika forskningsområden och projekt. I sammanhanget vill utskottet också erinra om den sammanhållande funktion som nyssnämnda forskningsråd nyligen tilldelats inom livsmedelsforskningen (prop. 1984/85:121, JoU 1984/85:27, rskr. 1984/85:224). Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motion 3094 (vpk) yrkande 5 i förevarande del lämnas utan ytterligare åtgärd.

I samband med behandlingen av statsbudgeten för budgetåret 1985/86 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde uttalade sig utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1984/85:25 (s. 20) att årliga överläggningar mellan staten och företrädare för rennäringen borde komma till stånd, i första hand avseende ekonomiska frågor och inom ramen för de anslag som riksdagen anvisar. Enligt utskottets mening borde frågan om införande av en trygghetsförsäkring för renskötare aktualiseras vid dessa överläggningar. Det erinrades i sammanhanget om att jordbruksnämnden på rennäringens område handlägger frågor som har med prisstöd och marknadsfrågor att göra. Detta förhållande talade för att jordbruksnämnden vid sidan av lantbruksstyrelsen måste ges en aktiv roll i de föreslagna överläggningarna, så att nämndens sakkunskap i marknads- och prisfrågor utnyttjas. Enligt utskottets uppfattning borde de förordade överläggningarna på myndighetsplanet omfatta såväl lantbruksstyrelsen som jordbruksnämnden med lantbruksstyrelsen som huvudansvarig och ske inom ramen för de anslag som riksdagen anvisar på rennäringens område.

I motion 3109 av Lennart Brunander och Kerstin Andersson (båda c) erinras om nyssnämnda riksdagsuttalanden. I anslutning härtill föreslår motionärerna att riksdagen i nu förevarande sammanhang uttalar sig för att en uppräknig av prisstödet till rennäringen inte som hittills omräknas i en ökning per kontrollslaktad ren utan att ett belopp reserveras för premie till ett trygghetspaket för renskötare inför de överläggningar som nu skall tas upp.

Enligt utskottets mening bör ifrågavarande överläggningar i denna fråga föras av berörda parter utan några bindande uttalanden från riksdagens sida. Motionen bör därför inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida, såvitt nu är i fråga (yrkande 2).

Finansieringsstöd till jordbruket utgår i hela landet i huvudsak i form av lånegaranti (allmänt rationaliseringsstöd). Som ett komplement till det

allmänna rationaliseringsstödet utgår i norra Sverige regionalt *rationaliseringsstöd*.

Regionalt rationaliseringsstöd utgår i form av bidrag till utvecklingsbara företag för utförande av större och samlade investeringar i byggnader och markanläggningar. Bidrag kan även utgå till begränsat utvecklingsbara företag för utförande av investeringar i byggnader och markanläggningar. Bidrag utgår endast till begränsade investeringar, t. ex. ombyggnad av djurstall.

Enligt jordbruksministerns förslag bör en översyn vidtas beträffande utformningen av finansieringsstödet. Översynen avses bl. a. omfatta ytterligare utredning av ett av livsmedelskommittén föreslaget räntestöd. Samspelet mellan de föreslagna räntebidragen och det räntebidrag som ingår i det s. k. etableringsstödet bör också närmare studeras. Frågan om utformningen av finansieringsstödet till jordbruket i norra Sverige bör behandlas i samband med den översyn av de utsatta jordbrukarnas situation som berörts i tidigare sammanhang. Även de frågor som rör investeringar i markanläggningar och huvudavlopp bör tas upp och belysas ytterligare i anslutning till den tidigare aviserade översynen.

I motion 3090 av Per-Ola Eriksson m. fl. (c) framhålls att det är angeläget att den aviserade utredningen genomförs mycket skyndsamt. Detta bör enligt motionen ges regeringen till känna (yrkande 3). Även i motion 3094 av Lars Werner m. fl. (vpk) framhålls det angelägna i att den aviserade översynen görs mycket snabbt (yrkande 3 i förevarande del). Per-Richard Molén m. fl. (m) anser enligt motion 3105 att regeringen redan i höst bör återkomma med förslag om nya regler för rationaliserings- och finansieringsstöd till jordbruket i norra Sverige (yrkande 4).

Utskottet har ingen erinran mot att en överarbetning sker av livsmedelskommitténs förslag om räntebidrag och att vissa andra frågor som rör utformningen av rationaliseringsstödet på i propositionen anförda skäl ytterligare prövas i samband med den i det föregående förordade översynen av de utsatta jordbrukarnas situation. Som anføres i propositionen ankommer det på regeringen att besluta i denna fråga. Med hänsyn till angelägenheten av att de frågor som skall utredas snarast bringas till en lösning förutsätter utskottet att översynsarbetet kommer att bedrivas med den största skyndsamhet som är möjlig utan att riksdagen gör något särskilt påpekande härom. Några särskilda åtgärder bör sålunda inte vidtas från riksdagens sida med anledning av nyssnämnda motioner i berörda avsnitt.

Översynen av högt skuldsatta och bl. a. härigenom utsatta jordbrukares problem kommer som tidigare nämnts att anförtros åt lantbruksstyrelsen. Även om styrelsen avser att bedriva sitt arbete med all möjlig skyndsamhet är det ofrånkomligt att utredningsarbetet och kommande överväganden av frågan kommer att kräva viss tidsutdräkt. Det är emellertid angeläget att det redan nu vidtas åtgärder för att i avvaktan på resultatet av dessa överväganden skapa lättnader i de mest utsatta jordbruksföretagens situation. Utskot-

tet vill i enlighet härmed föreslå riksdagen att i nu förevarande sammanhang besluta att särskilda medel anslås till åtgärder för att rekonstruera särskilt skuldsatta jordbruksföretag. Meningen är att lantbruksstyrelsen skall ges i uppdrag att genomföra rekonstruktionsåtgärderna. Detta bör ske genom lån som kan användas för att lyfta av skulder och som bör vara ränte- och amorteringsfritt till dess företaget kan bära dessa kostnader. Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande lantbruksstyrelsen att utforma de närmare bestämmelserna rörande vilka som skall vara stödberättigade, lånebelopp och villkor i övrigt för ifrågavarande stödverksamhet. För nästa budgetår beräknar utskottet i överensstämmelse med vad tidigare anförts att sammanlagt 40 milj. kr. bör anvisas för ändamålet.

Utskottet återkommer i det följande till anslagsfrågan.

I motion 3105 av Per-Richard Molén m. fl. (m) förordas vissa allmänna åtgärder för att förbättra jordbrukets möjligheter i norra Sverige. Motionärerna för i detta sammanhang fram tanken på att slopa prisprövningen på jordbruksfastigheter inom det norrländska jordbruket. Vidare anser motionärerna att förvärvstillstånden för fysiska personer bör avskaffas. Ifrågavarande jordpolitiska frågor är enligt utskottets mening av den natur att de ej bör tas upp i nu förevarande sammanhang. De bör därför inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida (yrkande 5).

Åtgärder för produktionsanpassning

I sina inledande *allmänna synpunkter* under detta avsnitt framhåller jordbruksministern att jordbruksnäringen bör ta ett betydande ansvar i fråga om produktionens anpassning.

Utskottet delar jordbruksministerns sålunda deklarerade uppfattning. I överensstämmelse härmed avstyrker utskottet den del av yrkande 4 i centerpartimotion 3089 vari begärs statsmakternas medverkan till att lämpliga styrmedel sätts in för att styra animalieproduktionen.

Som anförts i propositionen har frågan om åtgärder för att anpassa produktionen till viss del behandlats tidigare. I regeringens proposition 1983/84:182 om reglering av priserna på jordbruksprodukter anmälde jordbruksministern att vissa förändringar skulle ske av reglerna för avvecklingsersättningen samt att giltighetstiden skulle förlängas t. o. m. år 1985. Förändringen av reglerna för avvecklingsersättning synes ha inneburit att ett ökande antal jordbrukare anslutit sig till systemet. Mot denna bakgrund finner jordbruksministern det rimligt att avvecklingsersättningen tills vidare bibehålls med nuvarande villkor.

Utskottet har ingen erinran mot jordbruksministerns bedömning härvidlag och anser således att avvecklingsersättningen till mjölkproducenter med oförändrade villkor bör bibehållas även efter 1985 års utgång. Den ändring av villkoren för sagda ersättning som förordas i motion 2584 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) är utskottet sålunda inte berett att förorda.

Vidare anser sig utskottet i nu förevarande sammanhang ej ha anledning biträda yrkandet i motion 3096 av samma motionärer om avvecklingsersättning även till smågris- och slaktsvinsproducenter liksom ej heller deras motion 2014 om export av dräktiga kvigor som ett komplement till avvecklingsersättningsystemet. Motionerna bör således avslås.

När det gäller ett s. k. tvåprissystem för mjölk anfördes i proposition 1983/84:182 att de tekniska möjligheterna att införa ett sådant system, dock tidigast fr. o. m. den 1 januari 1985, borde övervägas av statens jordbruksnämnd och näringen. Förslag till ett sådant system har lämnats till regeringen av SMR. Regeringen har den 18 april 1984 beslutat att ge näringen möjlighet att tills vidare under vissa förutsättningar pröva systemet som ett styrmedel i strävandena att få balans i mjölkproduktionen. Beslutet har utformats så, att som villkor för utjämningsbidrag för mjölk skall gälla att mejeriföretag tillämpar ett tvåprissystem för mjölk. Systemet innebär bl. a. att vissa särbestämmelser skall tillämpas i fråga om stödområdena 1, 2 och 3 i jordbruket i norra Sverige, där förhållandena är sådana att alternativ till mjölkproduktion saknas. Ifrågavarande system skall tillämpas under en treårig försöksperiod. Inför utgången av denna period skall en utvärdering göras.

De synpunkter som framförs i motion 3094 av Lars Werner m. fl. (vpk) i denna fråga synes därmed i allt väsentligt beaktade. Motionen bör mot bakgrund härav inte påkalla någon riksdagens ytterligare åtgärd i denna del (yrkande 4).

I motion 3109 av Lennart Brunander och Kerstin Andersson (båda c) anfördes att en anpassning av animalieproduktionen på det sätt som föreslås i propositionen kan få svåra effekter för sysselsättningen vid de berörda företagen. För många lantbrukare är en minskning av animalieproduktionen inte möjlig om de inte samtidigt kan finna andra utkomstmöjligheter. Det är därför angeläget att samhället vidtar olika åtgärder av bl. a. social-, arbetsmarknads- och regionalpolitisk karaktär för att underlätta lantbrukarnas omställning och därmed förbättra förutsättningarna för en produktionsanpassning. Motionärerna anser att riksdagen i ett särskilt uttalande som sin mening bör ge regeringen detta till känna. I motionen pekas bl. a. på behovet av förbättrade möjligheter till pensionering, förbättrade möjligheter till arbetsmarknadsutbildning samt stöd för utveckling av andra verksamhetsgrenar.

Att jordbrukarna skall ha en med andra jämförbara grupper likvärdig standard bör enligt utskottets mening självfallet även innebära att de i en omställningsprocess skall kunna komma i åtnjutande av motsvarande förmåner eller insatser från samhällets sida som företagare verksamma inom andra områden under motsvarande betingelser kan påräkna. Något särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida är enligt utskottets mening inte erforderligt med anledning av motion 3109 (c), såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

Jordbruksministern föreslår att *investeringsförbudet inom animaliepro-*

duktionen förlängs ett år.

Livsmedelskommittén ansåg för sin del att något behov av fortsatt förbud inte föreligger.

Enligt jordbruksministerns mening är det inte möjligt att med någon större säkerhet ange vilken effekt lagen haft hittills. Man kan emellertid konstatera att de redovisade nettoökningarna av antalet djurplatser har varit relativt begränsade jämfört med de uppgifter som finns om planerade utbyggnader för år 1983. Genom de möjligheter som finns att lämna dispens har en viss investering kunnat ske även under tiden för investeringsförbudet. Dispenser har lämnats främst på grund av övergångsbestämmelser, regionala hänsyn och arbetsmiljö- eller djurskyddsskäl. Det finns således anledning tro att investeringsstoppet verkat återhållande på investeringsaktiviteten.

En förlängning av investeringsförbudet bör också ses som en ytterligare hjälp till näringen när det gäller produktionsanpassningen.

Utskottet har för sin del inte någon invändning mot att investeringsförbudet som förordats förlängs ett år. Det kan finnas anledning att nästa år pröva om behovet av ett förbud alltjämt kvarstår. Utskottet avstyrker i enlighet med det anförda såväl förslagen om upphävande av investeringsförbudet i motionerna 1416 av Olle Östrand m. fl. (s) yrkande 1, 2168 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 3, 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 4 samt 3104 av Ulf Adelson m. fl. (m) yrkande 6, som det förslag om förlängning av förbudet utan tidsbegränsning som läggs fram i motion 3093 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande 6.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet inte finner att de i motion 2029 av Larz Johansson m. fl. (c) framlagda förslagen om mera långsiktiga åtgärder i form av etableringskontroll av anläggningar för animalieproduktion m. m. bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

Det i motion 1416 (s) framlagda förslaget om ökat stöd till investeringar för fläskproduktion i Norrland bör i avvaktan på tidigare berörd översyn av det regionala finansieringsstödet inte föranleda någon riksdagens åtgärd (yrkande 2).

I förevarande sammanhang vill utskottet erinra om att det ankommer på naturvårdsverket att utfärda anvisningar för miljöskyddande åtgärder vid animalieproduktionen. Det får förutsättas att dessa fortlöpande anpassas till vad som från miljösynpunkt är nödvändigt med hänsyn till de erfarenheter som efter hand vinnas. Vidare bör nämnas att den veterinärmedicinska bedömningen görs vid prövningen av byggnadsföretag enligt djurstallkungörelsen. Utskottet finner under hänvisning till det anförda inte anledning föreslå någon riksdagens särskilda åtgärd med anledning av motion 3095 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidsson (båda m) i vad avser utformningen av kommande anvisningar om miljöskydd vid djurhållning.

Differentierade avgifter och pristillägg. Fr. o. m. den 1 januari 1979 infördes en differentierad avgift för innehav av värphöns och fr. o. m. den 1 januari 1981 ett differentierat särskilt pristillägg för slaktsvin. Syftet med avgif-

ten resp. tillägget är bl. a. att begränsa utbyggnaden av större företag och ge utrymme för ökad animalieproduktion vid utvecklingsbara företag. Enligt riksdagsbeslutet år 1977 borde de större producenterna stå för en större del av exportkostnaden när pristryckande överskott föreligger inom fläsk- och äggproduktionen.

Enligt den utvärdering som gjorts beträffande ifrågavarande avgift resp. pristillägg anser kommittén det framgå att det är svårt att med bestämdhet uttala sig om de haft avsedd effekt. Kommittén håller dock inte för troligt att dessa avgifter på något avgörande sätt påverkat utbyggnaden av de större företagen. Vidare kan man konstatera att den avsedda effekten neutraliserats genom att förädlingsföretagen i sin prissättning kompenserat de större företagen. Härutöver pekas på en hel del administrativa komplikationer.

Jordbruksministern föreslår därför att differentieringen i vad avser avgifterna och tilläggen tas bort fr. o. m. den 1 januari 1986. Finansieringen av den del av äggregleringen som för närvarande sker genom den differentierade produktionsavgiften för ägg bör i stället kunna ske genom en icke differentierad avgift av lämplig storlek.

I partimotioner från moderata samlingspartiet, centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna vänder man sig mot regeringens förslag om avveckling av ifrågavarande styrinstrument inom animalieproduktionen. I motion 3104 av Ulf Adelson m. fl. (m) pekas på att de differentierade pristilläggen och avgifterna allt sedan de infördes endast har varit föremål för marginella justeringar. Då effekten av åtminstone de differentierade pristilläggen så gott som omedelbart neutraliserades av slakteriföretagen har de enligt motionärerna inte spelat någon roll för fläskproducenterna. Ett system med differentierade avgifter och pristillägg skulle för att vara verksamt behöva justeras oftare. Då det är jordbruket självt som begärt systemet och som betalar till det finner motionärerna emellertid inte skäl att upphäva det riksdagsbeslut som gör förfarandet möjligt. Det får ankomma på parterna i jordbruksprisöverläggningarna att i avvaktan på en avveckling besluta om lämpliga justeringar. Enligt motionen bör systemet tills vidare få tillämpas (yrkande 7). I motion 3089 av Thorbjörn Fäldin m. fl. (c) motsätter man sig bestämt att strukturstödet för svin och avgiftssystemet för ägg upphör. Den begränsade effekten på svinproduktionen beror enligt motionen på att stödbeloppet varit för lågt. Det bör höjas till 30 kr. upp till 1 500 svin och eventuellt utgå med 10 kr. mellan 1 500 och 2 500 svin. I motionen påpekas att ett slopande av "strukturtian" därför är direkt stötande inte minst mot bakgrund av jordbruksministerns förordande av ökade inslag av "solidarisk inkomstfördelning mellan olika kategorier jordbrukare". Propositionen lämnar enligt motionärernas mening fritt fram för storskalig produktion till nackdel för familjelantbruket (yrkande 4 i förevarande del). Enligt motion 3093 av Lars Werner m. fl. (vpk) är det möjligt att avgifterna inte haft någon effekt när det gällt att begränsa stordrift, men dessa avgifter har stor betydelse när det gäller inkomstfördelning och medel till regleringskassan. I motionen anförs

att verkan av nuvarande pristillägssystem inom fläskproduktionen i viss utsträckning mildrats för de stora jordbruksföretagen genom de rabatter som slakterierna har lämnat till dessa. Detta oaktat skulle ett borttagande av pristilläggen ha en mycket negativ effekt ur flera aspekter. De stora företagen skulle få mycket stora inkomstförstärkningar, och därmed gynnas en stordrift på området. Motionärerna föreslår därför att nuvarande avgifter på äggproduktionen bibehålls på nuvarande nivå och att pristilläggen på fläskproduktionen fördubblas (yrkande 7).

Även Gunnar Björk i Gävle och Gunnel Jonäng (båda c) går i motion 3110 emot regeringens förslag. De anser det ur såväl sitt läns, Gävleborgs, som Norrlands synpunkter i övrigt viktigt att storproduktionsavgifterna ej tas bort. Görs detta gynnas ej familj jordbruket/Norrlandsjordbruket utan stordriften, djurfabrikerna, framhåller motionärerna.

Pristillägget inom slaktsvinsproduktionen behandlas även i den vid årets början väckta motion 2587 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda c), som finner att en avveckling av systemet i nuvarande överskottssituation skulle vara särskilt olycklig. Motionärerna finner det i stället befogat med en utvärdering av systemet och uppjustering av pristilläggens storlek.

Utskottet vill erinra om att systemet med differentierade avgifter och pristillägg inom ägg- resp. slaktsvinsproduktionen infördes för att användas då pristryckande överskott förelåg och för att åstadkomma en viss styrning av produktionen. Syftet var också att få till stånd en ökad utjämning av inkomsterna mellan olika jordbrukarkategorier. Enligt livsmedelskommitténs mening är det svårt att med bestämdhet uttala sig om ifrågavarande avgifter resp. pristillägg haft avsedd effekt. Kommittén håller som nämnts för sin del inte för troligt att avgifterna och pristilläggen på något avgörande sätt påverkat utbyggnaden av de större företagen. Som framhålls i motionerna har de differentierade avgifterna och pristilläggen sedan de infördes endast varit föremål för smärre justeringar. Det kan inte uteslutas att detta lett till att i varje fall inom slaktsvinsproduktionen den avsedda effekten, som antyds i propositionen, i viss mån neutraliserats genom förädlingsföretagens prissättning. Utskottet finner för sin del att motionärernas uppfattning att systemets begränsade effekt på svinproduktionen framför allt berott på att stödbeloppet släpat efter i prisutvecklingen och numera framstår som alltför lågt. I stället för att biträda förslaget om en avveckling av systemet med differentierade avgifter resp. pristillägg, som enligt utskottets mening skulle vara ägnat att försvaga familj jordbrukens ställning inom berörda produktionsgrenar, vill utskottet för sin del förorda att ifrågavarande styrmedel tills vidare bibehålls och att dessa, framför allt när det gäller pristilläggen, uppjusteras. Enligt utskottets mening bör statens jordbruksnämnd efter överläggningar med nämndens konsumentdelegation och lantbrukarnas förhandlingsdelegation fatta beslut i frågan.

Utskottet hemställer att riksdagen godkänner vad utskottet förordat med anledning av regeringens nu föreliggande förslag och de i anslutning härtill

behandlade motionerna 2587 (m), 3089 (c) yrkande 4 i förevarande del, 3093 (vpk) yrkande 7, 3107 (c) yrkande 7 och 3110 (c) i förevarande del.

Industri- och handelsleden

Inom livsmedelskedjan spelar industri- och handelsleden en viktig och ökande roll såväl sysselsättnings- och värdemässigt som för de slutliga konsumentpriserna på livsmedel. Detta utgör enligt jordbruksministerns mening ett starkt skäl för att i ökad utsträckning uppmärksamma även industri- och handelsleden. Totalt sysselsätts närmare 190 000 personer inom dessa led, vilket kan jämföras med ca 130 000 sysselsatta inom primärproduktionen. Antalet sysselsatta har ökat betydligt allt eftersom ökade arbetsinsatser inom förädlingen och distributionen har ersatt en del av de arbetsuppgifter som tidigare utfördes inom primärproduktionen och hushållen. Denna utveckling återspeglas också i andelen av konsumenternas livsmedelsutgifter. För sådana livsmedel som i råvaruledet omfattas av jordbruksprisregleringen är enligt kommitténs beräkningar industri- och handelsledens andel av konsumenternas livsmedelsutgifter drygt 40 % och är därmed större än jordbrukets andel.

Utvecklingen inom livsmedelsindustrin kännetecknas av en fortgående koncentration av ägandet. Utvecklingen under 1970-talet innebar framför allt att de privata företagens andel minskade mycket påtagligt, medan lantbrukskooperationen ökade sin andel. Mycket betydelsefull var också ökningen av de statliga företagens andelar. Ökningen för de utlandsägda företagen framstår som mindre dramatisk. Företagsköp efter år 1980 har inneburit en fortsatt ökning för de lantbrukskooperativa och de utlandsägda företagsgrupperna.

Det påpekas i propositionen att lantbrukskooperationen inom en stor del av livsmedelsindustrin har en dominerande ställning. De kooperativa företagen har ofta verksamhet såväl innanför som utanför jordbruksprisregleringen. Ägarkoncentrationen gäller inte endast de lantbrukskooperativa företagen. Även på andra områden inom livsmedelssektorn finns företag med liknande dominans. Det är enligt jordbruksministerns mening angeläget att det finns en väl fungerande konkurrens inom industriledet. Han anser därför i likhet med kommittén att det är viktigt att lantbrukskooperationen inte utnyttjar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt. Detta gäller självfallet även övriga livsmedelsföretag med en liknande ställning. Enligt konkurrenslagen görs ingen åtskillnad mellan olika företags typer. Jordbruksministern finner att lantbrukskooperationen i likhet med vad som har uttalats i tidigare jordbrukspolitiska beslut i konkurrenshänsenande skall bedömas enligt samma normer och från samma utgångspunkter som allmänt gäller enligt konkurrenslagstiftningen.

När det gäller konsumentekonomiska följder av koncentration och stor-drift framhåller livsmedelskommittén att dessa frågor bör kunna bli föremål

för en närmare översyn i samband med en utvärdering av frågan om livsmedlens kvalitet. En sådan översyn tillstyrks också av remissinstanserna. Även jordbruksministern anser att den angivna översynen bör komma till stånd. Han har för avsikt att föreslå regeringen att frågan studeras närmare i samband med den samlade utvärdering av livsmedlens kvalitet som han berör senare i propositionen.

Under förevarande avsnitt framhåller jordbruksministern slutligen att förhållandena inom industri- och handelsleden enligt hans bedömning behöver belysas ytterligare. Detta gäller särskilt vilka effekter den starka ägarkoncentrationen har för konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan. Jordbruksministern har för avsikt att återkomma till regeringen med förslag till lämpliga former för en sådan utredning. Utredningen bör ske i nära samråd med utvärderingen av koncentrationens effekter för livsmedlens kvalitet.

I folkpartimotionen 3098 av Bengt Westerberg m. fl. betonas att det finns anledning att fortsättningsvis nogsamt följa den utveckling mot allt starkare koncentration som sker i förädlings- och distributionsleden. Enligt motionärerna är det angeläget att den utredning av effekterna av ägarkoncentrationen i industri- och handelsleden som aviseras snarast kommer till stånd (yrkande 8).

Åtgärder i syfte att minska monopoltendenserna och motverka konkurrensbegränsningar inom jordbrukets förädlingsled begärs också i den vid årets början väckta folkpartimotionen 1509 av Bengt Westerberg m. fl. under hänvisning till motivering i en av samma motionärer väckt motion 1505.

Enligt vpk-motionen 3094 av Lars Werner m. fl. (yrkande 6) bör regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer vidta erforderliga åtgärder för att inte jordbruk i norra Sverige skall slås ut på grund av att förädlingsföretag inom slakteri- och mejeriverksamheten läggs ned eller transporter upphör.

Jordbruksutskottet har, såvitt avser industri- och handelsleden, berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen och motioner med anledning därav. Näringsutskottet har i yttrande (NU 1984/85:10 y) kommenterat propositionen i angiven del jämte vissa följdmotioner i anslutning härtill. Därjämte har näringsutskottet i yttrandet behandlat fem motioner från allmänna motionstiden, vilka rör frågor om livsmedelsindustrin och som tidigare hänvisats till näringsutskottet. Motionerna har med yttrandet, helt eller delvis, överlämnats till jordbruksutskottet.

Av sistnämnda motioner har en, 1101 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon (båda m), tidigare behandlats under avsnittet Utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden. Av de övriga innehåller motion 645 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkande om att riksdagen begär ytterligare utredningar om industri- och handelsleden av livsmedelskedjan. Ett i viss mån liknande önskemål för Karin Israelsson och Pär Granstedt (båda c) fram i motion 2743, som innebär att livsmedelskommitténs överväganden kompletteras

med en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan. Återstående motioner tar upp frågor om utveckling av livsmedelsindustrin inom vissa regioner. I motion 2700 av Eric Jönsson m. fl. (s) föreslås att riksdagen uttalar sig för vissa åtgärder som ett led i utvecklingen av livsmedelsindustrin i Skåne (yrkande 2). I motion 1502 av Ingemar Hallenius m. fl. (c) begärs ett riksdagsuttalande till förmån för utvecklingsarbete för livsmedelsindustrin i Skaraborgs län.

Näringsutskottet finner det värdefullt att livsmedelspolitiken utformas utifrån en samlad syn på de olika länkarna i livsmedelskedjan. Härigenom kan den industriella livsmedelsproduktionen resp. distributionen och handeln ses i ett bredare sammanhang och deras relativa betydelse rätt uppskattas.

Det är, anser utskottet, uppenbart att industri- och handelsleden har en betydelsefull roll att spela när det gäller att uppnå konsumentmålet inom livsmedelspolitiken. Som påpekas i propositionen har dessa led en andel av ca 40 % av konsumenternas livsmedelsutgifter. För sådana livsmedel som i råvaruledet omfattas av jordbruksprisregleringen är denna andel större än jordbrukets andel. Detta faktum utgör i sig ett tillräckligt skäl för att industri- och handelsleden bör ges ökad uppmärksamhet. Ägarkoncentration och stordriftstendenser inom bägge leden förstärker ytterligare motiven härför. Dessa förhållanden är enligt näringsutskottets mening viktiga att studera både därför att de kan ha betydelse när det gäller att nå det nyss nämnda konsumentmålet och därför att de i ett bredare näringspolitiskt perspektiv kan återverka på resursfördelning och effektivitet i ekonomin. Det är från samtliga nu nämnda utgångspunkter angeläget att produktion och distribution bedrivs rationellt och att det inom industri- och handelsleden finns en väl fungerande konkurrens.

Näringsutskottet finner det därför tillfredsställande att regeringen i två avseenden aviserar fördjupade utredningar om industri- och handelsleden. Dels avses de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift bli studerade, dels skall förhållandena inom industri- och handelsleden belysas ytterligare med särskild tonvikt på hur den starka ägarkoncentrationen påverkar konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan.

Jordbruksutskottet ansluter sig till näringsutskottets uppfattning i hithörande frågor.

Näringsutskottet finner mot bakgrund av de i propositionen gjorda uttalandena inget behov av att riksdagen gör ett sådant särskilt uttalande om vikten av konkurrens i förädlingsledet som förespråkas i motion 3098 (fp).

Vad gäller de två motioner som innehåller konkreta yrkanden om ytterligare utredningar, 645 (vpk) och 2743 (c), finner näringsutskottet motionärernas önskemål i huvudsak tillgodosedda med vad som aviserats i förevarande proposition om livsmedelspolitiken. Utskottet anser för sin del inte att föreliggande motioner bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Likaså anser näringsutskottet att riksdagen inte behöver vidta någon åt-

gård för att de grundläggande syftena med motion 2700 (s) om undersökning rörande bl. a. koncentrationstendenserna inom distributionsledet av livsmedelskedjan skall bli tillgodosedda.

Näringsutskottet har kommenterat vissa i motionerna 1509 (fp), 3098 (fp) och 645 (vpk) förda resonemang som nära knyter an till det i propositionen planerade utredningsarbetet om bl. a. effekterna av den starka ägarkoncentrationen inom industri- och handelsleden men som också är riktade mot de pris- och konkurrensövervakande myndigheternas verksamhet. Utskottet finner att motionerna inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida i de delar som här har berörts.

Vad gäller de förslag rörande regionala satsningar för utveckling av livsmedelsindustrin i Skåne och Skaraborgs län som lagts fram i motionerna 2700 (s) resp. 1502 (c) noterar näringsutskottet att det finns flera gemensamma drag i de båda motionerna. I båda betonas vikten av ökad vidareförädling, produktionsutveckling och ökad export. Vidare uppmärksammas de mindre företagens speciella roll och möjligheter. Det som i dessa avseenden sägs i motionerna ställer sig näringsutskottet i allt väsentligt bakom. Emellertid anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att ta sådana specifika initiativ som motionärerna föreslår och avstyrker därför motionerna.

Rörande den närmare motiveringen till näringsutskottets ställningstagande som utskottet sålunda anslutit sig till vill utskottet hänvisa till den ingående redogörelsen i näringsutskottets yttrande.

Jordbruksutskottet har vid sin prövning av här behandlade motioner och motionsyrkanden inte funnit skäl till annan bedömning än näringsutskottet.

Jordbruksutskottet föreslår således bl. a. att yrkandet i motion 3098 (fp) om särskilt uttalande i konkurrensfrågan bör lämnas utan åtgärd.

Likaså finner utskottet att de yrkanden om ytterligare utredningar som framförs i motionerna 645 (vpk) och 2743 (c) bör avslås.

Vidare anser utskottet ej heller de i motionerna 1509 (fp), 3098 (fp) och 645 (vpk) förda resonemangen i anknytning till det planerade utredningsarbetet böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Mot bakgrund av det förestående utredningsarbetet på förädlingsområdet och med hänvisning jämväl till de insatser utskottet i det föregående förordat i syfte att förbättra förutsättningarna för jordbruket i norra Sverige föreslår utskottet vidare att motion 3094 (vpk) med förslag om vissa åtgärder (yrkande 6) rörande slakteri- och mejeriverksamheten i norra Sverige lämnas utan åtgärd från riksdagens sida.

Livsmedlens kvalitet

I propositionen framhålls att frågan om livsmedelskvalitet är mycket komplex och också från olika utgångspunkter har varit och är föremål för ett antal

utredningar. Kvalitetsfrågan bör enligt jordbruksministerns förslag knytas samman i hela dess vidd och göras till föremål för en samlad utvärdering. Remissinstanserna har också i allmänhet framfört att kvalitetsfrämjande åtgärder är angelägna och har tillstyrkt förslaget om en samlad utvärdering av kvalitetsfrågorna. Jordbruksministern avser att senare återkomma till regeringen med förslag om i vilka former en sådan utvärdering lämpligen bör bedrivas. Då olika företeelser inom livsmedelskedjans industri- och handelsled har stor betydelse för frågor rörande livsmedels kvalitet är det vid utvärderingens genomförande väsentligt att man noga följer arbetet med översynen av de konsumentekonomiska följderna av koncentrationen och stor-drift.

Utskottet har för sin del ingen erinran mot vad i propositionen anförts i förevarande del.

Kost och hälsa

De *kostrekommendationer* som ges i propositionen innebär att de av livsmedelskommitténs expertgrupp för kost- och hälsofrågor förordade kostförändringarna, dvs. främst minskad konsumtion av fett och socker och ökad konsumtion av spannmålsprodukter och potatis, bör beaktas inom den framtida livsmedelspolitiken.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag och ställer sig alltså bakom rekommendationerna.

I motion 3092 av Jens Eriksson m. fl. (m) uttrycks förvåning över att fisken endast i förbigående berörs med några allmänna fraser i propositionen. Motionärerna påpekar att fisken är värdefull som livsmedel och svarar för en icke obetydlig del av vårt proteinbehov. Motionen utmynnar i ett yrkande att riksdagen gör ett särskilt uttalande om fiskens betydelse som livsmedel.

Även utskottet anser att fisk utgör ett värdefullt inslag i kosten. Detta konstaterande stämmer överens med de nyss angivna kostrekommendationerna. Något sådant särskilt påpekande härom från riksdagens sida som motionärerna efterlyser finner utskottet emellertid inte nödvändigt. Utskottet föreslår därför att motion 3092 (m) lämnas utan ytterligare åtgärd i förevarande del (yrkande 2).

Som *medel för* att åstadkomma de *förändrade kostvanor* som förordas i propositionen bör enligt jordbruksministerns förslag i första hand användas

- information och utbildning
- produktutveckling
- livsmedelslagstiftningen

Behovet av utbildning tas upp i motion 3103 av Mona Saint Cyr (m) som vill att riksdagen ger ett särskilt tillkännagivande om vikten av meritvärde-

ring av de konsumentekonomiska specialkurserna samt att ökad uppmärksamhet ägnas utbildning i kost- och näringskunskap, särskilt i ungdomsskolan.

Som anförs i propositionen bör de viktigaste medlen för att nå de önskvärda förändringarna av kostvanorna vara information och utbildning. Utskottet delar i och för sig i stora delar motionärens synpunkter när det gäller behovet av utbildning på olika nivåer och i fråga om vikten av att ge ämnet kostkunskap ökad status inom utbildningen. Samma synpunkter präglar också propositionen, där det bl. a. framhålls att frågor om kostens betydelse för hälsan bör ha sin naturliga plats på alla olika nivåer i skolan.

Motion 3103 (m) synes mot angiven bakgrund inte påfordra någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Propositionen föranleder i denna del och i det särskilda avsnittet om kostinformation i övrigt inte någon erinran från utskottets sida.

Konsumentinflytande

Enligt propositionen bör en översyn av konsumentdelegationens sammansättning och arbetsformer göras i syfte att stärka konsumentintresset inom jordbruks- och fiskprisregleringen.

Jordbruksnämndens konsumentdelegation inrättades år 1962 och hade till en början en mer rådgivande funktion. Sedan 1970-talets början har delegationen i praktiken varit en med Lantbrukarnas förhandlingsdelegation likvärdig överläggande part. I delegationen ingår företrädare för allmänintresset och det direkta konsumentintresset samt företrädare för förbrukarsidan inom livsmedelssektorn. Konsumentdelegationens sammansättning har tagits upp till diskussion vid åtskilliga tillfällen. Bl. a. har framförts att konsumentintressena antingen borde renodlas eller förstärkas.

Jordbruksministern anför att det finns skäl att ytterligare understryka delegationens roll som företrädare för konsumentintressena. Konsumentinflytandet i delegationen bör därför stärkas. Jordbruksministern avser att senare återkomma till regeringen med förslag om hur detta bör ske.

Centerpartiet har enligt sin partimotion 3089 ingen erinran mot att konsumentdelegationens ställning och arbetsformer ses över. I motionen erinras om att det vid inrättandet av delegationen underströks att den skulle vara knuten till jordbruksnämnden och ha en rådgivande funktion. Motionärerna påpekar att riksdagen inte tagit något beslut som innebär ändring härvidlag. Det framhålls att parter vid prisöverläggningarna självfallet skall vara staten och jordbruket, det sistnämnda företrätt av Lantbrukarnas förhandlingsdelegation. Även Ivar Franzén (c) framhåller i motion 3106 konsumentdelegationens roll som rådgivande organ. Motionären finner det från principiella och konstitutionella utgångspunkter orimligt att ge t. ex. konsumentdelegationen självständig förhandlingsrätt gentemot jordbruket. I motion 645 av Lars Werner m. fl. (vpk) tas bl. a. upp frågan om att inrätta konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd.

Utskottet finner det för sin del väl motiverat med en översyn av konsumentdelegationens sammansättning och arbetsformer i syfte att stärka konsumentintresset inom ifrågavarande prisregleringar. Utskottet vill dock erinra om att det ankommer på regeringen att besluta i frågan. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida med anledning av förenämnda motioner finner utskottet i detta läge inte påkallade i sammanhanget.

Sårbarhets- och beredskapsfrågor

Det framhålls i propositionen att vårt lands säkerhets- och försvarspolitik förutsätter en godtagbar livsmedelsberedskap. Livsmedelskommittén bedömer att försörjningen med nödvändiga livsmedel vid en avspärning torde bli acceptabel under första – och troligen andra – krisåret. En längre avspärning skulle enligt kommittén medföra svåra påfrestningar på livsmedelsförsörjningen. Om Sverige blir indraget i krig måste man enligt kommittén lita till att ett långtgående samarbete mellan myndigheter, näringsliv och försvarsmakt kan klara de omedelbara behoven för befolkningens försörjning. Att i detalj planera för hur man skall handla i en krissituation har inte bedömts som meningsfullt. I ett sådant läge kommer det att krävas en stor flexibilitet, och okonventionella lösningar kommer att behöva tillgripas.

Inom det ekonomiska försvaret bedrivs arbetet med att trygga vår försörjningsberedskap i form av s. k. programplanering, som på myndighetsnivå samordnas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Ansvarig myndighet för livsmedelsberedskapen är statens jordbruksnämnd. Jordbruksnämnden har samordningsansvaret för livsmedelsprogrammet, i vilket också lantbruksstyrelsen och statens livsmedelsverk deltar.

Möjligheterna att i en kris upprätthålla en jordbruksproduktion som är tillräcklig för en godtagbar kriskost beror främst av tillgången på handelsgödselkväve, växtskyddsmedel och utsäde samt proteinfoder. Vid bedömning av behovet av beredskapsåtgärder bör enligt propositionen kunna förutsättas att en viss krisimport är möjlig.

När det gäller *försörjningen med kvävegödselmedel* anför jordbruksministern att det är angeläget att få till stånd en ökad inhemsk produktion av ammoniak.

Det bör enligt propositionen ankomma på försörjningsansvariga myndigheter att särskilt uppmärksamma möjligheterna att få till stånd en ökad inhemsk produktion av ammoniak och föreslå erforderliga åtgärder.

Som framhålls i propositionen har av gödselmedlen kväve särskilt stor betydelse för skördeutfallet.

Den årliga förbrukningen av handelsgödselkväve i Sverige beräknas år 1990 uppgå till 270 miljoner kg. Genom omställningen av jordbruket och genom att skogsgödslingen upphör kan, enligt livsmedelskommittén, det totala behovet i en kris sänkas till 30–40 % av det normala. Enligt kommitténs bedömning är det av avgörande betydelse för livsmedelsförsörjningen vid en

längre kris att den nyss angivna mängden kväve finns tillgänglig för jordbruket.

Kvävegödselmedel tillverkas ur ammoniak som i sin tur framställs av eldningsolja. Landets enda kvarvarande ammoniakfabrik i Köping kan maximalt producera ammoniak motsvarande ca 15 % av den normala förbrukningen av handelsgödselkväve, dvs. mindre än halva krisbehovet vid en längre avspärning.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det från beredskapsynpunkt bästa alternativet är att en tillräcklig inhemsk produktion av ammoniak finns redan under normala förhållanden. Utskottet vill kraftigt understryka betydelsen av att frågan snarast får en ändamålsenlig lösning. Härigenom skulle även syftet med den moderata kommittémotionen 2304 av Arne Andersson i Ljung m. fl. tillgodoses i vad avser den svenska ammoniakförsörjningen.

Försörjningen med *växtskyddsmedel* och *proteinfodermedel* bör enligt jordbruksministern i ökad utsträckning tryggas genom inhemsk produktion. Uppmärksamhet bör även ägnas försörjningen med *utsäde*.

Uttalandena i propositionen möter ingen invändning från utskottets sida.

I fråga om *arbetskraft, maskiner och energi* erinras i propositionen om att en särskild organisation, jordbrukets blockorganisation, planlagts för att begränsa verkningarna av inkallelser av lantbrukare och uttagning av traktorer m. m. till försvarsmakten och civilförsvaret. Blockorganisationen skall kunna träda i verksamhet vid främst krig eller krigsfara m. m. I organisationen ingår jordbruk med mer än 2 ha åker, trädgårdsföretag med yrkesmässig odling samt företag med större djurbesättningar. Blockorganisationen omfattar för närvarande ca 115 000 företag.

Jordbrukets behov av arbetskraft och traktorer vid krig eller krigsfara tillgodoses enligt jordbruksministerns förslag liksom hittills genom blockorganisationen.

När det gäller maskiner och reservdelar m. m. bedömer han att det vid en långvarig kris bör vara möjligt att ta upp viss produktion inom landet.

Utskottet har inget att erinra mot jordbruksministerns bedömningar.

I den vid årets början väckta motion 1086 av Per Petersson m. fl. (m) begärs åtgärder för att förbättra jordbrukets blockorganisation och en utredning om stimulanser i syfte att öka de enskilda jordbrukens tillgång på reservdelar och lager av drivmedel.

Med anledning av motionen vill utskottet i fråga om drivmedel hänvisa till jordbruksministerns uttalande i nu föreliggande proposition (s. 83) där han efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och med statsrådet Dahl understryker att det är angeläget att jordbrukets behov kan tillgodoses även om krisen blir långvarig.

Beträffande elförsörjningen erinrar jordbruksministern i detta sammanhang om att statsrådet Dahl i propositionen (1984/85:120) om riktlinjer för

energipolitiken har förordat en försöksverksamhet med gemensamma reservkraftverk inom ramen för jordbrukets blockorganisation. Det närmare ansvaret för blockorganisationens planering och effektivitet ankommer på statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen som har det fortlöpande överinseendet över verksamheten.

Utskottet finner med hänsyn till vad här anförts att motion 1086 (m) inte påkallar någon riksdagens vidare åtgärd.

Utskottets ställningstagande i fråga om sårbarhets- och beredskapsfrågor innebär vidare bl. a. att utskottet inte funnit tillräckliga skäl att biträda förslaget i motion 3089 (m) om att berörda myndigheter skulle få ett särskilt uppdrag att efter utredning föreslå konkreta åtgärder för att trygga jordbrukets försörjning med produktionsmedel i krissituationer. Motionsyrkandet (yrkande 5) avstyrks således.

I motion 3092 av Jens Eriksson m. fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar att fisket skall ingå i beredskapsplaneringen på samma sätt som jordbruket.

Utskottet har ej tillräckligt underlag för att nu kunna ta ställning till fisket som en beredskapsresurs. Det torde emellertid enligt utskottets mening få förutsättas att de försörjningsansvariga myndigheterna utan särskilt påpekande härom har sin uppmärksamhet riktad även på fiskets möjligheter härvidlag. Motionen bör därför inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd (yrkande 1).

Anslagsfrågor

B 3. Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.

Från anslaget utbetalas bidrag till yttre och inre rationalisering enligt förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering (ändrad senast 1983:209). Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål.

Med hänvisning till vad som anförts i propositionen beträffande en översyn av frågor rörande det regionala rationaliseringsstödet och investeringar i markanläggningar förordar jordbruksministern att rationaliseringsstödet utgår oförändrat under nästa budgetår. I enlighet härmed föreslås att bidragsramen för budgetåret 1985/86 fastställs till 40 milj. kr. Anslaget bör föras upp med 50 milj. kr.

Utskottet har inte något att invända mot de i propositionen gjorda medelsberäkningarna såvitt avser den hittillsvarande bidragsverksamheten. Detta innebär att utskottet ej funnit sig böra tillstyrka vare sig förslaget i motion 3094 (vpk) om uppräknig av anslaget med 10 milj. kr. (yrkande 3 i förevarande del) eller förslaget i motion 2168 (fp) om ett i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. minskat anslag (yrkande 11). Dessa motionsyrkanden avstyrks alltså.

Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens bedömande på

lantbruksstyrelsen att svara för den närmare medelsfördelningen under anslaget. Med hänsyn härtill finner utskottet inte heller skäl biträda yrkandet i motion 3108 av Börje Hörnlund och Karin Israelsson (båda c) om viss anslagstilldelning till Västerbottens län.

Utskottet har i det föregående föreslagit att 40 milj. kr. bör anslås till åtgärder för att rekonstruera särskilt skuldyngda jordbruksföretag. Sagda belopp bör anvisas på en särskild post under detta anslag. Utskottet hemställer att riksdagen godkänner utskottets förslag och således beslutar att anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för nästa budgetår förs upp med 90 milj. kr.

C 6. Prisstöd till jordbruket i norra Sverige

Statens jordbruksnämnd disponerar anslaget för pristillägg enligt förordningen (1978:472) om pristöd till vissa jordbruk (omtryckt 1980:490, ändrad 1982:960, 1984:474) och enligt kungörelsen (1973:508) om pristöd till rennäringen (ändrad senast 1984:475).

Medelsbehovet under anslaget beräknas i propositionen till 352 milj. kr. vid antagande om oförändrad produktionsvolym.

Utskottet har i det föregående föreslagit att utöver förenämnda belopp sammanlagt 60 milj. kr. skall anslås till särskilt pristöd i form av uppräknig av örestalen på olika produkter. För sin del beräknar utskottet sålunda medelsbehovet under detta anslag till 412 milj. kr. för nästa budgetår.

De förslag till anslagsuppräknig, som med delvis olika motivering lagts fram i motion 3089 (c) yrkande 7, 3090 (c) yrkande 1, 3094 (vpk) yrkande 1, 3099 (c) yrkande 1 och 3105 (m) yrkande 2 liksom yrkande 6 i motion 3098 (fp) bör såvitt de ej tillgodosets med vad utskottet föreslagit inte föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida. Detsamma gäller motion 2168 yrkande 2.

Hemställan

Utskottet hemställer

Den internationella bakgrunden

1. beträffande *den globala livsmedelsförsörjningen*
 - a) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3098 yrkande 11 utan vidare åtgärd,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3104 yrkande 2 utan vidare åtgärd,
2. beträffande *utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden*
 - a) att riksdagen lämnar motion 1984/85:1090 utan vidare åtgärd,

- b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:1101 yrkande 1 utan vidare åtgärd,
- c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:2581 andra dels-satsen utan vidare åtgärd,
- d) att riksdagen avslår motion 1984/85:2585,
- e) att riksdagen avslår motion 1984/85:2605,
- f) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3098 yrkande 12 utan vidare åtgärd,
- g) att riksdagen lämnar motion 1984/85:1101 yrkande 2 utan vidare åtgärd.

Mål för livsmedelspolitiken

3. *beträffande övergripande mål för livsmedelspolitiken*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:3098 yrkande 7.
4. *beträffande livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter*
 - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:3093 yrkande 2,
 - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:3098 yrkande 1 i motsvarande del.
5. *beträffande jordbruksproduktionens omfattning*
att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del och 1984/85:3098 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen.
6. *beträffande animaliska produkter*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2040.
7. *beträffande protein- och oljeväxter samt energigrödor*
 - a) att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen lämnar motionerna 1984/85:2007 och 1984/85:2607 utan vidare åtgärd,
 - c) att riksdagen avslår motion 1984/85:2581 första dels-satsen,
8. *beträffande socker och potatis*
 - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:757,
 - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:1401,
 - c) att riksdagen avslår motion 1984/85:1414,
 - d) att riksdagen avslår motion 1984/85:2577,
 - e) att riksdagen avslår motion 1984/85:2586,
 - f) att riksdagen avslår motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del.

9. *beträffande jordbrukets betydelse inom vissa regioner*
 - a) att riksdagen avslår motion 1984/85:533,
 - b) att riksdagen avslår motion 1984/85:633,
 - c) att riksdagen avslår motion 1984/85:880,
 - d) att riksdagen avslår motion 1984/85:924,
 - e) att riksdagen avslår motion 1984/85:1072,
 - f) att riksdagen avslår motion 1984/85:1079,
 - g) att riksdagen avslår motion 1984/85:1394,
 - h) att riksdagen avslår motion 1984/85:1524 yrkande 1,
 - i) att riksdagen avslår motion 1984/85:1527,
 - j) att riksdagen avslår motion 1984/85:2010,
 - k) att riksdagen avslår motion 1984/85:2025,
 - l) att riksdagen avslår motion 1984/85:2028,
 - m) att riksdagen avslår motion 1984/85:2240,
 - n) att riksdagen avslår motion 1984/85:2699,
 - o) att riksdagen avslår motion 1984/85:2745 yrkande 1,
 - p) att riksdagen avslår motion 1984/85:2748.
10. *beträffande samhällets kostnadsansvar för överskottsarealen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 1 i motsvarande del och 1984/85:3093 yrkande 3 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
11. *beträffande finansieringen av samhällets kostnader för överskottsarealen*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:3089 yrkande 1 i motsvarande del, 1984/85:3093 yrkande 3 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 3 och 1984/85:3104 yrkande 1 godkänner vad utskottet förordat.
12. *beträffande åkerarealen och spannmålsodlingen i övrigt*

att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
13. *beträffande alternativ användning av åkerarealen*
 - a) att riksdagen lämnar motion 1983/84:1025 yrkande 1 utan vidare åtgärd,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:637 utan vidare åtgärd,
 - c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:2593 utan vidare åtgärd,
 - d) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3087 utan vidare åtgärd,
 - e) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3089 yrkande 4 i motsvarande del utan vidare åtgärd,
 - f) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3097 utan vidare åtgärd,
 - g) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3102 utan vidare åtgärd.
14. *beträffande konsumentmål*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3089 yrkande 2 i

motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
b) att riksdagen avslår motion 1984/85:3093 yrkandena 1 och 8.

15. beträffande *inkomstmål för jordbruket*
att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen.
16. beträffande *inkomstfördelning inom jordbruket*
 - a) att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:539 utan vidare åtgärd,
 - c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:1077 utan vidare åtgärd,
 - d) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3093 yrkande 4 i motsvarande del utan vidare åtgärd.
17. beträffande *miljö- och resursmål*
 - a) att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3093 yrkande 5 utan vidare åtgärd,
 - c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3098 yrkande 10 utan vidare åtgärd.

Medel för livsmedelspolitiken

18. beträffande *behov av prisstöd*
 - a) att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1073 och 1984/85:2031,
 - c) att riksdagen avslår motion 1984/85:2617,
 - d) att riksdagen avslår motion 1984/85:3098 yrkande 13.
19. beträffande *val av prisregleringsled*
att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3088 och 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
20. beträffande *kompensationsmetod*
att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:2168 yrkande 1, 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 2 och 1984/85:3104 yrkande 5 godkänner vad som förordats i propositionen.
21. beträffande *prisregleringens förhållande till nya produkter*
 - a) att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:540 utan vidare åtgärd,
 - c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del utan vidare åtgärd,
 - d) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3098 yrkande 8 utan vidare åtgärd.

22. beträffande *utgångspunkter för stödet till jordbruket i norra Sverige*
att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
23. beträffande *områdesindelningen för prisstödet*
 - a) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:1524 yrkande 2, 1984/85:2019, 1984/85:2582, 1984/85:2595, 1984/85:3091 yrkande 1, 1984/85:3098 yrkande 5 i motsvarande del, 1984/85:3099 yrkande 3, 1984/85:3101, 1984/85:3107 och 1984/85:3110 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3111 utan vidare åtgärd.
24. beträffande *årliga justeringar av prisstödet*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag och med bifall till motionerna 1984/85:3089 yrkande 6 i motsvarande del, 1984/85:3090 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3091 yrkande 2, 1984/85:3094 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 5 i motsvarande del, 1984/85:3099 yrkande 4, 1984/85:3104 yrkande 4, 1984/85:3105 yrkande 1 och 1984/85:3110 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,
25. beträffande *finansieringen av prisstödet*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3105 yrkandena 2 och 3, samt med bifall till motionerna 1984/85:3089 yrkande 6 i motsvarande del, 1984/85:3090 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3094 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3099 yrkande 2 och 1984/85:3104 yrkande 3 godkänner vad utskottet anfört,
26. beträffande *stöd till sortprövning m. m.*
 - a) att riksdagen lämnar motion 1984/85:2598 utan vidare åtgärd,
 - b) att riksdagen lämnar motionerna 1984/85:3090 yrkande 4, och 1984/85:3094 yrkande 5 i motsvarande del och 1984/85:3110 i motsvarande del utan vidare åtgärd.
27. beträffande *ökade resurser till Röbbäcksdalen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3094 yrkande 5 i motsvarande del,
28. beträffande *medel till trygghetspaket för renskötare*
att riksdagen lämnar motion 1984/85:3109 yrkande 2 utan vidare åtgärd,
29. beträffande *rationaliseringsstödet*
att riksdagen lämnar motionerna 1984/85:3090 yrkande 3, 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del och 1984/85:3105 yrkande 4 utan vidare åtgärd,
30. beträffande *vissa jordpolitiska frågor*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3105 yrkande 5,
31. beträffande *allmänna synpunkter på produktionsanpassningen*
 - a) att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3089 yrkande 4 i

- motsvarande del godkänner vad som förordats i propositionen,
- b) att riksdagen avslår motion 1984/85:2014,
- c) att riksdagen avslår motion 1984/85:2584,
- d) att riksdagen avslår motion 1984/85:3094 yrkande 4 i motsvarande del,
- e) att riksdagen avslår motion 1984/85:3096,
- f) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3109 yrkande 1 utan vidare åtgärd,
32. *beträffande investeringsförbudet inom animalieproduktionen*
- a) att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:1416 yrkande 1, 1984/85:2168 yrkande 3, 1984/85:3093 yrkande 6, 1984/85:3098 yrkande 4 och 1984/85:3104 yrkande 6 godkänner vad som förordats i propositionen,
- b) att riksdagen avslår motion 1984/85:1416 yrkande 2,
- c) att riksdagen avslår motion 1984/85:2029,
- d) att riksdagen avslår motion 1984/85:3095,
33. *beträffande differentierade avgifter och pristillägg*
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:2587, 1984/85:3089 yrkande 4 i motsvarande del, 1984/85:3093 yrkande 7, 1984/85:3104 yrkande 7 och 1984/85:3110 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,
34. *beträffande industri- och handelsleden*
- a) att riksdagen i fråga om ytterligare utredningar avslår motionerna 1984/85:645 i motsvarande del och 1984/85:2743,
- b) att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1502 och 1984/85:2700 yrkande 2,
- c) att riksdagen i fråga om lantbrukskooperationen m. m. lämnar motionerna 1984/85:645 i motsvarande del, 1984/85:1509 och 1984/85:3098 yrkande 9 i motsvarande del utan vidare åtgärd,
- d) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3094 yrkande 6 utan vidare åtgärd,
- e) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3098 yrkande 9 i återstående del utan vidare åtgärd,
35. *beträffande kost och hälsa*
- a) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3092 yrkande 2 utan vidare åtgärd,
- b) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3103 utan vidare åtgärd,
36. *beträffande konsumentinflytande*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:645 i motsvarande del, 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del och 1984/85:3106,
37. *beträffande försörjningen med kvävegödselmedel*
att riksdagen lämnar motion 1984/85:2304 yrkande 1 utan vidare åtgärd,
38. *beträffande arbetskraft, maskiner och energi m. m.*

- a) att riksdagen avslår motion 1984/85:1086,
- b) att riksdagen avslår motion 1984/85:3089 yrkande 5,
- c) att riksdagen lämnar motion 1984/85:3092 yrkande 1 utan vidare åtgärd,

Anslagsfrågor för budgetåret 1985/86

39. *beträffande jordbrukets rationalisering, m. m.*

- a) att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1984/85:2168 yrkande 11 i motsvarande del och 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del medger att under budgetåret 1985/86 statsbidrag beviljas till jordbrukets rationalisering med sammanlagt högst 40 000 000 kr.,
- b) att riksdagen avslår motion 1984/85:3108,
- c) att riksdagen godkänner vad utskottet anfört i fråga om stöd till åtgärder för att rekonstruera särskilt skuldyngda jordbruksföretag,
- d) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med avslag på motionerna 1984/85:2168 yrkande 11 i motsvarande del och 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 90 000 000 kr.,

40. *beträffande prisstöd till jordbruket i norra Sverige*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:2168 yrkande 2, 1984/85:3089 yrkande 7, 1984/85:3090 yrkande 1, 1984/85:3094 yrkande 1, 1984/85:3098 yrkande 6, 1984/85:3099 yrkande 1 och 1984/85:3105 yrkande 2 till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 412 000 000 kr..

41. *beträffande propositionen i övrigt*

att riksdagen godkänner vad som i övrigt förordats i propositionen.

Stockholm den 21 maj 1985

På jordbruksutskottets vägnar

ANDERS DAHLGREN

Närvarande: andre vice talman Anders Dahlgren (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Margareta Winberg (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Johan Andersson (vpk), Åke Selberg (s) och Ulf Lönnqvist (s).

Reservationer

1. Allmänna utgångspunkter

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Kerstin Andersson (c) och John Andersson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "gemensam livsmedelspolitik" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del endast påpeka att det – som närmare utvecklas i centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas motioner – genom propositionen inte ges något samlat program för en livsmedelspolitik. De löst påhängda avsnitten om bl. a. industri- och handelsleden ger inte täckning för något tal om en samlad livsmedelspolitik.

2. Den globala livsmedelsförsörjningen (mom. 1)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "globala livsmedelsförsörjningen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att svält och livsmedelsbrist gör det omöjligt för flera hundra miljoner av våra medmänniskor att leva ett människovärdigt liv. Självklart skall vi på olika sätt medverka till att de hungrande folken själva får möjligheter att producera sin föda. Men vi kan inte under tiden passivt se på när människor svälter och därtill aktivt begränsa våra egna produktionsresurser. Vår solidaritet måste komma de människor till del som svälter nu. Ingenting tyder på att svältkatastroferna kommer att upphöra inom den tids- horisont för vilken vi nu formar jordbrukspolitiken.

3. Den globala livsmedelsförsörjningen (mom. 1 a)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Som bl. a." och slutar med "(yrkande 11 resp. 12)" bort ha följande lydelse:

Som bl. a. --- (= utskottet) --- bli aktuell. Utskottet vill i detta sammanhang härmed kort beröra frågan om sambandet mellan vårt livsmedelsöverskott och svälten i världen. Enigheten är stor om att Sverige skall hjälpa till vid katastrofer och att det svenska katastrofbiståndet, bl. a. i form av spannmål, bör öka. Däremot är det inte, såsom ibland framskyttat i debatten, någon långsiktig lösning på världens försörjningsproblem att Sverige planerar för permanenta spannmålsöverskott och exporterar till u-länderna. En sådan export från flera länder får ogynnsamma effekter på u-ländernas egen situation. Utskottet menar i stället att svenskt bistånd gör störst nytta om det inriktas på att skapa förutsättningar för en inhemsk livsmedelspro-

duktion och landsbygdsutveckling i de fattiga länderna. Annars finns stor risk att en sådan nödvändig utbyggnad av den egna jordbruksproduktionen uteblir och att svälten blir ett bestående inslag. U-ländernas försörjning kan långsiktigt bara avhjälpas om deras egen produktion av livsmedel ökar.

En helt annan sak är att det överskott som ändå på kort sikt uppkommer i svensk spannmålsproduktion på ett eller annat sätt bör komma de fattiga länderna till godo, t. ex. i form av en generös katastrofhjälp. Utskottet finner det således inte acceptabelt att svenskt vete ligger och ruttnar eller bränns upp medan flera hundra miljoner människor i u-länderna svälter. Vad här anförts innebär att utskottet delar den uppfattning som redovisas i motion 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) i förevarande avseende.

dels utskottets hemställan under 1 a bort ha följande lydelse:

1. beträffande *den globala livsmedelsförsörjningen*
 - a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 11,

4. Utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden (mom. 2 f)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

I anslutning härtill finner utskottet skäl understryka uttalandet i motion 3098 (fp) att Sverige har all anledning att bl. a. inom ramen för GATT verka för en internationell sanering av stödet till jordbruket. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 2 f bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden*
 - f) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 12,

5. Övergripande mål för livsmedelspolitiken (mom. 3 a)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "i jordbruksprisregleringen" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar i likhet med centerpartiet i partimotionen 3089 att den nu framlagda propositionen inte kan ge oss en samlad livsmedelspolitik och att den inte ens är ett steg på vägen mot ett samlat program för en sådan

politik. De löst påhängda avsnitten om kost och hälsa, livsmedlens kvalitet och industri- och handelsleden ger inte täckning för något tal om livsmedelspolitik.

Även som jordbrukspolitiskt dokument är propositionen tunn. Utskottet vill erinra om att jordbrukspolitiken, på samma sätt som den ingår som ett viktigt led i livsmedelspolitiken, har nära anknytningar till andra områden, t. ex. miljö-, regional-, bistånds-, skogs- och naturresurspolitiken. Genom att enbart se jordbruket som ett led i livsmedelskedjan förloras den helhets-syn, som är nödvändig för en riktig bedömning av jordbrukets roll i samhälls-ekonomi och i samhällssystemet i stort. Som framhålls i motion 3089 bör jordbruks- och livsmedelspolitiken ha till huvudsyfte och mål att i alla lägen med hög säkerhet trygga försörjningen av livsmedel och andra jordbruksbaserade varor. Politiken bör därutöver positivt bidra till den globala livsmedelsförsörjningen under beaktande av jordbrukets roll för bl. a. regional balans, sysselsättning, resurshushållning och samhällsekonomi samt av effekterna på bl. a. miljö, ekosystem och landskapsbild.

dels den del av utskottets yttrande som på s. 28 börjar med "Under hänvisning" och på s. 29 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet hemställer att riksdagen godkänner vad utskottet sålunda förordat i fråga om övergripande mål för livsmedelspolitiken.

dels utskottets hemställan under 3 a bort ha följande lydelse:

3. beträffande *övergripande mål för livsmedelspolitiken*

- a) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,

6. Övergripande mål för livsmedelspolitiken (mom. 3 b)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Inte heller" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

I sitt förord för enskilt ägda familjejordbruk har folkpartiet, som tidigare nämnts, i motion 3098 påpekat vikten av att prispolitiken inte utformas så att familjejordbruken missgynnas. Motionärerna anser det bl. a. angeläget att inte heller lantbrukskooperationen missgynnar familjejordbruken. Detta förekommer i praktiken inom fläskproduktionen genom pristillägg till storleverantörer av grisar, som samtidigt får rabatter som storkonsumenter av foder. Detta leder till en utomordentligt besvärlig konkurrenssituation för familjejordbruken. Till viss del kan prissättningen vara motiverad av kostnads-skillnader för foderleverantörer och slakterier, men av allt att döma är det inte hela förklaringen, anförs det i motionen.

Utskottet, som delar motionärernas uppfattning, föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

dels utskottets hemställan under 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *övergripande mål för livsmedelspolitiken*

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 7.

7. Livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter (mom. 4)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "sagda mål" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del framhålla att vårt lands livsmedelsförsörjning vid avspärning och krig endast kan tryggas om vi bevarar den brukningsvärda åkerarealen och därtill vidtar åtgärder för att avsevärt förbättra vår kristida försörjning av kvävegödselmedel, proteinfoder och andra insatsvaror, som nu importeras.

dels den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Det anförda" och slutar med "avsnitt förordas" bort utgå.

8. Livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter (mom. 4 a)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 30 börjar med "Utskottet vill" och på s. 31 slutar med "påpekande härom" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill --- (= utskottet) --- sistnämnda hänseende. I sammanhanget förtjänar dock påpekas att flera remissinstanser, bl. a. ÖB, ÖEF och vissa länsstyrelser, tar upp behovet av regional balans i livsmedelsproduktionen. Utskottet delar deras uppfattning av flera skäl. Dels är detta nödvändigt av beredskapsskäl, dels är det en fråga om livsmedlens kvalitet. Utskottet föreslår därför att regeringen omgående utreder frågan om en mer regional spridning av livsmedelsproduktionen samt med det snaraste återkommer till riksdagen med förslag. Härvid bör särskilt beaktas de norra delarna av vårt land. Vad här anförts innebär att utskottet ställer sig bakom motion 3093 (vpk) i motsvarande del (yrkande 2).

dels den del av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "Utskottet föreslår" och slutar med "av riksdagen" bort utgå.

dels utskottets hemställan under 4 a bort ha följande lydelse:

4. beträffande *livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter*

a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3093 yrkande 2,

9. Jordbruksproduktionens omfattning (mom. 5)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 32 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser för sin del att produktionsmålet för jordbruket, som framhålls i motion 3089 (c), bör utformas som delmål för olika produkter, varvid utgångspunkten bör vara den frestdida konsumtionen och behovet av fodermedel i landet, exportmöjligheterna, konsumenternas önskemål om varierat utbud, kostnaderna för överskott och produktionens värde ur beredskapsynpunkt. Vidare bör eftersträvas att den geografiska spridningen av produktionen blir god. För detta behövs bl. a. ett särskilt stöd till jordbruket i norra Sverige. Liksom hittills torde det bli nödvändigt att staten medverkar i en marknadsreglering. Statens medverkan bör även fortsättningsvis bl. a. avse regleringsverksamhet och avgiftsuppbörd. Detta ingick också i 1967 och 1977 års jordbrukspolitiska beslut.

För marknadsreglerande åtgärder bör som hittills få tas upp slaktdjursavgifter, förmalningsavgifter, fodermedelsavgifter och fettvaruavgifter etc.

Utskottet hemställer att riksdagen godkänner vad utskottet här förordat med anledning av regeringens förslag och motion 3089 (c) i motsvarande del. Motion 3098 (fp) synes inte påtala någon ytterligare riksdagens åtgärd, såvitt nu är i fråga.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *jordbruksproduktionens omfattning*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:3098 yrkande 1 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,

10. Animaliska produkter (mom. 6 a)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker en anpassning av mjölkproduktionen i huvudsaklig överensstämmelse med regeringens förslag.

I fråga om övriga animalieprodukter bör enligt utskottets mening eftersträvas att produktionen inom landet är så stor att konsumtionen fortlöpande kan tillgodoses med färsk livsmedel och därutöver täcka eventuella utfästelser i fråga om världssvälten. Denna volym bör betraktas som ur samhällets och konsumenternas synpunkt lämplig, eller, om man så vill, som samhälls-ekonomiskt motiverad. Därmed bör den också omfattas av jordbruksregleringen. Import som anses motiverad för att tillgodose konsumenternas önskemål om varierat utbud bör betraktas som utbytesexport. För att kunna möta säsongvariationer inom produktion och konsumtion beräknas i dag totalproduktionen behöva överstiga den årliga konsumtionen med:

för mjölk 160 Mkg

för svinkött 25–35 Mkg

för ägg 5 Mkg.

Vad här anförts innebär att utskottet i denna del ansluter sig till den i centerpartimotionen 3089 gjorda bedömningen.

dels utskottets hemställan under 6 a bort ha följande lydelse:

6. beträffande *animaliska produkter*

- a) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat.

11. Protein- och oljeväxter samt energigrödor (mom. 7 b)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "och 2607 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar --- (= utskottet) --- inhemska proteinproduktion. Av propositionen framgår att man från regeringens och berörda myndigheters sida har uppmärksammat problemet. Den 1 mars 1985 har sålunda införts övervakningslicens vid import av lupinfrö. Sverige har som nämnts inom ramen för GATT gjort ett åtagande om tullfrihet för lupinfrö. Enligt jordbruksministern bör utvecklingen få utvisa i vad mån överläggningar om sagda åtagande behöver initieras. Enligt utskottets mening vittnar detta ställningstagande om en allvarlig underskattning av det hot mot vår inhemska proteinproduktion som ifrågavarande import utgör. Utskottet vill för sin del förorda att man från svensk sida omgående påkallar överläggningar i ämnet. Vad utskottet här anför med anledning av motionerna 2007 (m) och 2607 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 7 b bort ha följande lydelse:

7. beträffande *protein- och oljeväxter samt energigrödor*

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:2007 och 1984/85:2607,

12. Socker och potatis (mom. 8)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 33 börjar med "Utskottet vill" och på s. 34 slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning av vad jordbruksministern anför framhålla att sockernäringsutredningens betänkande jämte remissyttranden får anses utgöra tillräcklig grund för förslag rörande den framtida sockerproduktionens önskvärda omfattning m. m. Enligt utskottets mening är det angeläget att förslag i ämnet snarast föreläggs riksdagen.

Det ankommer på regeringen att ta ställning i fråga om de utredningar i övrigt som aviseras under förevarande punkt.

Vad utskottet här anfört med anledning av förenämnda motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *socker och potatis*

att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:757, 1984/85:1401, 1984/85:1414, 1984/85:2577, 1984/85:2586 och 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Samhällets kostnadsansvar för överskottsarealen (mom. 10)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Utskottet anser" och på s. 37 slutar med "och 3093 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Utskottet noterar att regeringen i propositionen inte närmare preciserat vårt framtida behov av åkerareal utan endast redovisat uppgifter från livsmedelskommitténs experter som beräknat att den åkerareal som – med hänsyn tagen till skördevariationer – på sikt behövs för vår livsmedelsförsörjning uppgår till ca 2,6 miljoner ha. Detta förutsätter enligt samma källa att tillgången på kvävegödselmedel, bekämpningsmedel och proteinfoder i en kris

är tillräcklig. Analysen visar enligt i propositionen citerade uppgifter från livsmedelskommittén att behovet av åkerareal för vår egen livsmedelsförsörjning understiger den nu brukade arealen, som uppgår till drygt 2,9 miljoner ha. Även om det inte sägs klart ut är det dock tydligt att man från regeringens sida siktar mot en anpassning av åkerarealen i riktning mot den lägre siffran. Utskottet vill dock fästa uppmärksamheten på att frågan om åkerarealens storlek – som för övrigt även livsmedelskommittén framhållit – inte bör ses enbart från utgångspunkten av vår egen försörjning med livsmedel. Den rymmer sålunda flera ytterligare aspekter som bör vägas in i bilden, såsom alternativa användningsmöjligheter, restriktioner i fråga om användningen av handelsgödselmedel och växtskyddsmedel. I sammanhanget bör även framhållas de icke obetydliga fördelar för samhället i form av ett öppet odlingslandskap som den brukade åkerarealen erbjuder liksom även dess betydelse från sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt. Behovet att kunna bidra med livsmedelsbistånd i katastrofsituationer bör även beaktas. Areal kommer i ökad omfattning att behöva tas i anspråk för odling av energi- och industriråvaror. För sin del fäster utskottet stort avseende vid de allvarliga följdverkningar av samhällsekonomisk art som skulle uppstå vid en omfattande nedläggning av åkermark i vårt land. En sådan nedläggning skulle ofrånkomligt drabba redan svaga bygder, såsom de redan glesbefolkade delarna av södra Svealand och Götalands skogs- och mellanbygder. Under förutsättning att inga särskilda åtgärder sätts in för att hålla produktionen uppe i norra Sverige kommer självfallet större delar av åkermarken därstädes att slås ut först. Enligt 1977 års riktlinjer för jordbrukspolitiken bör våra naturliga resurser i fråga om jordbruksjord utnyttjas för jordbruksproduktion och den brukningsvärda åkerjorden skyddas från exploatering för andra ändamål. Mot bakgrund av vad i det föregående anförts finner utskottet inte skäl att ändra denna målsättning i samband med föreliggande livsmedelpolitiska beslut. Från samhällets sida bör således inte vidtas några särskilda åtgärder för att minska åkerarealen. Som bl. a. anförts i motion 3089 (c) torde praktiskt taget all åkerjord, som nu brukas, kunna betecknas som långsiktigt brukningsvärd.

En produktion på överskottsarealen bör tills vidare liksom hittills utgöras av spannmål.

Samhällsekonomiska skäl av avsevärd tyngd talar sålunda enligt utskottets mening för den nyss förordade inriktningen av produktionsmålsättningen i fråga om åkerarealen. Detta motiverar att samhället tar ett delansvar för överskottsarealens kostnader. Utskottet anser för sin del att samhällets andel bör vara 60 %, medan näringen svarar för 40 %, räknat vid normalskörd.

Vad här anförts innebär att utskottet med anledning av förslag i motionerna 3089 (c) och 3093 (vpk) i motsvarande delar förordar ett längre gående kostnadsansvar från samhällets sida än vad som föreslås i propositionen.

dels utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *samhällets kostnadsansvar för överskottsarealen* att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1984/85:3089 yrkande 1 i motsvarande del och 1984/85:3093 yrkande 3 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

14. Finansieringen av samhällets kostnader för överskottsarealen (mom. 11)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Margareta Winberg, Åke Selberg och Ulf Lönnqvist (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "I propositionen" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan för sin del biträda det i propositionen framlagda förslaget att en totalfinansiering av samhällets kostnader för överskottsarealen skall ske. Som jordbruksministern anför bör denna ske inom jordbrukssektorns ram. Frågan om den närmare finansieringen kommer som tidigare nämnts att behandlas i ett senare sammanhang. Med hänsyn härtill finner utskottet att de fyra partimotionerna 3089 (c), 3093 (vpk), 3098 (fp) och 3104 (m) inte bör föranleda någon åtgärd i nu berörda avseenden.

dels utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *finansieringen av samhällets kostnader för överskottsarealen* att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 1 i motsvarande del, 1984/85:3093 yrkande 3 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 3 och 1984/85:3104 yrkande 1 godkänner vad som förordats i propositionen,

15. Alternativ användning av åkerarealen (mom. 13)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 38 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "(dir. 1985:14)" bort ha följande lydelse:

Vad gäller --- (= utskottet) --- (dir. 1985:14). I detta sammanhang vill utskottet påminna om att etanolproduktion baserad på spannmål eller sockerbetor ger ett värdefullt proteinfoder, som skulle förbättra vår livsmedelsberedskap. Utskottet kan inte acceptera den försening som en parlamentarisk utredning innebär. Enligt utskottets mening finns tillräckligt underlag för ett principbeslut i dag. Målsättningen bör vara att en låginblandning av etanol i all motorbensin skall vara genomförd i början på 1990-talet. Med denna genomförandetid finns möjligheter att efter hand göra erforderliga anpassningar för att introduktionen skall ske så smidigt och effektivt som

möjligt. Försenas principbeslutet är risken stor att oljeindustrin binder upp sig i alternativa investeringar, vilket minskar etanolens konkurrenskraft. Ett optimalt utnyttjande av etanolens olika möjligheter kräver att berörda parter får besked om introduktion av etanol redan nu.

16. Konsumentmål (mom. 14 a)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "(yrkande 2 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 3089 (c) framförda uppfattningen att jordbruks- och livsmedelspolitiken bör ha till syfte och mål att tillgodose berättigade konsumentintressen i fråga om effektivitet i produktionen i samtliga led i livsmedelskedjan och hög kvalitet på produkterna så att konsumenterna kan få säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser. Däri innefattas också ett variationsrikt utbud som tillgodoser olika smakriktningar och önskemål i fråga om beredning. Livsmedelssubventioner gör det lättare att samtidigt uppnå inkomst- och konsumentmålen.

Utskottet vill erinra om att begreppet konsumentmålet inte har använts i dessa sammanhang tidigare. Det har sin motsvarighet i effektivitetsmålet inom jordbrukspolitiken, som här kan sägas ha utsträckts till att gälla hela livsmedelskedjan. Som framhölls redan i 1977 års jordbrukspolitiska beslut kan man med jordbrukspolitiska medel endast påverka den del av livsmedelskedjan som omfattas av jordbruksprisregleringen. Effektiviteten och behandlingen i industri- och handelsleden är av största betydelse för varornas pris och kvalitet, när de når konsumenterna. Utbudet av livsmedel skall ge konsumenterna goda möjligheter att förse sig med en varierad och ur näringssynpunkt väl avvägd kost.

Utskottet förordar således att konsumentmålet utformas på sätt som anges i motion 3089 (c).

dels utskottets hemställan under 14 a bort ha följande lydelse:

14. beträffande *konsumentmålet*

- a) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,

17. Inkomst målet (mom. 15)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 40 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "(yrkande 2 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill bestämt motsätta sig den formulering av inkomst målet som gjorts i propositionen och som bl. a. innebär att jordbrukarna skall tvingas acceptera en sämre inkomst- och standardutveckling än de grupper inkomstföljksamheten kopplats till. För egen del vill utskottet ansluta sig till de synpunkter på inkomst målet som läggs fram i motion 3089 (c) och som i det föregående utförligt redovisats.

Utskottet hemställer vad utskottet här förordat.

dels utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande inkomst mål för jordbruket

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 2 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat.

18. Inkomst fördelning inom jordbruket (mom. 16 b)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Regeringens av" och slutar med "föreliggande motion" bort ha följande lydelse:

Det nuvarande systemet för avbytarverksamhet innebär en möjlig ledighet för jordbrukare om cirka en dag per vecka. Enligt utskottets mening bör systemet successivt byggas ut att omfatta även semesterledighet på sätt som redovisas i motion 539. Utskottet anser i likhet med livsmedelskommittén att det bör ankomma på berörda parter i jordbruksöverläggningarna att ta upp frågan om stöd från samhället till en sådan utbyggnad. Det är angeläget att frågan om att bereda ifrågavarande jordbrukare möjlighet till en längre sammanhängande ledighet snarast får en tillfredsställande lösning. Det bör ankomma på regeringen att överväga vilka åtgärder som från samhällets sida kan vidtas för att bidra härtill.

Vad utskottet här anfört med anledning av motion 539 (c) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 16 b bort ha följande lydelse:

16. beträffande inkomst fördelning inom jordbruket

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:539,

19. Miljö- och resursmål (mom. 17 b)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Ej heller" och slutar med "utan bifall" bort ha följande lydelse:

I motion 3093 (vpk) påpekas att ytterligare åtgärder måste till om målet är att minimera användandet av kemiska medel i jordbruket samt att minska olika läckage från jordbruksmarken. Visserligen skall en satsning nu ske på forskning om alternativa odlingsmetoder, men resultat av denna satsning ligger långt fram i tiden.

Motionärerna anser därför att frågan om en minskning av användandet av kemiska medel och konstgödsel måste studeras närmare. I en sådan studie måste alla aspekter vägas in och så långt möjligt olika handlingsvägar preciseras för att uppnå högt ställda miljö- och resursmål. Det bör ankomma på regeringen att en sådan studie genomförs.

Utskottet ansluter sig till motionärernas synpunkter och föreslår att riksdagen i ett särskilt uttalande ställer sig bakom förenämnda utredningskrav.

dels utskottets hemställan under 17 b bort ha följande lydelse:

17. beträffande *miljö- och resursmål*

b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3093 yrkande 5,

20. Miljö- och resursmål (mom. 17 c)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med "Något ytterligare" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

I folkpartimotion 3098 framhålls jordbrukets betydelse för landskapsbild och miljö. Många som är verksamma inom jordbruk har också en genuin känsla för miljö- och naturvård. Men modernt jordbruk innebär också naturvårdsproblem i viktiga avseenden. Jordbrukslandskapet består av monokulturer. Genom ogräsbekämpning, dikning av våtmarker, borttagande av åkerholmar osv. försöker man undanröja olika ursprungliga naturinslag. Det sker i syfte att effektivisera jordbruket. Enligt motionen är emellertid de långsiktiga ekologiska följderna av detta inte klarlagda. Det finns inslag i dagens traditionella jordbruksdrift som innebär ett hot också mot jordbrukets långsiktiga effektivitet. Miljö- och naturvårdsaspekter måste ges en betydande vikt i den framtida jordbrukspolitik, framhålls det i motionen.

Utskottet vill för sin del understryka motionärernas uttalande.

dels utskottets hemställan uner 17 c bort ha följande lydelse:

17. beträffande *miljö- och resursmål*

- c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 10,

21. Behov av prisstöd (mom. 18 b)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening finns det starka skäl för att avgiftsbelägga importen av sådant viltkött av åsna, mulåsna, buffel m. fl. djurslag som omnämns i motionerna 1973 (m) och 2031 (c). Även livsmedelskommittén fann det som nämnts angeläget att pröva möjligheterna till en reglering av denna import. Utskottet föreslår att riksdagen uttalar sitt stöd för att man från Sveriges sida inom ramen för GATT snarast tar upp överläggningar i frågan i överensstämmelse med motionärernas förslag.

dels utskottets hemställan under 18 b bort ha följande lydelse:

18. beträffande *behov av prisstöd*

- b) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1984/85:1073 och 1984/85:2031,

22. Behov av prisstöd (mom. 18 d)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 44 som börjar med "Med nu" och slutar med "(yrkande 13)" bort ha följande lydelse:

Med nu --- (= utskottet) --- riksdagens sida. Däremot vill utskottet mot bakgrund av vad nyss nämnts ansluta sig till det i folkpartimotion 3098 framförda förslaget att ge en framtida utredning i uppdrag att undersöka möjligheterna att minska jordbruksregleringen (yrkande 13).

dels utskottets hemställan under 18 d bort ha följande lydelse:

18. beträffande *behov av prisstöd*

- d) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 13,

23. Val av prisregleringsled (mom. 19)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sver. Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Enligt utskottets" och på s. 47 slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet avvisar i likhet med motionärerna i motion 3089 (c) bestämt varje åtgärd som syftar till tvångsmässig uppdelning av företag i skilda juridiska enheter. Enligt utskottets mening vore det en allvarlig kränkning av den kooperativa företagsformen om de lantbrukskooperativa företagen skulle tvingas välja en annan företagsform, dvs. aktiebolag, för viss del av verksamheten. Enligt utskottets mening skulle det vara synnerligen olyckligt om ett uttalande från riksdagen skulle kunna tolkas som påtryckning eller hotelse för att tvinga fram en lösning i av regeringen angiven riktning. Som anförs i motion 3104 (m) strider en tvångsmässig företagsuppdelning mot vedertagna principer för svenskt företagande.

dels utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *val av prisregleringsled*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:3088 godkänner vad utskottet förordat,

24. Kompensationsmetod (mom. 20)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "resp. yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del föreslå att en återgång sker till den kompensationsmodell som tillämpades i samband med prisöverläggningarna under större delen av 1970-talet och fram t. o. m. år 1980. Denna modell innebar att en automatisk kostnadskompensation utgick för fördyringen av produktionsmedlen i jordbruket, mätt enligt s. k. PM-index, samt för den faktiska kostnadsutvecklingen inom berörd livsmedelsindustri. Eftersom produktionsmedlen svarar för den helt övervägande delen av jordbrukets totala kostnader är systemet med obundna överläggningar enligt utskottets uppfattning ägnat att skapa osäkerhet bland jordbrukarna, vilket bl. a. lägger hinder i vägen för en rationell planering av den framtida verksamheten.

dels utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *kompensationsmetod*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt med bifall till motionerna 1984/85:2168 yrkande 1, 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 2 och 1984/85:3104 yrkande 5 godkänner vad utskottet anfört,

25. Prisregleringens förhållande till nya produkter (mom. 21 c)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 47 som börjar med "Enligt centerpartiets" och slutar med "med avgift" bort ha följande lydelse:

Enligt centerpartiets --- (= utskottet) --- med avgift.

Utskottet har i denna fråga samma uppfattning som motionärerna. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 21 c bort ha följande lydelse:

21. beträffande *prisregleringens förhållande till nya produkter*

c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del,

26. Prisregleringens förhållande till nya produkter (mom. 21 d)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Det är" och på s. 48 slutar med "på marknaden" bort ha följande lydelse:

Det är --- (= utskottet) --- på marknaden. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vad som anförs i motion 3098 (fp) om vikten av att det finns utrymme för alternativa produkter i Sverige, både produkter som baseras på annan produktionsteknik inom jordbrukssektorn (alternativ odling, alternativ djuruppfödning osv.) och substitut till rena jordbruksprodukter (typ Vispädel). För att stärka konkurrensen och valfriheten borde jordbruksnämnden enligt utskottets mening ta bort den särskilda avgift som lagts på Vispädel för att minska dess konkurrenskraft i förhållande till grädde.

dels utskottets hemställan under 21 d bort ha följande lydelse:

21. beträffande *prisregleringens förhållande till nya produkter*

d) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 8,

27. Områdesindelningen för prisstödet (mom. 23 a)

Arne Andersson i Ljung (m), Margareta Winberg (s) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 50 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "föreslaget sätt" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund härav vill utskottet förorda att tidpunkten för ändringen av områdesindelningen förskjuts ett år och alltså inte genomförs förrän den 1 juli 1986. Detta skulle ge möjlighet att granska föreliggande förslag till områdesindelning, komplettera med de i kritiken framförda uteblivna beräkningsfaktorerna och använda den mest aktuella statistiken för beräkningsunderlaget. Regeringen skulle lämpligen kunna uppdra åt statens jordbruksnämnd att snarast företa en sådan omprövning. Eventuella förslag till riksdagen med anledning härav bör kunna tas upp i samband med nästkommande års budgetbehandling. Utskottet har inte något att invända mot att stöd till potatisodlingen tills vidare på i propositionen föreslaget sätt. Den föreslagna uppräkningsav Norrlandsstödet i övrigt skall enligt utskottets mening gälla oaktat att områdesförändringen uppskjuts ett år.

dels utskottets hemställan under 23 a bort ha följande lydelse:

23. beträffande områdesindelningen för prisstödet

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag och med anledning av motionerna 1984/85:1524 yrkande 2, 1984/85:2019, 1984/85:2582, 1984/85:2595, 1984/85:3091 yrkande 1, 1984/85:3098 yrkande 5 i motsvarande del, 1984/85:3099 yrkande 3, 1984/85:3101, 1984/85:3107 och 1984/85:3110 i motsvarande del godkänner vad utskottet förordat,

28. Årliga justeringar av prisstödet (mom. 24)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Margareta Winberg, Åke Selberg och Ulf Lönnqvist (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det naturligt att prisstödet i samband med sedvanlig budgetprövning årligen ses över mot bakgrund av kostnadsutveckling och andra inverkanse faktorer. Något riksdagsuttalande av det slag som förordas i motionerna anser sig utskottet inte böra förorda. Utskottet avstyrker i enlighet härmed motionerna 3089 (c), 3090 (c), 3091 (c, m), 3094 (vpk), 3098 (fp), 3099 (c), 3104 (m) och 3105 (m) i motsvarande delar.

dels utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande årliga justeringar av prisstödet

att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 6 i

motsvarande del, 1984/85:3090 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3091 yrkande 2, 1984/85:3094 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3098 yrkande 5 i motsvarande del, 1984/85:3099 yrkande 4, 1984/85:3104 yrkande 4, 1984/85:3105 yrkande 1 och 1984/85:3110 i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

29. Finansieringen av prisstödet (mom. 25)

Håkan Strömberg, Grethe Lundblad, Gunnar Olsson, Martin Segerstedt, Margareta Winberg, Åke Selberg och Ulf Lönnqvist (alla s) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "riksdagen godkänna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har för sin del inte någon erinran mot jordbruksministrernas uttalanden på denna punkt. Som framgår av propositionen avser regeringen att återkomma till frågan om finansieringen av det ökade prisstödet i propositionen om jordbruksprisregleringen. Partimotionerna 3089 (c), 3094 (vpk), 3104 (m) samt de enskilda motionerna 3090 (c) och 3105 (m) synes därför inte böra föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

dels utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande finansieringen av prisstödet

att riksdagen med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 6 i motsvarande del, 1984/85:3090 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3094 yrkande 2 i motsvarande del, 1984/85:3104 yrkande 3 och 1984/85:3105 yrkandena 2 och 3 godkänner vad som förordats i propositionen,

30. Ökade resurser till Röbbäcksdalen (mom. 27)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 3094 (vpk) hävdade uppfattningen att det behövs en utbyggd agrar forsknings- och försöksverksamhet på såväl byggnads-, mekaniserings- som växtodlingsområdet som tar sikte på de specifika förhållanden som råder inom norrländska jordbruk.

Med detta som bakgrund anser utskottet i likhet med motionärerna att ökade resurser måste tillföras lantbruksuniversitetets avdelning i Röbbäcksdalen i Umeå. Vilka resurser som behövs och hur detta skall ske bör bli föremål för en snabb översyn. Det bör som sägs i motionen ankomma på regeringen att ta initiativ i denna fråga.

dels utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *ökade resurser till Röbbäcksdalen*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3094 yrkande 5 i motsvarande del,

31. Allmänna synpunkter på produktionsanpassningen (mom. 31 e)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar med "Utskottet har" och på s. 57 slutar med "således avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har --- (= utskottet) --- att förorda. Däremot finner utskottet det i motion 3096 av Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (båda m) framlagda förslaget om avvecklingsersättning även till smågris- och slaktsvinsproducenter värt att pröva som ett led i den analys av olika möjligheter att styra animalieproduktionen som föreslås i motion 3089 (c). Som redovisas i proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. har frågan också aktualiserats av statens jordbruksnämnd och LRF.

Enligt utskottets mening bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet här anfört.

dels utskottets hemställan under 31 e bort ha följande lydelse:

31. beträffande *allmänna synpunkter på produktionsanpassningen*

e) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3096,

32. Investeringsförbudet inom animalieproduktionen (mom. 32 a)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Jens Eriksson (m) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "(vpk) yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar livsmedelskommitténs och flera motionärers uppfattning att något investeringsförbud inom animalieproduktionen inte längre behövs. Som bl. a. framhålls i partimotioner från moderata samlingspartiet och folkpartiet är effekterna av hittillsvarande ingrepp mycket osäkra. Den marginala effekt som förbudet haft står inte i rimlig proportion till de negativa effekter det fört med sig. Förbudet har också skapat mycken onödig byråkrati. Utskottet biträder i enlighet med det anförda såväl de förslag om generell upphävande av investeringsförbudet som lagts fram i motionerna 2168 och 3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkande 3 resp. 4 samt 3104 av Ulv

Adelsohn m. fl. (m) yrkande 6, liksom det förslag om upphävande av förbudet i Norrland som förts fram av Olle Östrand m. fl. (s) i motion 1416 yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 32 a bort ha följande lydelse:

32. beträffande *investeringsförbudet inom animalieproduktionen*
 a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag och motion 1984/85:3093 yrkande 6 samt med anledning av motionerna 1984/85:1416 yrkande 1, 1984/85:2168 yrkande 3, 1984/85:3098 yrkande 4 och 1984/85:3104 yrkande 6 godkänner vad utskottet förordat,

33. Industri- och handelsleden (mom. 34 a)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Likaså finner" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 3093 (c) finner näringsutskottet att det – även med de utredningar som regeringen nu aviserar – saknas en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan. Synpunkter motsvarande dem som näringsutskottet nu har redovisat får ett konkret uttryck i motion 2743 (c). Där uppmärksammas den centrala frågan om prisbildningen i livsmedelskedjans förädlings- och distributionsled. Denna betecknas som en fråga som, med tanke på att en så betydande del av det slutliga priset hos konsumenterna är hänförliga till dessa led, inte har behandlats tillräckligt ingående i livsmedelskommitténs arbete. Näringsutskottet delar motionärernas uppfattning. Prisbildningen borde i enlighet med vad de förordar bli föremål för ytterligare utredning. Näringsutskottet anser att det bör framgå av direktiven för de nya utredningar om industri- och handelsleden som regeringen aviserar att en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan är en av de centrala uppgifterna. Även prisbildningen inom insatsvaruledet bör studeras. Om en utredning kommer till stånd med den uppläggning som näringsutskottet här har förordat skulle också önskemålen i motion 645 (vpk) delvis bli tillgodosedda.

Jordbruksutskottet ansluter sig till näringsutskottets uppfattning och hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

dels utskottets hemställan under 34 a bort ha följande lydelse:

34. beträffande *industri- och handelsleden*
 a) att riksdagen i fråga om ytterligare utredningar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med bifall till motion 1984/85:2743 och med anledning av motion 1984/85:645 i motsvarande del anfört,

34. Industri- och handelsleden (mom. 34 a)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Likaså finner" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Trots att utredningsmaterialet från livsmedelskommittén är synnerligen omfattande har industri- och handelsleden – inkl. insatsvaruledet – enligt näringsutskottets mening inte uppmärksamats tillräckligt i utredningsarbetet. Särskilt anmärkningsvärt är detta med tanke på att dessa led, om mervärdeskatt inräknas, svarar för mer än 90 % av konsumenternas livsmedelsutgifter och att dessa led domineras av monopolföretag. Det framstår därför som nödvändigt med grundligare utredningar. Det är värdefullt att regeringen nu i propositionen aviserar att industri- och handelsleden skall utredas ytterligare. Ett primärt syfte bör därvid vara att ökad insyn och kontroll i monopolföretagen skall bli möjlig. Dessa utredningar borde, i enlighet med vad som förespråkas i motion 645 (vpk), omfatta också insatsvaruledet, dvs. de led som svarar för försörjningen med t. ex. gödselmedel, bekämpningsmedel och maskinell utrustning till jordbruket. Det nu sagda bör riksdagen genom ett särskilt uttalande ge regeringen till känna. Näringsutskottet tillstyrker alltså förslaget härom i motion 645 (vpk). Det som näringsutskottet här har sagt om vikten av bättre utredningsunderlag ligger också i linje med vad som sägs i motion 2743 (c) med avseende på prisbildningen i livsmedelskedjan och med det som allmänt anförs i motion 3093 (c) om en utredning som kunde ta ett samlat grepp om hela livsmedelskedjan.

Jordbruksutskottet, som delar näringsutskottets uppfattning, anser således att riksdagen genom ett särskilt uttalande bör ge det nu sagda regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 34 a bort ha följande lydelse:

34. beträffande *industri- och handelsleden*

- a) att riksdagen i fråga om ytterligare utredningar som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med bifall till motion 1984/85:645 i motsvarande del och med anledning av motion 1984/85:2743 anför,

35. Industri- och handelsleden (mom. 34 c)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Vidare anser" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Lantbrukskooperationen spelar en positiv roll i samhället och den har stor

betydelse för uppnåendet av de jordbrukspolitiska målen. Den beskrivning av lantbrukskooperationens möjligheter att missbruka sin dominerande ställning inom vissa led av livsmedelskedjan som finns i motionerna får inte läggas till grund för kritik och åtgärder så länge något missbruk inte förekommer.

Det finns enligt näringsutskottets mening med hänsyn till det nu sagda inget skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av det som i motionerna 1509 (fp), 3098 (fp) och 645 (vpk) sägs om lantbrukskooperationen och om ökad insyn och kontroll i monopolföretag inom livsmedelskedjan. Utskottet vill i detta sammanhang ytterligare anföra att påtryckningar syftande till en uppdelning av lantbrukskooperativa företag i skilda juridiska personer enligt utskottets mening inte bör förekomma. Detta skulle innebära en allvarlig diskriminering av den kooperativa företagsformen.

dels utskottets hemställan under 34 c bort ha följande lydelse:

34. *beträffande industri- och handelsleden*

c) att riksdagen i fråga om lantbrukskooperationen m. m. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med avslag på motionerna 1984/85:645 i motsvarande del, 1984/85:1509 och 1984/85:3098 yrkande 9 i motsvarande del anför,

36. *Industri- och handelsleden (mom. 34 c)*

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Vidare anser" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar den uppfattning som näringsfrihetsombudsmanen (NO) har gett uttryck för och som redovisas i motionerna 1509 (fp) och 3098 (fp). Risker för skadliga konkurrensbegränsningar genom lantbrukskooperationens dominerande ställning inom livsmedelssektorn måste på olika sätt uppmärksammas. Utskottet vill understryka vikten av att NO och SPK gör sådana insatser att de monopolliknande förhållandena inom jordbrukets förädlingsled så långt möjligt begränsas. Marknadsdomstolen konstaterade år 1982 att den lantbrukskooperativa slakteriorganisationens dominerande ställning medförde skadlig verkan, varefter en förhandlingslösning nåddes. Motsvarande uppmärksamhet bör enligt utskottets uppfattning riktas även mot andra delar av livsmedelsmarknaden.

Näringsutskottet vill också understryka det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt. Som också framhålls i propositionen måste lantbrukskooperationen i konkurrens hänseende bedömas enligt samma normer som enligt konkurrenslagen gäller för näringslivet i övrigt.

Det som nu sagts anser näringsutskottet att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening. Därigenom skulle önskemålen i motionerna 1509 (fp) och 3098 (fp) bli tillgodosedda.

Jordbruksutskottet biträder näringsutskottets förslag.

dels utskottets hemställan under 34 c bort ha följande lydelse:

34. beträffande *industri- och handelsleden*

c) att riksdagen i fråga om lantbrukskooperationen m. m. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med bifall till motionerna 1984/85:1509 och 1984/85:3098 yrkande 9 i motsvarande del och med anledning av motion 1984/85:645 i motsvarande del anfört,

37. Industri- och handelsleden (mom 34 c)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 64 börjar med "Vidare anser" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Industri- och handelsleden domineras av monopolföretag och kännetecknas av stark koncentration. En del ägs av lantbrukskooperationen. Näringsutskottet instämmer i det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning. Detta gäller naturligtvis i lika mån andra monopolföretag som är verksamma inom livsmedelssektorn alltifrån insatsvaruledet till livsmedelsdetaljhandeln. Ökad insyn och kontroll i dessa företag i enlighet med vad som förordas i motion 645 (vpk) bör enligt näringsutskottets mening ske. Som har föreslagits i det föregående kan detta ske genom den där förordade konsumentdelegationen. Väsenligt är emellertid också att de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna mera aktivt än nu uppmärksammar förhållandena inom de nu nämnda företagen och vidtar åtgärder för att monopolförhållandena inte skall missbrukas. Det som utskottet här har anfört ligger också i linje med det som sägs om lantbrukskooperationen i motionerna 1509 (fp) och 3098 (fp).

Jordbruksutskottet ansluter sig till vad näringsutskottet anfört.

dels utskottets hemställan under 34 c bort ha följande lydelse:

34. beträffande *industri- och handelsleden*

c) att riksdagen i fråga om lantbrukskooperationen m. m. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1984/85:645 i motsvarande del, 1984/85:1509 och 1984/85:3098 yrkande 9 i motsvarande del anfört,

38. Industri- och handelsleden (mom. 34 e)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Jordbruksutskottet föreslår" och slutar med "motion 3098 (fp)" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till jordbruksnäringens särställning, med ett starkt skydd mot importkonkurrens, är det nödvändigt att statsmakterna bevakar konsumenternas intresse av rimliga priser. Detta bör ske bl. a. genom krav på jordbruket och mellanleden att successivt öka effektiviteten i produktionen. Det finns, som framhålls i motion 3098 (fp), starkt oroande tendenser till koncentration inom livsmedelskedjans förädlings- och handelsled. Det är mot denna bakgrund värdefullt att regeringen aviserar fortsatta utredningar om bl. a. struktur- och ägarförhållandena inom dessa led. Det är angeläget att dessa utredningar kommer till stånd med det snaraste. I enlighet med vad som föreslås i motionerna bör riksdagen genom ett särskilt uttalande markera den vikt som riksdagen lägger vid att konkurrensen är effektiv i livsmedelskedjans förädlings- och handelsled.

dels utskottets hemställan under 34 e bort ha följande lydelse:

34. beträffande *industri- och handelsleden*

- e) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3098 yrkande 9 i återstående del,

39. Konsumentinflytande (mom. 36)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "i sammanhanget" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ingen erinran mot att konsumentdelegationens ställning och arbetsformer ses över. Utskottet erinrar om att delegationen inrättats genom beslut av riksdagen år 1962 och att det därvid underströks att delegationen skulle vara knuten till jordbruksnämnden och ha en rådgivande funktion. Riksdagen har inte tagit något beslut som innebär ändring härvidlag. Parter vid överläggningarna skall självfallet vara staten och jordbruket. I sin rådgivande funktion har konsumentdelegationen en viktig roll vare sig staten företräds av jordbruksnämnden eller av särskilda delegerade. Utskottet anser det angeläget att de statsrättsliga aspekterna grundligt övervägs vid den förestående översynen så att statsrättsligt korrekta former iakttas. Vad utskottet här anfört med anledning av föreliggande motioner från centerpartiet i ämnet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *konsumentinflytande*

att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del och 1984/85:3106 samt med avslag på motion 1984/85:645 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

40. Konsumentinflytande (mom. 36)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "i sammanhanget" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner --- (= utskottet) --- i frågan. I detta sammanhang vill utskottet nämna om att den ytterligare utredning om industri- och handelsleden som tidigare berörts bl. a. skulle syfta till att konsumenterna skall få ökad insyn i de monopolföretag som nu dominerar väsentliga delar av dessa led. Om dessutom en konsumentdelegation blev knuten till statens pris- och kartellnämnd, med en förhandlingsfunktion i enlighet med förslaget i motion 645 (vpk), samt prisstopp, prisövervakning och priskontroll i ökad utsträckning kom till användning skulle konsumenterna verkligen få ett ökat inflytande över matpriserna. Utskottet finner att förslagen i detta syfte i motion 645 (vpk) bör genomföras med det snaraste.

dels utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *konsumentinflytande*

att riksdagen med anledning av motion 1984/85:645 i motsvarande del samt med avslag på motionerna 1984/85:3089 yrkande 3 i motsvarande del och 1984/85:3106 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

41. Försörjningen med kvävegödselmedel (mom. 37)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att:

dels den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "svenska ammoniakförsörjningen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det från beredskapsynpunkt bästa alternativet är att en tillräcklig inhemsk produktion av ammoniak finns redan under normala förhållanden. Utskottet vill kraftigt understryka betydelsen av att frågan snarast får en ändamålsenlig lösning.

Vad utskottet här anfört med anledning av regeringens förslag och den moderata kommittémotionen 2304 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (yrkande 1) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *försörjningen med kvävegödselmedel*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:2304 yrkande 1,

42. Arbetskraft, maskiner och energi m. m. (mom. 38 c)

Andre vice talman Anders Dahlgren (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c) och Jens Eriksson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet har ej" och slutar med "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

I motion 3092 av Jens Eriksson m. fl. (m) redovisas vägande skäl för att fisket skall ingå i beredningsplaneringen på samma sätt som jordbruket.

Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels utskottets hemställan under 38 c bort ha följande lydelse:

38. beträffande *arbetskraft, maskiner och energi m. m.*

c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1984/85:3092 yrkande 1,

43. Jordbrukets rationalisering m. m. (mom. 39 c)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Jens Eriksson (m) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 42 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "hithörande frågor",

dels den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar med "Översynen av" och på s. 56 slutar med "till anslagsfrågan",

dels utskottets hemställan under 39 c bort utgå.

44. Jordbrukets rationalisering m. m. (mom. 39 c motiveringen)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 55 börjar med "Översynen av" och på s. 56 slutar med "för ändamålet" bort ha följande lydelse:

Översynen av --- (= utskottet) --- skuldsatta jordbruksföretag. I många fall har samhället ett borgensansvar för hårt skuldsatta jordbrukare. I nuvarande läge för jordbruket och i de fall där det finns förutsättning för rekonstruktion av den pågående driften bör samhället tillämpa ett generöst ackordsförfarande för jordbruk som hotas av konkurs.

Under den tid som de hårt skuldsattas problem utreds av lantbruksstyrelsen och innan en låneform konstruerats som innebär en lägre ränte- och amorteringskostnad under de första svåra åren, måste åtgärder vidtas för att minska räntebelastningen särskilt för yngre och nystartade jordbrukare. Bl. a. bör de medel som i detta sammanhang anslås kunna utnyttjas för en förlängning av räntestödet. För nästa budgetår beräknar utskottet att sammanlagt 40 milj. kr. bör anvisas för ändamålet.

45. Jordbrukets rationalisering, m. m. (mom. 39 d)

under förutsättning av bifall till reservation 43

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "90 milj. kr." bort utgå,

dels utskottets hemställan under 39 d bort ha följande lydelse:

39. beträffande *jordbrukets rationalisering, m. m.*

d) att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1984/85:2168 yrkande 11 i motsvarande del och 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.,

46. Jordbrukets rationalisering, m. m. (mom. 39 d)

under förutsättning av bifall till reservation 43

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Utskottet har inte" och på s. 70 slutar med "90 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion 2168 (fp) att förevarande bidragsanslag för nästa budgetår bör kunna minska med 5 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. I övrigt har utskottet inte något att invända mot de i propositionen gjorda beräkningarna såvitt anser bidragsverksamheten. Förslaget i motion 3094 (vpk) om en uppräknig av anslaget med 10 milj. kr. avstyrks alltså. Det bör --- (= utskottet) --- Västerbottens län.

dels utskottets hemställan under 39 d bort ha följande lydelse:

39. beträffande *jordbrukets rationalisering, m. m.*

d) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:2168 yrkande 11 i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 45 000 000 kr.,

47. Jordbrukets rationalisering, m. m. (mom. 39 d)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 69 börjar med "Utskottet har inte" och på s. 70 slutar med "90 milj. kr." bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion 3094 (vpk) att anslag till investeringar räknas upp med 10 milj. kr. utöver regeringens nivå. I övrigt har utskottet inte något att invända mot de i propositionen gjorda beräkningarna, såvitt avser den hittillsvarande bidragsverksamheten. Förslaget i motion 2168 (fp) att minska anslaget med 5 milj. kr. avstyrks alltså. Det bör --- (= utskottet) --- Västerbottens län.

Utskottet har --- (= utskottet) --- detta anslag. Utskottet hemställer att riksdagen godkänner utskottets förslag och således beslutar att anslaget för nästa budgetår förs upp med 100 milj. kr.

dels utskottets hemställan under 39 d bort ha följande lydelse:

39. beträffande *jordbrukets rationalisering, m. m.*

d) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1984/85:3094 yrkande 3 i motsvarande del samt med avslag på motion 1984/85:2168 yrkande 11 i motsvarande del till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.,

48. Prisstöd till jordbruket i norra Sverige (mom. 40)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Jens Eriksson (m) och Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "situation beaktas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har --- (= utskottet) --- regeringens förslag. Utskottet finner för sin del skäligt att Norrlandsstödet justeras upp med sammanlagt 50 milj. kr., eller 28 milj. kr. mer än vad som föreslås i propositionen.

dels den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående föreslagit att utöver förenämnda belopp sammanlagt 28 milj. kr. skall anslås för uppräknig av prisstödet för nästa budgetår. För sin del räknar utskottet sålunda medelsbehovet under detta anslag till 380 milj. kr. för nästa budgetår.

dels utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *prisstöd till jordbruket i norra Sverige*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:2168 yrkande 2, 1984/85:3089 yrkande 7, 1984/85:3090 yrkande 1, 1984/85:3094 yrkande 1, 1984/85:3098 yrkande 6, 1984/85:3099 yrkande 1 och 1984/85:3105 yrkande 2 till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* anvisar ett förslagsanslag av 380 000 000 kr.,

49. Prisstöd till jordbruket i norra Sverige (mom. 40)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 52 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "situation beaktas" bort ha följande lydelse:

Utskottet har --- (= utskottet) --- regeringens förslag. Utskottet finner för sin del skäligt att ytterligare 80 milj. kr. anvisas för ändamålet.

dels den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående föreslagit att utöver förenämnda belopp sammanlagt 80 milj. kr. skall anslås för uppräknig av prisstödet för nästa budgetår. För sin del räknar utskottet sålunda medelsbehovet under detta anslag till 432 milj. kr. för nästa budgetår.

dels utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *prisstöd till jordbruket i norra Sverige*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1984/85:2168 yrkande 2, 1984/85:3089 yrkande 7, 1984/85:3090 yrkande 1, 1984/85:3094 yrkande 1, 1984/85:3098 yrkande 6, 1984/85:3099 yrkande 1 och 1984/85:3105 yrkande 2 till *Prisstöd till jordbruket i norra Sverige* anvisar ett förslagsanslag av 432 000 000 kr.,

Särskilda yttranden

1. Synpunkter på förslaget om en samlad livsmedelspolitik

John Andersson (vpk) anför:

Allmänt om livsmedelspolitiken

Regeringens proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken sägs vara ett förslag till riktlinjer för en samlad livsmedelspolitik. I vår partimotion (1984/85:3093) till nu aktuell proposition anförde vi att vi hade svårt att dra en sådan slutsats, en värdering som delas av flera remissinstanser.

Detta var också utgångspunkten för vår kritik av såväl livsmedelskommitténs betänkande som den framlagda propositionen. Vi menade att bägge dessa var en besvikelse för såväl näringen som för konsumenterna. Vi saknade förslag om hur matpriserna skulle hållas nere eller hur kvaliteten på maten kan förbättras. Vi kritiserade också vad som sades vara ett samlat grepp om livsmedelspolitiken där en fixering skett vid överskottet i jordbruksproduktionen.

Vår motion anvisade andra vägar än vad som föreslogs i propositionen. Vi förordade därför en övergång till jordbruks- och livsmedelsproduktionen i ekonomisk, biologisk och regional balans där en allt större inriktning på förbättrad matkvalitet förverkligas. Det finns knappast något bättre tillfälle till en omläggning än när man har ett tryckande överskott.

Vi såg det som ett angeläget mål att – i det längre perspektivet – eftersträva samstämmighet mellan de skilda krav som på senare år alltmer gjort sig gällande i den jordbrukspolitiska diskussionen: de ekologiska och miljömässiga kraven, överskottsproblemen, bevarandet av familj jordbruken, en större social rättvisa mellan olika jordbrukarkategorier samt en hälsomässigt sund inriktning av produktion och konsumtionsvanor. Även med avseende på de hälsopolitiska målen ter sig en samstämmighet naturlig mellan konsumentintresset av att få sunda och näringsriktiga livsmedel och det sociala intresset av att inte gynna långtgående stordrift, hård exploatering och långt driven kemikalieanvändning. Den långsiktiga inriktning som vi förespråkar har givetvis också en väsentlig regionalpolitisk sida.

I vår långsiktiga inriktning av livsmedelspolitiken ingick också att den orättvisa matskatten skulle avvecklas. Vpk förordar därför att momsen på mat slopas i tre etapper. De två första genom kraftiga ökningar av livsmedelssubventionerna och tredje steget genom att hela matmomsen slopas. Som ett första led föreslog vi därför en ökning av livsmedelssubventionerna för nästa budgetår med 3 miljarder kronor.

För en sådan omläggning av jordbruks- och livsmedelspolitiken ansåg vi att staten skulle ha huvudansvaret, då den är att betrakta som en samhällsangelägenhet. Av detta följde att vi ansåg att samhällets andel av överskottsarealens kostnader skulle vara 60 %, medan näringen skulle svara för 40 %.

Utskottsbehandlingen

Vid utskottets behandling av propositionen och motionerna fick vi bl. a. stöd för vårt yrkande om fördelningstal mellan samhälle och näring. Där- emot fick andra viktiga yrkanden i våra motioner inte stöd. Detta faktum och även att regeringen riskerade ett voteringsnederlag i fördelningsfrågan resulterade i förhandlingar mellan vpk och regeringspartiet. Resultatet blev en överenskommelse om fördelningstalet. Vidare att det särskilda prisstödet till norra Sverige uppräknades med 60 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit samt att 40 milj. kr. anslås för stöd till skuldsatta jordbrukare.

Denna överenskommelse får till följd att vi inte fullföljer våra yrkanden i motionerna vad avser dessa punkter.

Den önskvärda och nödvändiga omläggningen av jordbruks- och livsmedelspolitiken med minskat överskott, bevarad åkerareal, minskad kemikalieanvändning, slopad matmoms, bättre och billigare mat synes inte nu bli verklighet. Givetvis återkommer vi med våra krav om åtgärder för en helt ny jordbruks- och livsmedelspolitik.

Kompensationsmetod

Vid förra riksmötet beslöt riksdagen att en ordning med obundna överläggningar skulle prövas för den prisregleringsperiod som började den 1 juli 1984. I jordbruksutskottets betänkande (JoU 1983/84:20) sades bl. a.: "Självfallet får inte detta tolkas så att jordbruket inte skall få någon kompensation för ökade kostnader."

Nu har vi två års erfarenhet av obundna förhandlingar. Förra året förhandlade näringen med en kommission direkt underställd regeringen och då uppstod inga problem. Vid årets överläggningar förhandlade näringen med jordbruksnämnden och dess konsumentdelegation. Nu nåddes ingen överenskommelse.

I anledning av detta vill jag göra följande markering. När jag nu accepterar ett kompensationsssystem med obundna förhandlingar så utgår jag ifrån vad som beslutades i enlighet med jordbruksutskottets betänkande 1983/84:20. Skulle det visa sig att jordbruket inte fortsättningsvis kommer att erhålla kompensation för ökade kostnader kommer jag givetvis att ompröva mitt ställningstagande. Jag kommer vidare att överväga om inte direkta förhandlingar mellan näringen och regeringen bör genomföras eftersom jordbruksnämndens och konsumentdelegationens nuvarande roll och befogenheter är mycket oklara.

2. Familj jordbruket (mom. 3)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anför:

Vi noterar med tillfredsställelse att utskottet i sin helhet numera stöder en

satsning på familj jordbruket. Vi utgår från att man nu också är beredd att medverka till ekonomiska och andra åtgärder som gör en sådan inriktning av jordbrukspolitiken möjlig. I detta sammanhang måste särskilt betonas vikten av att motverka en fortsatt övergång till stordrift och industrialisering av jordbruksproduktionen. Följaktligen måste styrmedel finnas som skapar förutsättningar för en integrerad produktion inom familj jordbruket.

3. Samhällets kostnadsansvar för överskottsarealen (mom. 10)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anför:

Vid årets början väcktes ett antal centermotioner, 533, 633, 880, 924, 1072, 1079, 1394, 1524 yrkande 1, 1527, 2010, 2025, 2028, 2240, 2699, 2745 och 2748, i vilka det yrkas att all brukningsvärd åkermark utnyttjas för jordbruksproduktion. Vid bifall till det som anförs i reservation 10 får kraven i nämnda motioner anses tillgodosedda.

4. Jordbruksprisregleringen (mom. 18)

Andre vice talman Anders Dahlgren och Kerstin Andersson (båda c) anför:

Vi har inget att invända mot vad utskottet anför om att tillvarata möjligheterna till förenkling av jordbruksprisregleringen. Emellertid vill vi särskilt fästa uppmärksamheten på att den rådande världsmarknadssituationen på livsmedel och det högre kostnadsläget i Sverige, särskilt då de höjda räntekostnaderna, innebär att behovet av stöd från samhället ingalunda minskat. Förenkling av jordbruksprisregleringen måste ses i detta sammanhang och får ej leda till försämrade förhållanden för svenskt jordbruk.

5. Arealanpassad animalieproduktion (mom. 32 d)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anför:

I motion 3095 begär motionärerna att kommande anvisningar om miljöskydd vid djurhållning vid ny-, till- och ombyggnad skall baseras på en arealanpassad animalieproduktion.

Vi anser att de i motionen framförda synpunkterna förtjänar att uppmärksammas. Det är inte minst ur miljösynpunkt angeläget att tillräckligt arealunderlag finns för spridning av gödsel.

Den i proposition 1984/85:127 om program mot luftföroreningar och försurning aviserade översynen av gällande anvisningar bör ske snarast så att nya anvisningar kan tillämpas vid den tidpunkt investeringsförbudet inom animalieproduktionen upphör.

Näringsutskottets yttrande

1984/85:10 y

om livsmedelsindustri och livsmedelshandel (prop. 1984/85:166 delvis)

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken jämte motioner med anledning härav, allt såvitt avser frågor om industri- och handelsleden.

Regeringen har genom propositionen bl. a. berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som där (s. 69 f.) anförs om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan. Näringsutskottet kommenterar i det följande propositionen i denna del och därjämte synpunkter i fyra av de motioner som har väckts med anledning av propositionen och i en till jordbruksutskottet hänvisad motion från allmänna motionstiden. Dessa fem motioner redovisas i det följande.

Fem motioner från allmänna motionstiden, vilka rör frågor om livsmedelsindustrin, har tidigare hänvisats till näringsutskottet. Näringsutskottet behandlar i detta sammanhang även dessa motioner, som också redovisas i det följande, och överlämnar dem, under förutsättning av jordbruksutskottets medgivande, till jordbruksutskottet med detta yttrande.

Propositionen

Livsmedelssektorn fungerar i vårt samhälle inte på ett i alla avseenden tillfredsställande sätt, sägs det i propositionen. Den starka koncentrationen i förädlings- och handelsleden anses bidra till detta. Denna koncentration medför risker för konkurrensbegränsningar, ökar sårbarheten och förvärrar den regionala obalansen.

Konsumentpriset på livsmedel beror på effektiviteten i alla leden, anförs det vidare. En åtgärd som sänker kostnaderna i ett led i livsmedelskedjan kan motverkas av otillräcklig konkurrens eller överkapacitet i ett annat led. Detta nämns som ett av flera samband som gör att livsmedelskedjan måste ses som en helhet. Regeringen har därför i propositionen velat samordna samhällets syn på produktionen och distributionen av livsmedel och de samhälleliga åtgärder som berör livsmedelssektorn i en gemensam livsmedelspolitik.

Målet för denna livsmedelspolitik formuleras på följande sätt:

Ett huvudmål för livsmedelspolitiken bör således vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärning och krig -- --. Som likställda delmål under det nyss angivna huvudmålet bör vidare gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och

att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Verksamheten i livsmedelskedjans alla led bör bedrivas så effektivt och rationellt som möjligt samtidigt som andra viktiga samhällseliga krav beaktas

Det livsmedelspolitiska synsätt som föreslås innebär att de traditionella jordbrukspolitiska medlen får samverka med samhällets insatser i förhållande till industri- och handelsleden, med konsumentpolitik i övrigt samt med beredningsplanering och andra åtgärder till en samlad livsmedelspolitik.

I propositionen redovisas (s. 24 f.) uppgifter om saluvärde, sysselsättning och struktur inom industri- och handelsleden.

Livsmedelsindustrin sysselsatte år 1982 ca 70 000 personer, motsvarande ca 9 % av antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin. Saluvärdet på livsmedelsindustrins produktion (exkl. spritdrycks- och tobaksindustri) var 51 miljarder kronor och förädlingsvärdet 15 miljarder kronor.

En stark koncentration till färre och större anläggningar har varit utmärkande för utvecklingen under efterkrigstiden. Också i fråga om ägandet har utvecklingen präglats av en fortgående koncentration. Ett fåtal stora ägargrupper dominerar. Lantbrukskooperationen är störst och svarar för 45 % av livsmedelsindustrins totala produktion. Den privata svenskägda industrin har en andel av ca 31 %, konsumentkooperationen ca 12 %, de utlandsägda företagen ca 7 % och staten ca 6 %.

Beträffande *handelsledet* framhålls bl. a. att drygt 75 % av partihandeln med dagligvaror förmedlas via de tre stora handelsblocken KF, ICA och DAGAB. Blockens andel har därmed ökat betydligt – år 1973 var den 52 %. Inom detaljhandeln har butiksstrukturen förändrats kraftigt i riktning mot ökad stordrift. År 1950 fanns närmare 30 000 butiker inom dagligvaruområdet. År 1982 var motsvarande siffra knappt 9 000.

Uppgifter redovisas om industri- resp. handelsledets andelar av livsmedelsutgifterna. År 1983 var dessa andelar 17 % resp. 24 %. Andelarna var ungefär desamma för sådana livsmedel som i råvaruledet omfattades av jordbruksprisregleringen och för övriga livsmedel. Den allmänna bilden är, påpekas det, att jordbrukets andel av matkronan sjunker.

Den starka koncentrationen av ägandet såväl inom livsmedelsindustrin som inom distribution och handel uppmärksammas i propositionen. Behovet av en väl fungerande konkurrens understryks. Även koncentrationen av tillverkningen till större och färre produktionsenheter och utvecklingen mot stordrift också när det gäller distributionscentraler och butiker påtalas. Vidare betonas att det för att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel till rimliga priser är viktigt att tillverkningen och distributionen fungerar effektivt.

Eftersom industri- och handelsleden spelar en viktig och ökande roll inom livsmedelskedjan i fråga om sysselsättning och värde liksom med avseende på de slutliga konsumentpriserna på livsmedel finns det enligt propositionen anledning att i ökad utsträckning uppmärksamma dessa led. Det framhålls

som angeläget att det statistiska underlaget förbättras och att forskning rörande livsmedelsindustrins och handelns förhållanden prioriteras. I propositionen aviseras vidare att en översyn av de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift skall genomföras i anslutning till en planerad samlad utvärdering av livsmedlens kvalitet. Dessutom meddelas att en utredning kommer att tillsättas med uppgift att ytterligare belysa förhållandena inom industri- och handelsleden. Särskilt skall härvid studeras vilka effekter den starka ägarkoncentrationen har för konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan.

Motioner

Motioner med anledning av propositionen

Av de motioner som har väckts med anledning av propositionen är det fyra som näringsutskottet kommenterar.

I motion 1984/85:3098 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs, såvitt här är i fråga, (9) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående vikten av konkurrens i förädlingsledet.

De övriga tre motionerna är:

1984/85:3089 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c),

1984/85:3093 av Lars Werner m. fl. (vpk) och

1984/85:3104 av Ulf Adelsohn m. fl. (m).

Motioner från allmänna motionstiden

Den till jordbruksutskottet hänvisade motion från allmänna motionstiden som behandlas här är

1984/85:1509 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari – med motivering i motion 1984/85:1505 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående konkurrensbegränsning inom jordbrukets förädlingsled.

De motioner från allmänna motionstiden som har hänvisats till näringsutskottet och med detta yttrande överlämnas till jordbruksutskottet är följande:

1984/85:645 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare utredning om industri- och handelsledet för jordbruks- och livsmedelspolitikens område.

1984/85:1101 av Sten Svensson (m) och Sven Eric Lorentzon (m), vari – med motivering i motion 1984/85:1090 – hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anhåller om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten av livsmedel,

1984/85:1502 av Ingemar Hallenius m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklingsarbete för livsmedelsindustrin i Skaraborgs län.

1984/85:2700 av Eric Jönsson m. fl. (s), såvitt avser hemställan (2) att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om livsmedelsindustrin i Skåne,

1984/85:2743 av Karin Israelsson (c), och Pär Granstedt (c), vari – med motivering i motion 1984/85:2742 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen i uppdrag att komplettera LMK [1983 års livsmedelskommitté] med en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan.

Översikt av motionernas innehåll

I moderata samlingspartiets partimotion 1984/85:3104 uppmärksammas möjligheterna och anges förutsättningarna för en ökad avsättning av livsmedel på export. I folkpartiets partimotion 1984/85:3098 behandlas koncentrationstendenserna i livsmedelskedjans industri- och handelsled. Motionärerna understryker vikten av att den utredning i ämnet som aviseras i propositionen kommer till stånd snarast. Med anledning av samma utredningsplaner sägs i centerpartiets partimotion 1984/85:3089 att man saknar en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan. Koncentrationstendenserna uppmärksammas också i vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1984/85:3093. Motionärerna utvecklar emellertid inte sina synpunkter där utan hänvisar till sin motion i ämnet från den allmänna motionstiden. Denna motion, 1984/85:645, utmynnar i krav på ytterligare utredning av industri- och handelsleden alltifrån insatsvaruledet till livsmedelshandeln. Vidare föreslås ett ökat konsumentinflytande över matpengarna. Ytterligare utredningar krävs också i motion 1984/85:2743 (c). Där önskas en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan. De mindre företagens möjligheter att hävda sig på en marknad som domineras av ett fåtal stora livsmedelsgrossister borde uppmärksammas. sägs det i motion 1984/85:2700 (s), som också utmynnar i önskemål om ett särskilt program syftande till att främja livsmedelsexport från Skåne.

Möjligheterna till ökad export av livsmedel uppmärksammas generellt i motion 1984/85:1101 (m), som bl. a. innehåller förslag till en samlad statlig strategi för att exporten av förädlade livsmedel skall främjas. I motionen anges också hur förutsättningarna för en ökad export kan förbättras genom andra åtgärder inom ramen för näringspolitiken.

Särskilda insatser inriktade på de mindre och medelstora jordbruks- och livsmedelsföretagen i Skaraborgs län förespråkas i motion 1984/85:1502 (c).

Näringsutskottet

Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan

I propositionen redovisas samspelet och beroendet mellan de olika leden i livsmedelskedjan när det gäller produktionen och distributionen av livsmedel. Målen för livsmedelspolitiken formuleras och utvecklas närmare utifrån detta synsätt. Av intresse från näringsutskottets utgångspunkter är framför allt konsumentmålet. Under huvudmålet – att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning – uppställs detta som ett av två likställda mål och formuleras så att konsumenterna skall få tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser. Regeringen understryker att det, för att detta mål skall nås, är nödvändigt att rationell produktion bedrivs i alla livsmedelskedjans led. De struktur- och ägarförhållanden m. m. som utmärker industri- och handelsleden gör det enligt propositionen motiverat att mot nu angivna bakgrund låta ytterligare utreda dessa led.

Näringsutskottet finner det värdefullt att livsmedelspolitiken utformas utifrån en samlad syn på de olika länkarna i livsmedelskedjan. Härigenom kan den industriella livsmedelsproduktionen resp. distributionen och handeln ses i ett bredare sammanhang och deras relativa betydelse uppskattas rätt.

Det är, anser näringsutskottet, uppenbart att industri- och handelsleden har en betydelsefull roll att spela när det gäller att uppnå konsumentmålet inom livsmedelspolitiken. Som påpekas i propositionen har dessa led en andel av ca 40 % av konsumenternas livsmedelsutgifter. För sådana livsmedel som i råvaruledet omfattas av jordbruksprisregleringen är denna andel större än jordbrukets andel. Detta faktum utgör i sig ett tillräckligt skäl för att industri- och handelsleden bör ägnas ökad uppmärksamhet. Ägarkoncentration och stordriftstendenser inom bägge leden förstärker ytterligare motiven härför. Dessa förhållanden är enligt näringsutskottets mening viktiga att studera både därför att de kan ha betydelse när det gäller att nå det nyss nämnda konsumentmålet och därför att de i ett bredare näringspolitiskt perspektiv kan återverka på resursfördelning och effektivitet i ekonomin. Det är från samtliga nu nämnda utgångspunkter angeläget att produktion och distribution bedrivs rationellt och att det inom industri- och handelsleden finns en väl fungerande konkurrens.

Det är därför enligt näringsutskottets mening tillfredsställande att regeringen i två avseenden aviserar fördjupade utredningar om industri- och handelsleden. Dels avses de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift blir studerade, dels skall förhållandena inom industri- och handelsleden belysas ytterligare med särskild tonvikt på hur den starka ägarkoncentrationen påverkar konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan.

Det som anförs i propositionen i denna del motsägs inte i någon av de aktuella motionerna. Det får uttryckligt stöd i motion 1984/85:3098 (fp). Där

anförts att det finns anledning att i fortsättningen noga följa den utveckling mot allt starkare koncentration som sker i förädlings- och distributionsleden. Motionärerna instämmer i och understryker det som sägs i propositionen om betydelsen av en väl fungerande konkurrens i industriledet. De finner det angeläget att den utredning om effekterna av ägarkoncentrationen i industri- och handelsleden som aviseras kommer till stånd snarast. De lämnar också synpunkter på lantbrukskooperationens dominerande ställning i vissa industriled. Till detta återkommer näringsutskottet strax. Motionen utmynnar i förslag att riksdagen skall göra ett särskilt uttalande till regeringen om vikten av konkurrens i förädlingsledet.

Vikten av en väl fungerande konkurrens inom industri- och handelsleden understryks i propositionen. Näringsutskottet har nyss gett uttryck för samma uppfattning och uttalat tillfredsställelse över att fördjupade utredningar inom området kommer att ske. Det finns enligt utskottets mening inget behov av att riksdagen gör ett särskilt uttalande till regeringen av den innebörd som förespråkas i motion 1984/85:3098 (fp).

Det förhållandet att större delen av konsumenternas matpengar inte går till jordbruket utan till industri- och handelsleden före och efter jordbruket uppmärksammas i motion 1984/85:645 (vpk). Dessa led domineras av monopolföretag och kännetecknas av en snabb koncentration, säger motionärerna. De anser att det är nödvändigt med ökad insyn och kontroll i monopolen och de koncentrerade företagen i de nu nämnda leden. Detta gäller tillförselein av bl. a. handelsgödsel, bekämpningsmedel och maskiner till jordbruket samt livsmedelsindustrin, de stora livsmedelsgrossisterna och livsmedelsdetaljhandeln. Industri- och handelsleden bör ytterligare utredas, anförts det vidare i motionen. Även förpacknings- och transportmedlens andel i matpriserna borde klarläggas. För att konsumentinflytandet över matpengarna skall öka borde bl. a. prövas att inrätta konsumentdelegationer inom statens pris- och kartellnämnd (SPK). I större utsträckning borde också pris kontroll, prisövervakning och prisstopp användas. Företagen måste då förhandla om sina krav på prishöjningar. Konsumenterna skulle på så sätt få möjlighet till insyn och påverkan. I motionen påyrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om ytterligare utredningar avseende industri- och handelsleden.

Vissa likheter med den nu nämnda motionen har motion 1984/85:2743 (c), vars motivering finns i motion 1984/85:2742. Där uttrycks besvikelse över att 1983 års livsmedelskommitté har ägnat för liten uppmärksamhet åt de kostnader som uppkommer i förädlings- och handelsleden av livsmedelskedjan. Kommittén har, säger motionärerna, inte heller uppmärksammat skattens prishöjande effekt. Sammanlagt utgör de nämnda komponenterna, åtminstone för vissa varor, mer än hälften av varans pris. Motionärerna anser att regeringen borde komplettera livsmedelskommitténs arbete med en genomgång av prishöjningen i hela livsmedelskedjan. Utan särskilt yrkande

anförs i motion 1984/85:3089 (c) att man saknar en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan.

Näringsutskottet vill först erinra om att insyn i och kontroll av monopol och koncentrerade företag, något som önskas i motion 1984/85:645 (vpk), kan ske genom de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna. Till denna fråga återkommer näringsutskottet i ett följande avsnitt. I det nu aktuella sammanhanget tar utskottet upp dels yrkandena i denna motion och i motion 1984/85:2743 (c) om ytterligare utredningar i vissa avseenden av industri- och handelsleden, dels det som – utan att utmynna i särskild hemställan – sågs i motion 1984/85:645 (vpk) om former för ökat konsumentinflytande.

De två motioner som innehåller konkreta yrkanden om utredningar avseende industri- och handelsleden av livsmedelskedjan har väckts under allmänna motionstiden. Härefter har regeringen i propositionen om livsmedelspolitiken aviserat att ytterligare utredningar skall göras när det gäller just dessa slag av näringsverksamhet. Bl. a. kommer effekterna av koncentrationstendenserna på konkurrensförhållandena inom livsmedelskedjan och de konsumentekonomiska följderna av koncentration och stordrift att utredas. Näringsutskottet finner med hänsyn härtill att motionärernas önskemål i huvudsak är tillgodosedda. Näringsutskottet anser också att talet i motion 1984/85:3089 (c) om avsaknaden av en utredning med samlat grepp över hela livsmedelskedjan saknar grund med tanke på det omfattande utredningsarbete som har gjorts och de kompletteringar som nu kommer att ske.

Det framgår inte uttryckligen att utredningsarbetet skall omfatta också det s. k. insatsvaruledet i livsmedelskedjan. Också detta led borde enligt motion 1984/85:645 (vpk) inbegripas i den utredning som där förordas. Med tanke på den helhetssyn på livsmedelssektorn som regeringen har låtit prägla överväganden och förslag i propositionen syns det näringsutskottet naturligt att också frågan om avgränsningen av det kommande utredningsuppdraget prövas i ett sådant perspektiv.

Vad gäller önskemålen i motion 1984/85:2743 (c) om en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan vill näringsutskottet först erinra om att livsmedelskommittén har låtit utreda hur stora andelar av konsumenternas livsmedelsutgifter som olika led av livsmedelskedjan svarar för. De utredningar som regeringen aviserar om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan kan förväntas ge kompletterande information om prisbildningen. Därmed torde motionärernas önskemål åtminstone delvis komma att bli tillgodosedda. Något uttalande av riksdagen i ämnet anser näringsutskottet med hänsyn till det nu sagda inte behövligt.

Näringsutskottet vill med anledning av de aktuella motionerna också erinra om att livsmedelsindustrin och olika sektorer av denna tidigare har utretts av SPK och av statens industriverk. SPK följer också fortlöpande strukturutvecklingen inom bl. a. parti- och detaljhandel och redovisar

utvecklingen av marginaler m. m. inom handeln. Livsmedelssektorns förädlings- och distributionsled får anses höra till de sektorer av svenskt näringsliv som i särskild grad uppmärksammas av de statliga utredningsorganen.

Vad så gäller förslaget i motion 1984/85:645 (vpk) om ett ökat konsumentinflytande över livsmedelspriserna vill näringsutskottet från sina utgångspunkter anföra följande.

Av propositionen framgår (s. 78) att en översyn skall göras av konsumentdelegationens sammansättning och arbetsformer i syfte att stärka konsumentintresset inom jordbruks- och fiskprisregleringen. Att finna former för konsumentinflytande i livsmedelskedjans senare led, dvs. inom industri och handel, sägs också vara angeläget. Konsumentinflytandet skulle här kunna förstärkas genom förbättrad konsumentinformation.

Med hänsyn till det nu nämnda och till den prisövervakning och aktiva utredningsverksamhet inom livsmedelsområdet som SPK svarar för anser näringsutskottet att inte heller denna del av motion 1984/85:645 (vpk) bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Näringsutskottet behandlar slutligen i det nu aktuella sammanhanget motion 1984/85:2700 (s). I denna uppmärksammas den starka koncentration som råder i distributionsledet av livsmedelskedjan genom dominansen för KF, ICA och DAGAB. Småföretagen inom livsmedelsindustrin kan, anför motionärerna, inte alltid anpassa sin produktion till de särskilda krav i fråga om t. ex. transporttålighet, hållbarhet, produktionsvolym och prisflexibilitet som de stora distributörerna ställer. Mot bakgrund av behovet av ökad förädling av livsmedel borde de mindre livsmedelsföretagens roll och möjligheter närmare utredas. I det sammanhanget borde också uppmärksammas i vad mån de stora grossisternas inköspolitik påverkar de mindre företagens försäljningsmöjligheter.

Åter vill näringsutskottet här hänvisa till att konkurrensfrågorna inom bl. a. livsmedelssektorns distributions- och handelsled kommer att utredas ytterligare. Att just den problematik som uppmärksammas av motionärerna skall studeras särskilt nämns visserligen inte uttryckligen i propositionen. Det förefaller dock självklart att den kommer att aktualiseras i utredningsarbetet. Utskottet noterar också jordbruksminister Svante Lundkvists uttalande i propositionen (s. 71) att det är angeläget med en decentralisering av besluten i inköps- och marknadsföringsfrågor inom handeln för att motverka riskerna för en försämrad konkurrens. Handeln bör också, anför han, eftersträva att ge olika producenter likvärdiga möjligheter att distribuera varor till butikerna.

Med hänsyn till det nu sagda anser näringsutskottet att riksdagen inte behöver vidta någon åtgärd för att de grundläggande syftena med motion 1984/85:2700 (s) skall bli tillgodosedda i här aktuell del.

Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor

Det utredningsarbete som regeringen aviserar skall bl. a. avse effekterna av den starka ägarkoncentrationen. I några av motionerna finns resonemang som nära knyter an till det planerade utredningsarbetet men som också är särskilt riktade till de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna. Näringsutskottet vill något kommentera dessa uttalanden.

I folkpartiets partimotion 1984/85:1505 uppmärksammas en rad företeelser i samhället som enligt motionärerna hotar marknadsekonomin. Olika åtgärder föreslås i syfte att denna skall stärkas. En företeelse som uppmärksammas är de konkurrensbegränsningar inom jordbrukets förädlingsled som sägs följa av den kraftiga dominansen för de lantbrukskooperativa företagen. I motionen nämns bl. a. risken för att konkurrensnedvidande effekter kan uppstå genom att lantbrukskooperativa företag som är verksamma i förädlingsledet kan använda prisregleringsmedel för att täcka kostnader i vidareförädlingen. Genom en felaktig prissättning kan andra företag konkurreras ut. Vidare kan utanförstående företag förvärvas med hjälp av prisregleringsmedel. Enligt motionärerna är det väsentligt att SPK och näringsfrihetsombudsmannen (NO) bevakar att de angivna monopolliknande förhållandena så långt möjligt begränsas. De anser också att motsvarande uppmärksamhet som har ägnats konkurrensförhållandena inom köttbranschen – som år 1982 blev föremål för ett beslut av marknadsdomstolen – borde riktas mot andra delar av livsmedelsmarknaden, t. ex. knäckebrödstillverkningen och bryggerinäringsringen. Det här aktuella yrkandet framställs i motion 1984/85:1509.

Också i motion 1984/85:3098 (fp), som har väckts med anledning av propositionen, uppmärksammas lantbrukskooperationen särskilt och anförs att dess dominans inom t. ex. mejeri- och slaktleden är starkt oroande.

Med anledning av vad som sägs i motionerna vill näringsutskottet erinra om vad jordbruksministern i propositionen (s. 70) uttalar om lantbrukskooperationen. Han säger där att det är viktigt att lantbrukskooperationen inte utnyttjar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt och att detsamma självfallet skall gälla även övriga livsmedelsföretag med en liknande ställning. Vidare anförs att lantbrukskooperationen i konkurrens hänseende skall bedömas enligt samma normer och från samma utgångspunkter som allmänt gäller enligt konkurrenslagstiftningen.

Näringsutskottet ansluter sig till det nu sagda och erinrar om att utskottet i sitt betänkande våren 1984 om kooperationens kapitalförsörjning (NU 1983/84:24 s. 8) gjorde ett uttalande av liknande innebörd.

Näringsutskottet vill som kommentar till de nu nämnda motionerna ytterligare hänvisa till vad som i propositionen (s. 57) sägs i anslutning till förslag om i vilket led prisregleringarna skall sättas in. Nuvarande ordning, enligt vilken prisregleringen i huvudsak avser partiledet för animalieprodukter och odlarledet för vegetabilieprodukter, föreslås bestå. I propositionen föreslås emellertid att företag med integrerad produktion snarast möjligt

skall dela upp redovisningen mellan verksamhet inom och verksamhet utom prisregleringsledet. Vidare förordas att berörda företag inom förädlingsindustrin frivilligt pröva möjligheterna att dela upp verksamheten i fristående juridiska enheter.

Näringsutskottet konstaterar att sådana förändringar skulle ligga i linje med de grundläggande syftena med motionerna i här aktuell del.

I motion 1984/85:1509 (fp) understryks betydelsen av att NO och SPK agerar i syfte att konkurrensbegränsningarna inom jordbrukets förädlingsled skall minska. Motionärerna pekar också ut ett par områden av livsmedelsmarknaden som enligt deras uppfattning bör bli föremål för särskild uppmärksamhet. Ökad insyn och kontroll i monopolen och de koncentrerade företagen inom livsmedelskedjan alltifrån insatsvaruledet till livsmedels-handeln efterlyses vidare i motion 1984/85:645 (vpk).

Den lagstiftning som här är aktuell utgörs av dels konkurrenslagen (1982:729), dels lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden. Ansvariga myndigheter är NO och SPK. SPK utför ofta på NO:s uppdrag utredningar som är nödvändiga för NO:s verksamhet. Näringsutskottet anser att det bör ankomma på NO att avgöra vilka konkurrensbegränsande företeelser som motiverar en närmare granskning från ämbetets sida. Nämnas kan att NO under senare år har granskat överenskommelser eller företagsförvärv inom bl. a. köttbranschen, kvarn- och bageriindustrin samt fodermedels-, handelsgödsels- och lantbruksmaskinbranscherna. Marknadsförhållandena avseende ogräsbekämpningsmedel och handelsgödsel har vidare nyligen utretts av SPK för NO:s räkning. Struktur och konkurrens på dryckesmarknaden är ett av de utredningsprojekt som för närvarande bedrivs inom SPK.

Med hänsyn till det nu sagda finner näringsutskottet att motionerna 1984/85:1509 (fp), 1984/85:3098 (fp) och 1984/85:645 (vpk) inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida i de delar som här har berörts.

Export

I motion 1984/85:3104 (m) anförs bl. a. att det är angeläget att jordbruket liksom näringslivet i övrigt så långt möjligt befrias från hämmande regleringar och ingrepp i näringsutövningen. Motionärerna anser att nuvarande regleringar inom jordbruket måste minska. Jordbrukets lönsamhetsproblem kan, anförs det vidare, lösas på två sätt. Det ena skulle vara att lönsamheten inom jordbruk och förädlingsindustri bringas ned till en sådan nivå att ett stort antal företag lämnar marknaden. De som blir kvar skulle då endast producera för hemmamarknadens behov. Det andra – som motionärerna förordar – skulle innebära att avsättningen av svenska livsmedel inom landet ökas och att bättre priser erhålls för exportkvantiteterna. Livsmedelsexporten måste då inriktas på långsiktiga kontrakt med så goda villkor som möjligt. Beträffande möjligheterna till export av animaliska produkter har motionär-

terna en något mer optimistisk bedömning än regeringen. Livsmedelsproducenterna borde få dra nytta av dessa möjligheter. En långsiktig export med tillfredsställande lönsamhet förutsätter att exportverksamheten ges en högre prioritet än nu, anförs det i motionen. Något särskilt yrkande är inte knutet till motionen i denna del.

I motion 1984/85:1101 (m) anges, utifrån samma grundläggande synsätt som i den nyss återgivna motionen, förutsättningar för en ökad export av livsmedel. Motionärerna framhåller bl. a. möjligheterna att upparbeta nya marknader i utvecklingsländerna och i de nya industriländerna i Sydostasien. Utvecklingen hindras emellertid, menar de, av att livsmedelssektorn är genomsyrad av statlig regleringspolitik. Detta har lett till ett allt högre kostnadsläge och allt större svårigheter för företagen att utveckla sin konkurrenskraft. Om förädlingsindustrin hade ett mer konkurrenskraftigt kostnadsläge skulle en mer lönsam vidareförädling och en väsentligt ökad export bli möjlig, hävdar motionärerna. Den nuvarande jordbruksprisregleringen måste därför förenklas, speciellt i vad avser export av förädlade produkter. Behovet av att exportmarknaderna byggs upp med ett längre tidsperspektiv och att företagen ges möjlighet att teckna långsiktiga kontrakt med sina utländska kunder understryks också i denna motion. En framgångsrik export förutsätter ett visst överskott av animalier, anförs motionärerna.

Mot den nu angivna bakgrunden tecknas i motionen huvudpunkterna i en statlig strategi syftande till ökad export av förädlade livsmedel. Ett samlat program för främjande av livsmedelsexporten bör sålunda utarbetas av regeringen. Detta skulle bl. a. bygga på ökad samordning. Ökat finansiellt stöd bör genom omfördelningar ges för livsmedelsexporten inom ramen för ett exportstödsprogram motsvarande det som har beslutats för bygg- och energisektorerna. Tullsänkningar bör eftersträvas i förhandlingar med EG. De bilaterala jordbruksavtalen med Finland och Norge bör utnyttjas för att få till stånd tullreduktioner också i handeln med dessa länder. De nordiska ländernas livsmedelslagstiftning bör harmoniseras. Samarbetsorganet Swedish Food Promotion bör ges erforderliga finansiella resurser för att kunna fylla sin uppgift på ett meningsfullt sätt. Regleringsföreningarna – främst Svensk Kötthandel – bör inrikta sin verksamhet på att i ökad utsträckning främja export av ett brett sortiment med förädlade produkter. Motionärerna förespråkar också att det inom ramen för biståndspolitikerna skall bli möjligt med ett ökat återflöde av biståndsmedel till produkter och teknik från det svenska jord- och skogsbruket. Motionen utmynnar i förslag att riksdagen skall dels hos regeringen anhålla om utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel, dels i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad som i motionen anförs om näringspolitiska åtgärder för att öka exporten av livsmedel.

Näringsutskottet vill här först erinra om vad som i propositionen (s. 42) sägs i anslutning till att produktionsmålet för jordbruket definieras. Närigen

måste, uttalar jordbruksministern, själv svara för kostnaderna för en produktion utöver den som är samhällsekonomiskt motiverad. Näringen bör i princip ges stor frihet att producera den volym som utifrån dess egna utgångspunkter framstår som fördelaktig. I propositionen understryks vikten av att alla möjligheter tillvaratas att främja en lönsam export av jordbruksråvaror och livsmedel.

Även näringsutskottet vill betona att det är angeläget att en ökad export av livsmedel kan komma till stånd. För att den nuvarande obalansen mellan produktion och konsumtion av jordbruksprodukter skall rättas till måste, som framhålls i propositionen, både konsumtionen öka och produktionen minska. Ökad export kan ses som ett alternativ till konsumtion inom landet och är alltså en angelägen utvecklingsväg. Stabilitet i de svenska företagens leveransförmåga är, som framhålls i de båda motionerna, en förutsättning för att exportsatsningarna skall lyckas. Om varaktig framgång skall kunna nås får därför exporten inte bli beroende av fluktuationer i den inhemska produktionsvolymen.

Med anledning av det som sägs i motion 1984/85:1101 (m) om åtgärder på det internationella handelspolitiska planet vill näringsutskottet hänvisa till vad som på denna punkt uttalas i propositionen (s. 19). Där anförs att Sverige bör fortsätta att stödja de ansträngningar som görs för att liberalisera den internationella handeln, så långt detta kan ske utan att grundläggande mål i fråga om försörjningstrygghet rubbas. En ensidig avveckling av skyddet för det svenska jordbruket bedöms inte vara möjlig.

Näringsutskottet utgår från att regeringen tar till vara möjligheterna till en liberalisering av den internationella handeln med jordbruks- och livsmedelsprodukter som kan vara till gagn för en ökad svensk export av livsmedel. Utskottet utgår också från att möjligheterna till undanröjande av olika tekniska handelshinder inom livsmedelssektorn uppmärksammas inom ramen för det arbete regeringen bedriver när det gäller denna typ av handelshinder. Utskottet noterar att livsmedelskommittén i sitt betänkande om export av livsmedel (Ds Jo 1985:1) har anfört att de tekniska handelshindren inom livsmedelssektorn är av betydande omfattning och att de utgör en betydande exporthämmande faktor.

Vad så beträffar konkreta förslag i övrigt i motion 1984/85:1101 (m) när det gäller att främja exporten av livsmedel kan nämnas att livsmedelskommittén i det nyss nämnda betänkandet lade fram förslag till åtgärder som kunde främja en ökad export av vissa livsmedel. Huvuddragen i dessa förslag återges i det följande.

Om man ser till förädlingsindustrin – i motsats till råvaruproduktionen – finns goda förutsättningar att nå lönsamhet i själva förädlingsverksamheten även när den sker för export, anför kommittén. Detta förutsätter emellertid i regel att råvarorna kan erhållas till världsmarknadspris. En samlad aktion från alla intressenter för att främja den svenska livsmedelsexporten är

motiverad. Huvudansvaret vid en exportsatsning måste ligga på de exporterande företagen. Från statens sida kan emellertid exporten främjas. Statens insatser kan vara av två slag. Dels kan handelspolitiska åtgärder vidtas, såsom insatser i syfte att minska tullar och kvantitativa regleringar samt harmonisera livsmedelslagstiftning, dels kan insatser göras till stöd för de exporterande företagen. Som exempel på det senare nämns att Swedish Food Promotion, som är ett exportfrämjande organ inom Sveriges exportråd, bör kunna utvecklas. Utrikesrepresentationen och handelskontoren skulle kunna åläggas att ytterligare uppmärksamma möjligheterna till svensk livsmedellexport. Övriga myndigheter borde inom sina resp. områden aktivt stödja exporten. I fråga om exportkrediter borde övervägas möjligheterna att för livsmedel ge s. k. subventionerade krediter. Gruppen föreslår att ett centralt främjande organ för svensk export av alla typer av livsmedel bildas med utgångspunkt i det nuvarande Swedish Food Promotion. Verksamheten avses finansieras dels genom att kollektiva medel tillförs från staten och de näringsgrenar som har intresse av verksamheten, dels genom att organet tar betalt för utförda tjänster. Exportrådet föreslås vara huvudman för verksamheten.

Regeringen har i proposition 1984/85:211 om reglering av priserna på vissa jordbruksprodukter, m. m. tagit ställning till kommitténs förslag. I den propositionen (s. 21) understryks intresset av att en lönsam avsättning av överskotten inom jordbruksnäringen kan ske. Någon ändring av gällande ordning för statsstödd exportkreditgivning för att möjliggöra stöd till livsmedellexport vill regeringen inte förordna. I övrigt ställer sig regeringen emellertid i huvudsak bakom kommitténs förslag. Med föreslagna medel från staten och förutsatta bidrag från jordbruket och Exportrådet kommer 6 milj. kr. att under budgetåret 1985/86 stå till förfogande för verksamheten för ett nytt centralt organ med uppgift att främja exporten av svenska livsmedel.

Det betonas i propositionen att exporten inte får innebära att konsumenterna får vidkännas högre livsmedelspriser än vad som är rimligt och att exportsatsningen inte får tillåtas fördröja en anpassning av jordbruket.

Med hänsyn till det som näringsutskottet nu har sagt om export av livsmedel och om regeringens förslag för att denna skall främjas finner utskottet att det inte är nödvändigt att riksdagen hos regeringen begär sådana utrikeshandelspolitiska initiativ för att främja exporten av livsmedel som påyrkas i motion 1984/85:1101 (m).

I vad gäller det i samma motion begärda tillkännagivandet angående näringspolitiska åtgärder för att öka exporten vill näringsutskottet anföra följande.

Det faller utanför näringsutskottets beredningsområde att gå in i en närmare diskussion om utformningen av regleringspolitiken på jordbruksområdet. Utifrån intresset av att industri- och exportföretagen ges goda utvecklingsmöjligheter vill utskottet emellertid allmänt anföra följande.

Det är självfallet viktigt att företag som arbetar med vidareförädling och export av livsmedelsprodukter får arbeta på villkor som är likartade med dem som gäller för andra sektorer av näringslivet. Konkurrenshämmande och utvecklingshindrande faktorer hänförliga till livsmedelsindustrin själv eller till jordbrukspolitiken bör därför så långt möjligt undanröjas. Det som i propositionen (s. 60) sägs om att jordbruksprisregleringen inte skall vara så utformad att den försvårar eller hindrar utvecklingen av nya produkter och införandet av dessa på marknaden står i överensstämmelse med denna princip. Ett ökat inflytande från industrin vid den praktiska tillämpningen av jordbrukspolitiken kan vidare enligt näringsutskottets mening vara värt att överväga.

För att det skall vara möjligt att upparbeta och behålla nya marknader måste, som nyss nämndes, exportpolitiken bygga på långsiktighet. Detta är nödvändigt för att ett förtroende hos utländska köpare skall kunna byggas upp.

Näringsutskottet anser att riksdagen, i enlighet med önskemålen i motion 1984/85:1101 (m), genom ett särskilt uttalande till regeringen bör ansluta sig till det nu sagda.

Regionala satsningar för utveckling av livsmedelsindustrin

Motion 1984/85:2700 (s) innehåller en rad förslag till åtgärder som skulle kunna stimulera utvecklingen av näringslivet i *Skåne*. Livsmedelsindustrin är en av de sektorer som uppmärksammas. Enligt motionärerna finns ett behov av ökad vidareförädling av jordbruksprodukter. Genom en sådan skulle det bli möjligt att ta till vara stora delar av det nuvarande jordbruksöverskottet, t. ex. genom ökad export. En förutsättning är emellertid att ett utvidgat samarbete kommer till stånd mellan livsmedelsindustrin och den forskning på livsmedelsområdet som bedrivs bl. a. vid universiteten. Enligt motionärerna borde regeringen låta utarbeta ett särskilt exportstödsprogram för *Skåne*, öka det nuvarande exportstödet och avdela en större del av detta för att främja skånsk livsmedelsexport. De mindre och medelstora företagens roll och möjligheter borde också utredas mot bakgrund av behovet av en ökad förädling av livsmedel. I motionen påyrkas ett tillkännagivande av riksdagen av nu angiven innebörd.

Jord- och skogsbruket och förädlingsindustrier baserade på råvaror från denna näring har stor betydelse för sysselsättningen i *Skaraborgs län*, anför det i motion 1984/85:1502 (c). En långsiktig anpassningsprocess inom jordbruks- och livsmedelsindustrisektorerna borde underlättas på olika sätt. Bl. a. måste livsmedelsindustrin ges tid och resurser att genom aktiv forskning och produktutveckling samt förbättrad marknadsföring anpassa sig till 1990-talets ändrade förutsättningar. De mindre och medelstora företagen borde genom sin flexibilitet kunna spela en viktig roll i omvandlingsarbetet. Arbetet skulle enligt motionärerna framför allt syfta till en noggrann

identifiering av möjligheter som befintliga företag har när det gäller bl. a. produktutveckling, vidareförädling, marknadsföring, export, underleveranser och kapitalförsörjning. Skaraborgs län borde tillföras resurser så att det utvecklingsarbete som redan bedrivs inom företag samt hushållningssällskapet och utvecklingsfonden i länet kan påskyndas och samordnas. Också denna motion utmynnar i ett förslag att riksdagen genom ett särskilt uttalande till regeringen skall ansluta sig till det som sägs i motionen.

Näringsutskottet noterar att det finns flera gemensamma drag i de två motionerna. I båda betonas vikten av ökad vidareförädling, produktutveckling och ökad export och uppmärksammas de mindre företagens speciella roll och möjligheter. Det som i dessa avseenden sägs i motionerna ställer sig näringsutskottet i allt väsentligt bakom. Åtgärder av åsyftat slag kan underlätta en ökad avsättning av livsmedelsprodukter både inom och utom landet. Som nyss nämndes måste ju den anpassning inom jordbrukssektorn som bedöms nödvändig ske både genom att konsumtionen ökas och genom att produktionen begränsas.

När det gäller åtgärder som kan bidra till den utveckling som motionärerna önskar vill näringsutskottet erinra om att statliga insatser inom ramen för t. ex. stödet till teknisk forskning och utveckling, småföretagsutveckling, regional utveckling och export kan omfatta verksamheter inom livsmedelssektorn lika väl som inom andra sektorer av näringslivet. Näringsutskottet finner det av vikt att de anslagsbeviljande organen beaktar även livsmedelsindustrins speciella problem och möjligheter med hänsyn till värdet av att exporten och importersättande produktion kan ökas. Utvecklingsinsatser kan av naturliga skäl antas bli aktuella framför allt i sådana områden i Sverige som har särskilda förutsättningar för livsmedelsproduktion, livsmedelsteknisk utveckling eller livsmedelsforskning, som t. ex. i de i motionerna nämnda länen. Näringsutskottet anser emellertid inte att det finns anledning för riksdagen att ta sådana specifika regionalt inriktade initiativ som motionärerna föreslår, såsom att besluta om ett särskilt exportstödsprogram för Skåne eller bevilja särskilda resurser till Skaraborgs län för en koncentrerad småföretagssatsning. De små och medelstora företagens utvecklingsmöjligheter borde också kunna tas till vara utan någon sådan särskild utredning som förordas. Enligt näringsutskottets mening är det således inte motiverat med någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionerna.

Stockholm den 9 maj 1985

På näringsutskottets vägnar
NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Sivert Andersson (s), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m), Per-Ola Eriksson (c), Lars Andersson (s) och Oswald Söderqvist (vpk).

Avvikande meningar

1. En samlad livsmedelspolitik

Ivar Franzén (c), Per-Ola Eriksson (c) och Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Näringsutskottet finner" och slutar med "uppskattas rätt" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet vill inledningsvis understryka att en samlad livsmedelspolitik behövs. Som närmare utvecklas i centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas motioner med anledning av propositionen ges emellertid genom denna inget samlat program för en livsmedelspolitik. De löst påhängda avsnitten om bl. a. industri- och handelsleden ger inte täckning för något tal om en samlad livsmedelspolitik.

2. Konkurrensen i industri- och handelsleden

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Vikten av" och slutar med "1984/85:3098 (fp)" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till jordbruksnäringens särställning, med ett starkt skydd mot importkonkurrens, är det nödvändigt att statsmakterna bevakar konsumenternas intresse av rimliga priser. Detta bör ske bl. a. genom krav på jordbruket och mellanleden att successivt öka effektiviteten i produktionen. Det finns, som framhålls i motion 1984/85:3098 (fp), starkt oroande tendenser till koncentration inom livsmedelskedjans förädlings- och handelsled. Det är mot denna bakgrund värdefullt att regeringen aviserar fortsatta utredningar om bl. a. struktur- och ägarförhållandena inom dessa led. Det är angeläget att dessa utredningar kommer till stånd med det snaraste. I enlighet med vad som föreslås i motionen bör riksdagen genom ett särskilt uttalande markera den vikt som riksdagen lägger vid att konkurrensen är effektiv i livsmedelskedjans förädlings- och handelsled.

3. Utredning av industri- och handelsleden

Ivar Franzén (c) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden av livsmedelskedjan – som börjar med "De två" och slutar med "statliga utredningsorganen" bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som sägs i motion 1984/85:3089 (c) finner näringsutskottet att det – även med de utredningar som regeringen nu aviserar – saknas en utredning som på allvar kunde ta ett samlat grepp över hela livsmedelskedjan. Synpunkter motsvarande dem som näringsutskottet nu har redovisat får ett konkret uttryck i motion 1984/85:2743 (c). Där uppmärksammas den centrala frågan om prisbildningen i livsmedelskedjans förädlings- och distributionsled. Denna betecknas som en fråga som, med tanke på att en så betydande del av det slutliga priset hos konsumenterna är hänförlig till dessa led, inte har behandlats tillräckligt ingående i livsmedelskommitténs arbete. Näringsutskottet delar motionärernas uppfattning. Prisbildningen borde i enlighet med vad de förordar bli föremål för ytterligare utredning. Näringsutskottet anser att det bör framgå av direktiven för de nya utredningar om industri- och handelsleden som regeringen aviserar att en genomgång av prisbildningen i hela livsmedelskedjan är en av de centrala uppgifterna. Även prisbildningen inom insatsvaruledet bör studeras. Om en utredning kommer till stånd med den uppläggning som näringsutskottet här har förordat skulle också önskemålen i motion 1984/85:645 (vpk) delvis bli tillgodosedda.

4. Utredning av industri- och handelsleden

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med ”De två” och slutar med ”statliga utredningsorganen” bort ha följande lydelse:

Trots att utredningsmaterialet från livsmedelskommittén är synnerligen omfattande har industri- och handelsleden – inkl. insatsvaruledet – enligt näringsutskottets mening inte uppmärksammats tillräckligt i utredningsarbetet. Särskilt anmärkningsvärt är detta med tanke på att dessa led, om mervärdeskatt inräknas, svarar för mer än 90 % av konsumenternas livsmedelsutgifter och att dessa led domineras av monopolföretag. Det framstår därför som nödvändigt med grundligare utredningar. Det är värdefullt att regeringen nu i propositionen aviserar att industri- och handelsleden skall utredas ytterligare. Ett primärt syfte bör därvid vara att ökad insyn och kontroll i monopolföretagen skall bli möjlig. Dessa utredningar borde, i enlighet med vad som förespråkas i motion 1984/85:645 (vpk), omfatta också insatsvaruledet, dvs. de företag som svarar för försörjningen med t. ex. gödselmedel, bekämpningsmedel och maskinell utrustning till jordbruket. Det nu sagda bör riksdagen genom ett särskilt uttalande ge regeringen till känna. Näringsutskottet tillstyrker alltså förslaget härom i motion 1984/85:645 (vpk). Det som näringsutskottet här har sagt om vikten av bättre utredningsunderlag ligger också i linje med vad som sägs i motion 1984/85:2743 (c) med avseende på prisbildningen i livsmedelskedjan och med det som allmänt anförs i motion 1984/85:3089 (c) om en utredning som kunde ta ett samlat grepp om hela livsmedelskedjan.

5. Konsumentinflytande

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Industri- och handelsleden i livsmedelskedjan – som börjar med "Av propositionen" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Den ytterligare utredning om industri- och handelsleden i livsmedelskedjan som nyss har förordats skulle bl. a. syfta till att konsumenterna skall få ökad insyn i de monopolföretag som nu dominerar väsentliga delar av dessa led. Om dessutom en konsumentdelegation blev knuten till SPK, med en förhandlingsfunktion i enlighet med förslaget i motion 1984/85:645 (vpk), och om prisstopp, prisövervakning och priskontroll i ökad utsträckning kom till användning skulle konsumenterna verkligen få ett ökat inflytande över matpriserna. Näringsutskottet finner att förslagen i detta syfte i motion 1984/85:645 (vpk) bör genomföras med det snaraste.

6. Lantbrukskooperationen m. m.

Sten Svensson (m), Per Westerberg (m), Per-Richard Molén (m), Ivar Franzén (c), Lars Ahlström (m) och Per-Ola Eriksson (c) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Lantbrukskooperationen spelar en positiv roll i samhället och den har stor betydelse för uppnåendet av de jordbrukspolitiska målen. Den beskrivning av lantbrukskooperationens möjligheter att missbruka sin dominerande ställning inom vissa led av livsmedelskedjan som finns i motionerna får inte läggas till grund för kritik och åtgärder så länge något missbruk inte förekommer.

Det finns enligt näringsutskottets mening med hänsyn till det nu sagda inget skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av det som i motionerna 1984/85:1509 (fp), 1984/85:3098 (fp) och 1984/85:645 (vpk) sägs om lantbrukskooperationen och om ökad insyn och kontroll i monopolföretag inom livsmedelskedjan. Utskottet vill i detta sammanhang ytterligare anföra att påtryckningar syftande till en uppdelning av lantbrukskooperativa företag i skilda juridiska personer enligt utskottets mening inte bör förekomma. Detta skulle innebära en allvarlig diskriminering av den kooperativa företagsformen.

7. Lantbrukskooperationen m. m.

Christer Eirefelt (fp) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet delar den uppfattning som NO har gett uttryck för och

som redovisas i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp). Risken för skadliga konkurrensbegränsningar genom lantbrukskooperationens dominerande ställning inom livsmedelssektorn måste på olika sätt uppmärksammas. Utskottet vill understryka vikten av att NO och SPK gör sådana insatser att de monopolliknande förhållandena inom jordbrukets förädlingsled så långt möjligt begränsas. Marknadsdomstolen konstaterade år 1982 att den lantbrukskooperativa slakteriorganisationens dominerande ställning medförde skadlig verkan, varefter en förhandlingslösning nåddes. Motsvarande uppmärksamhet bör enligt utskottets uppfattning riktas även mot andra delar av livsmedelsmarknaden.

Näringsutskottet vill också understryka det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning i vissa branscher på ett otillbörligt sätt. Som också framhålls i propositionen måste lantbrukskooperationen i konkurrens hänseende bedömas enligt samma normer som enligt konkurrenslagen gäller för näringslivet i övrigt.

Det som nu sagts anser näringsutskottet att riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening. Därigenom skulle önskemålen i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp) bli tillgodosedda.

8. Lantbrukskooperationen m. m.

Oswald Söderqvist (vpk) anser att den del av utskottets yttrande – under rubriken Särskilda konkurrensbegränsningsfrågor – som börjar med "Med anledning" och slutar med "har berörts" bort ha följande lydelse:

Industri- och handelsleden domineras av monopolföretag och kännetecknas av stark koncentration. En del ägs av lantbrukskooperationen. Näringsutskottet instämmer i det som i propositionen sägs om vikten av att lantbrukskooperationen inte missbrukar sin dominerande ställning. Detta gäller naturligtvis i lika mån andra monopolföretag som är verksamma inom livsmedelssektorn alltifrån insatsvaruledet till livsmedelshandeln. Ökad insyn och kontroll i dessa företag i enlighet med vad som förordas i motion 1984/85:645 (vpk) bör enligt näringsutskottets mening ske. Som har föreslagits i det föregående kan detta ske genom den där förordade konsumentdelegationen. Väsentligt är emellertid också att de pris- och konkurrensövervakande myndigheterna än mera aktivt än nu uppmärksammar förhållandena inom de nämnda företagen och vidtar åtgärder för att monopolförhållandena inte skall missbrukas. Det som utskottet här har anfört ligger också i linje med det som sägs om lantbrukskooperationen i motionerna 1984/85:1509 (fp) och 1984/85:3098 (fp).

JoU 1984/85:33

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Propositionen	2
Hemställan	2
Propositionens huvudsakliga innehåll.	3
Lagförslag	4
Motionerna	5
Motion väckt under allmänna motionstiden 1984	5
Motion väckta under allmänna motionstiden 1985	5
Motioner väckta med anledning av propositionen 1984/85:166.	11
Inhämtat yttrande m. m.	16
Uppvaktningar, hearing, skrivelser m. m.	16
Utskottet	17
Inledning	17
Allmänna utgångspunkter.	18
Den internationella bakgrunden	20
Den globala livsmedelsförsörjningen	20
Världsmarknaden för jordbruksvaror och livsmedel	21
Utrikeshandel och handelspolitiska förhållanden.	22
Livsmedelskedjan och dess olika led, m. m.	25
Mål för livsmedelspolitiken	26
Övergripande mål	26
Livsmedelsberedskap och produktionsmål för jordbruket – vissa utgångspunkter	29
Produktionsmål för jordbruket	31
Konsumentmål	39
Inkomstmål för jordbruket	40
Miljö- och resursmål	42
Medel för livsmedelspolitiken	43
Prisstöd jordbruksprisreglering	43
Stödet till jordbruket i norra Sverige	48
Åtgärder för produktionsanpassning	56
Industri- och handelsleden	61
Livsmedlens kvalitet	64
Kost och hälsa	65
Konsumentinflytande.	66
Sårbarhets- och beredskapsfrågor	67
Anslagsfrågor	69
B 3. Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.	69
C 6. Prisstöd till jordbruket i norra Sverige	70
Hemställan	70
Reservationer	77

Särskilda yttranden	105
Bilaga	108
Näringsutskottets yttrande 1984/85:10	108